

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ & ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΑΣ

**Θέμα: “ Μέτρα για την εξασφάλιση ποιότητας των τροφίμων μέσα
από την Κ.Α.Π (Κοινή Αγροτική Πολιτική)”**

Επιμέλεια : Κορούνη Τζέσικα, Ψαρά Μαρία

Επιβλέπων καθηγητής: Τσικαλάκης Γεώργιος

Σητεία 2021

HELLENIC MEDITERRANEAN UNIVERSITY

THESIS
for the Undergraduate Degree

**Measures to ensure the quality of food through the CAP
(Common Agricultural Policy)**

EDITORS: Koruni Jessica, Psara Maria

SUPERVISOR: Tsikalakis Giorgos

SITIA, June 2021

Περίληψη

Η ασφάλεια των τροφίμων αποτελεί ένα σημαντικό θέμα δημόσιας υγείας το οποίο απασχολεί έντονα τους καταναλωτές, τις κυβερνήσεις και τους παραγωγούς. Η διασφάλιση ασφάλειας των τροφίμων είναι ζωτικής σημασίας για αυτό το λόγο είναι αναγκαία η λήψη των απαραίτητων μέτρων στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Οι ποικίλες ασθένειες που σχετίζονται με την κατανάλωση των τροφίμων, η ανάγκη τήρησης των επιτρεπτών ορίων διαφόρων χημικών ουσιών (λιπάσματα, φυτοπροστατευτικές ουσίες, κτηνιατρικά φάρμακα), ο έντονος οικονομικός ανταγωνισμός από τρίτες χώρες έχουν οδηγήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) στην θεσμοθέτηση ενός αυστηρού νομοθετικού πλαισίου, στην εφαρμογή του καθεστώτος της Πολλαπλής Συμμόρφωσης και εξειδικευμένων προτύπων και αυστηρών ελέγχων των παραγωγών. Η προώθηση της παραγωγής προϊόντων ποιότητας αλλά και Προϊόντων Προστατευόμενης Γεωργικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε), Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π) μπορεί να συνεισφέρει στην παραγωγή ασφαλών τροφίμων τα οποία χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα. Στα πλαίσια της εφαρμογής της ΚΑΠ, η ΕΕ στοχεύει στην προστασία των συμφερόντων του ευρωπαϊού καταναλωτή, στην βελτίωση της αειφορίας της ευρωπαϊκής γεωργίας και κτηνοτροφίας και στην εξασφάλιση της υψηλής ποιότητας των ευρωπαϊκών προϊόντων διατροφής.

Abstract

Food safety is an important public health issue that is of great concern to consumers, governments and producers. Ensuring food safety is vital, which is why it is necessary to take the necessary measures under the Common Agricultural Policy (CAP). The various diseases related to food consumption, the need to comply with the permissible limits of various chemicals (fertilizers, plant protection products, veterinary medicines), the intense economic competition from third countries have led the European Union (EU) to legislate a implementation of the Cross-Compliance regime and specialized standards and strict controls of producers. The promotion of the production of quality products but also Products of Protected Agricultural Indication (PGI), Products of Designation of Origin (PDO) can contribute to the production of safe foods which are characterized by high quality. In implementing the CAP, the EU aims to protect the interests of the European consumer, to improve the sustainability of European agriculture and livestock and to ensure the high quality of European food products.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέπων καθηγητή μου, κύριο Τσικαλάκη Γεώργιο, για την επιστημονική του καθοδήγηση και τις υποδείξεις του για την περάτωση της παρούσας εργασίας. Επίσης, θα ήθελα εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην οικογένειά μου για όλη τη στήριξη και την κατανόησή τους, καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Abstract	4
Ευχαριστίες.....	5
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
III. Α' ΜΕΡΟΣ	12
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΕΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	12
1.2 ΘΕΜΕΛΙΩΣΕΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΚΑΠ.....	15
1.3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ	15
1.4 ΟΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠ	16
1.5 Η ΚΑΠ 2014-2020.....	22
1.6 Η ΚΑΠ 2021-2027.....	32
IV. Β' ΜΕΡΟΣ	35
2.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΠ.....	35
2.2 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ.....	43
2.2.1 Απαιτήσεις της ΕΕ για τη γεωργική παραγωγή.....	43
2.2.2 Κανόνες εμπορίας.....	44
2.2.3 Υποχρεωτικά στοιχεία των κανόνων εμπορίας.....	45
2.2.4 Αποκλειστικοί όροι στο πλαίσιο των κανόνων εμπορίας.....	46
2.2.5 Απλούστευση κανόνων εμπορίας.....	48
2.2.6 Βιολογική γεωργία	55
2.2.7 Πολιτική προϊόντων ποιότητας για τις απόκεντρες περιφέρειες.....	56
2.3 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ	57
2.3.1 Πολλαπλή συμμόρφωση και Περιβάλλον, κλιματική αλλαγή και καλή γεωργική κατάσταση των εκτάσεων: Ύδατα	58
2.3.2 Πολλαπλή συμμόρφωση και Έδαφος/ αποθήκευση άνθρακα.....	59
2.3.3 Πολλαπλή συμμόρφωση και Ασφάλεια τροφίμων.....	60
2.3.3 Πολλαπλή συμμόρφωση και Ιχθυοασιμότητα.....	62
2.3.4 Πολλαπλή συμμόρφωση και ταυτοποίηση και καταγραφή ζώων.....	63
2.3.5 Πολλαπλή συμμόρφωση και φυτοπροστατευτικά προϊόντα	64
2.3.6 Πολλαπλή συμμόρφωση και διαδικασία ελέγχου	65
2.5 ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΠ.....	69
2.6 ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	78
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	81

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Μορφές οικονομικής στήριξης των γεωργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2019 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021)..... 28

Εικόνα 2: Οι εννέα στόχοι της ΚΑΠ 2021-2027 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021)..... 33

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

DALYs	Disability Adjusted Life Years
FAO	Food and Agriculture Organisation
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΠΠ	Εγγυημένα παραδοσιακά προϊόντα
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
Μ.Ε.Ε.-Η.Ε	Μητρώο Εισροών και Εκροών – Ημερολόγιο Εργασιών
ΠΓΕ	Προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις
ΠΟΠ	Προστατευόμενη ονομασία προέλευσης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας (Food and Agriculture Organisation, FAO) λόγω της δημογραφικής ανάπτυξης και των διατροφικών αλλαγών στη διατροφή και των οικονομικών συνθηκών, η ζήτηση για τρόφιμα είναι πιθανό να αυξηθεί κατά 70% έως το 2050 (FAO, 2018). Η τρέχουσα προοπτική της αυξανόμενης παγκόσμιας ζήτησης αντικατοπτρίζεται από σημαντικές αβεβαιότητες προσφοράς που συνδέονται με απρόβλεπτες οικονομικές και πολιτικές, αλλά και κλιματολογικές και βιολογικές (π.χ. νέες καλλιέργειες και ζωικές ασθένειες). Αυτό συνεπάγεται την ανάγκη για επιταχυνόμενη αύξηση της γεωργικής παραγωγής, ειδικά στις αναπτυσσόμενες χώρες (Pawlak & Kołodziejczak, 2020).

Η γεωργία συνιστά έναν από τους βασικούς παράγοντες για την αλλαγή της χρήσης γης και την απώλεια ειδών. Από τα στατιστικά στοιχεία φαίνεται ότι παγκοσμίως, περίπου το ήμισυ της επιφάνειας γης χωρίς πάγο αφιερώνεται στην καλλιέργεια και στην κτηνοτροφία (FAOSTAT, 2020). Τα τρόφιμα στην Ευρώπη προέρχονται από ένα σημαντικό ποσοστό αγροκτημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) αποτελεί μια από τις σημαντικότερες και ακριβότερες τομεακές πολιτικές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο προϋπολογισμός της ΚΑΠ 2014-2020 ξεπέρασε τα 362,8 δισεκατομμύρια ευρώ την περίοδο εφαρμογής της (Navarro & López-Bao, 2019). Κατά την δεκαετία του 40, σε απάντηση στις ελλείψεις τροφίμων κατά τη διάρκεια και μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η ΚΑΠ της τότε ΕΕ έδωσε έμφαση στην παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων τροφίμων, ώστε να καλυφθούν οι ευρωπαϊκές ανάγκες. Σε γενικές γραμμές, αυτό σήμαινε ότι οι αγρότες έλαβαν περισσότερα χρήματα εάν παρήγαγαν περισσότερα τρόφιμα. Αυτή η προσέγγιση είχε ως αποτέλεσμα την υπερπαραγωγή τροφίμων, με ποικίλες αρνητικές συνέπειες. Η αναγνώριση αυτού του προβλήματος σε συνδυασμό με τον πιθανό αντίκτυπο της εντατικής γεωργίας στον περιβάλλον και στην ασφάλεια των τροφίμων οδήγησε σε πολλές μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ. Η προσέγγιση που προτιμήθηκε ήταν η άμεση επιδότηση των αγροτών έτσι ώστε να προχωρήσουν σε παραγωγή ασφαλών τροφίμων υπό υγιεινές συνθήκες, τηρώντας τους κανόνες ευζωίας των ζώων και χρησιμοποιώντας τεχνικές φιλικές προς το περιβάλλον (Walls et al, 2016).

Έτσι, η βελτίωση της σχέσης μεταξύ των γεωργικών πολιτικών και της υποστήριξης των βιώσιμων γεωργικών συστημάτων και της προστασίας του περιβάλλοντος αποτελεί προτεραιότητα για τις ευρωπαϊκές χώρες. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας, η εφαρμογή καινοτόμων τεχνολογικών μέσων, η προώθηση της γεωργικής επιχειρηματικότητας, η προσέλκυση επενδύσεων, η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων καθώς και οι δράσεις για το περιβάλλον και το κλίμα συνιστούν έναν καίριο στόχο, ο οποίος επιδιώκεται να επιτευχθεί στο νέο Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ 2021-2027 (European Commission, 2019).

Ο εκσυγχρονισμός της ΚΑΠ για την περίοδο 2021-2027 στοχεύει ουσιαστικά σε ένα γεωργικό τομέα προσανατολισμένο προς την επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής αλλά και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Η νέα ΚΑΠ στοχεύει στην ανάπτυξη μιας αειφορικής γεωργίας μέσω της οποίας είναι δυνατό να επιτευχθεί η βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων και ταυτόχρονα η προστασία του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, κεντρικός στόχος της νέας ΚΑΠ είναι η διασφάλιση της υψηλής ποιότητας των τροφίμων ως προς την διατροφική αξία, την ασφάλεια, την ποικιλία τους και την διαθεσιμότητα τους (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2019).

Ειδικότερα, η ασφάλεια των τροφίμων αποτελεί μία από τις σημαντικότερες προτεραιότητες της ΚΑΠ. Το 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε συγκεκριμένους κανόνες για την ασφάλεια των τροφίμων μέσω της θέσπισης του νομοθετικού προγράμματος «Farm to Table». Από το 2000 και έπειτα, οι κανόνες αυστηροποιήθηκαν σε σημαντικό βαθμό, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των επιστημονικών δεδομένων για ποικίλα προϊόντα, συστατικά, πρόσθετα, και γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς που περιέχονται σε τρόφιμα και ζωότροφες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δίνει, μέσω της ΚΑΠ, ιδιαίτερη σημασία στην παραγωγή ασφαλών τροφίμων υψηλής ποιότητας, εξαιτίας και των πολλών διατροφικών σκανδάλων τα οποία έλαβαν χώρα την δεκαετία του 90 (διοξίνες, νόσος των τρελών αγελάδων ή νόσος Creutzfeldt-Jakob) (Huysens et al, 2015).

Για την επίτευξη της ασφάλειας των τροφίμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ΚΑΠ διασφαλίζει την καθιέρωση και τήρηση προτύπων ελέγχου όσον αφορά την υγιεινή των τροφίμων και των προϊόντων διατροφής, την υγεία και την καλή μεταχείριση των ζώων, την υγεία των φυτών και την πρόληψη του κινδύνου μόλυνσης από εξωτερικές

πηγές. Επιπρόσθετα, μέσω του πλαισίου που ορίζει η ΚΑΠ, θεσπίζονται ειδικοί κανόνες για την κατάλληλη σήμανση των διαφόρων τροφίμων (Birt, 2016).

Η αντιμετώπιση των προκλήσεων και η ενίσχυση της θέσης του γεωργού στην αλυσίδα αξίας μπορεί να επιτευχθεί με την αύξηση του βαθμού συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών σε συλλογικές οργανώσεις (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών), την αύξηση του βαθμού τυποποίησης – μεταποίησης των παραγόμενων προϊόντων, την γρήγορη ανταπόκριση τους στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών καθιστώντας τα διακριτά μέσω της υιοθέτησης και εφαρμογής των «σημάτων ποιότητας» (προϊόντα ονομασίας προέλευσης, προϊόντα γεωγραφικής ένδειξης, προϊόντα ιδιοτυπίας στην παραγωγή, βιολογικά προϊόντα, υγιεινότερα τρόφιμα) (European Commission, 2019).

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας ήταν η παρουσίαση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) και των βασικότερων μεταρρυθμίσεων της καθώς και η διερεύνηση και αξιολόγηση των επιδράσεων και της συμβολής της ΚΑΠ στην ποιότητα και στην ασφάλεια των τροφίμων. Επιμέρους στόχοι ήταν η ανεύρεση στοιχείων για τα πρότυπα συμμόρφωσης και τους κανόνες που σχετίζονται με συγκεκριμένες αγροτικές πρακτικές στα πλαίσια της βιωσιμότητας και της αποτελεσματικής διαχείρισης των ποικίλων περιβαλλοντικών πόρων. Επιπλέον, αναφέρονται λεπτομερώς τα ποικίλα μέτρα και νομοθετήματα που έχουν θεσπιστεί με σκοπό την εξασφάλιση της ασφάλειας των τροφίμων που παράγονται και καταναλώνονται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πραγματοποιήθηκε εκτεταμένη αναζήτηση σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων και επιλεγμένους ιστότοπους. Ειδικότερα, αναζητήθηκαν ερευνητικές μελέτες σε επιστημονικές βάσεις όπως είναι το PubMed, Scopus, Science direct και Google scholar, με σκοπό την εύρεση άρθρων που έχουν δημοσιευτεί σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά και σχετίζονται με την νέα αγροτική πολιτική και την σημασία της για τα τρόφιμα. Οι μελέτες θα είναι στην ελληνική ή στην αγγλική γλώσσα. Το χρονικό διάστημα δημοσίευσης τους ήταν από το 2010 έως και σήμερα. Οι λέξεις κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι εξής: κοινή αγροτική πολιτική, ΚΑΠ 2021-2027, ΚΑΠ 2014-2020, τρόφιμα και γεωργία, ασφάλεια των τροφίμων, ποιότητα των τροφίμων (the Common Agricultural Policy, CAP 2021-2027, CAP 2014-2020, food and agriculture, food safety, food quality).

III. Α' ΜΕΡΟΣ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΕΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) συνιστά μια από τις πρώτες πολιτικές που αναπτύχθηκαν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δημιουργία της ΚΑΠ τοποθετείται το 1957, με την συνθήκη της Ρώμης. Ειδικότερα, τα 6 κράτη μέλη, τα οποία αποτελούσαν ιδρυτικά μέλη της τότε ΕΟΚ, Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Ιταλία συνεδρίασαν στην Μεσσήνα της Ιταλίας για να συζητήσουν αναλυτικά τις δυνατότητες επέκτασης και ολοκλήρωσης των οικονομικών τους δραστηριοτήτων. Τα συγκριμένα κράτη μέλη είχαν προηγουμένως ιδρύσει την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Χάλυβα και Άνθρακα (Πέζαρος, 2011).

Η νομική βάση της ΚΑΠ περιέχεται στα άρθρα 38-44 της Συνθήκης (Λισαβόνας) για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα οποία προσδιορίζονται οι στόχοι και οι βασικοί προσανατολισμοί της, όπως ακριβώς προβλέπονταν και στην αρχική Συνθήκη της Ρώμης (1957). Ειδικότερα, στο άρθρο 39 διατυπώνονται οι γνωστοί 5 αρχικοί στόχοι της ΚΑΠ. Το ίδιο άρθρο αναφέρει ότι, κατά την εφαρμογή της ΚΑΠ, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:

- Οι κοινωνικές παράμετροι της γεωργίας (οι διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες μεταξύ των διαφόρων περιοχών),
- Οι ανάγκες κατάλληλων προσαρμογών,
- Το γεγονός ότι η γεωργία αποτελεί τομέα που συνδέεται στενά με την Ευρωπαϊκή οικονομία στο σύνολό της.

Σύμφωνα με το άρθρο 33, της Συνθήκης της Ρώμης (πρώην άρθρο 39 της Συνθήκης της ΕΟΚ), οι κεντρικοί στόχοι της ΚΑΠ περιλαμβάνουν τα εξής:

A) Η ενίσχυση της αγροτικής παραγωγικότητας η οποία θα βασίζεται στην τεχνολογική πρόοδο, στην εξασφάλιση της ορθολογικής ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής, καθώς και της βέλτιστης αξιοποίησης των παραγωγικών συντελεστών παραγωγής, και ιδιαίτερα του εργατικού δυναμικού.

B) Η εξασφάλιση ενός υψηλού ατομικού εισοδήματος των αγροτών το οποίο θα οδηγούσε και σε αύξηση του βιοτικού επιπέδου τους

Γ) Η σταθεροποίηση των αγορών.

Δ) Η εξασφάλιση του εφοδιασμού.

Ε) Η διασφάλιση λογικών τιμών κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές.

Στο ίδιο άρθρο επισημαίνεται ότι είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γεωργίας τα οποία επηρεάζονται από τις κοινωνικές δομές και τις ανισότητες που επικρατούν ανά διαφορετικές γεωργικές περιοχές. Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι οι κατάλληλες παρεμβάσεις θα πρέπει να εφαρμοστούν με βαθμιαίο τρόπο έτσι ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη αποτελεσματικότητα τους, ενώ δεν θα πρέπει να υποβαθμίζεται το γεγονός ότι οι αγροτικές δραστηριότητες αποτελούν έναν σημαντικό τομέα του συνόλου της οικονομίας μιας χώρας.

Η ΚΑΠ προέκυψε από την ανάγκη εξασφάλισης επαρκούς ποσότητας τροφίμων μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου καθώς και από την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας ζωής του αγροτικού πληθυσμού. Μέσα από την Συνθήκη της Ρώμης, υπογραμμίζονται οι καίριες κατευθύνσεις που ορίζονται από την εφαρμογή της ΚΑΠ. Ειδικότερα, επισημαίνονται η ανάγκη βελτιστοποίησης της κοινωνικής διάρθρωσης των αγροτικών δραστηριοτήτων, η αντιμετώπιση των ανισοτήτων ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες και η ανάγκη βαθμιαίας υλοποίησης της ΚΑΠ με βάση την οικονομική εξέλιξη και την κοινή οργάνωση των ευρωπαϊκών αγορών. Για την διεξοδική ανάλυση και επίτευξη των προαναφερθέντων κατευθύνσεων της ΚΑΠ, πραγματοποιήθηκε ειδική συνδιάσκεψη στην Stressa της Ιταλίας το καλοκαίρι του 1958, στην οποία συμμετείχαν οι υπουργοί εξωτερικών των χωρών της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ολλανδίας, του Βελγίου, του Λουξεμβούργου και της Ιταλίας.

Η ΚΑΠ τέθηκε σε εφαρμογή δύο χρόνια αργότερα, το 1962. Τα βασικά χαρακτηριστικά της ΚΑΠ στα αρχικά στάδια του σχεδιασμού και της εφαρμογής της ήταν η προσπάθεια για αύξηση της αγροτικής παραγωγής και ο έντονος προστατευτισμός μέσα από την στήριξη των τιμών και τον ορισμό τιμών παρέμβασης των αγροτικών προϊόντων.

Αναλυτικότερα, με βάση τους μηχανισμούς παρέμβασης, ορίστηκαν κατώτατες τιμές καθώς και τιμές προσανατολισμού οι οποίες αφορούσαν σε επιθυμητές για τους παραγωγούς τιμές και ταυτόχρονα λογικές για τους καταναλωτές τιμές. Επιπρόσθετα, όσον αφορά τα εισαγόμενα προϊόντα, οι τιμές τους διαμορφώθηκαν σε υψηλότερα επίπεδα, έτσι ώστε να μειωθεί ο ανταγωνισμός απέναντι στα κοινοτικά προϊόντα. Από τη στιγμή που οι παραγωγοί είχαν εξασφαλισμένο ένα συγκεκριμένο εύρος τιμών για την διάθεση των προϊόντων τους, το οποίο κυμαινόταν από την εγγυημένη τιμή έως την επιθυμητή τιμή, είχαν κίνητρα να αυξήσουν την παραγωγικότητα τους. Ταυτόχρονα, χάρη στην εξασφάλιση του ανεφοδιασμού των αγορών, δεν υπήρχε χώρος για μεγάλες διακυμάνσεις των τιμών, με αποτέλεσμα την σταθεροποίηση των αγορών και την προμήθεια των καταναλωτών σε αγροτικά προϊόντα σε λογικές τιμές (Τζακώστα, 2010). Τον Ιανουάριου του 1962, το Συμβούλιο των Υπουργών ενέκρινε την οργάνωση έξι κατηγοριών αγορών αγροτικών προϊόντων (σιτηρά, χοίρειο κρέας, αυγά, κρέας πουλερικών, φρούτα και λαχανικά και κρασί) και τη δημιουργία ενός χρονοδιαγράμματος για την οργάνωση και άλλων κατηγοριών (γαλακτοκομικά, βόειο κρέας, ζάχαρη κ.λπ.). Το 1962 ιδρύθηκε, επίσης, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), με σκοπό την χρηματοδότηση της ΚΑΠ. Το 1964, το ΕΓΤΠΕ διαχωρίστηκε σε δύο τμήματα, τα οποία περιελάμβαναν το τμήμα Εγγυήσεων, το οποίο έχει ως στόχο την χρηματοδότηση των δαπανών που σχετίζονται με τις Κοινές Οργανώσεις Αγορών και το τμήμα Προσανατολισμού, το οποίο χρηματοδοτεί τη διαρθρωτική γεωργική πολιτική της Ευρώπης με στόχο την ανάπτυξη των διαφορετικών κρατών μελών και τη αντιμετώπιση των οικονομικών ανισοτήτων τους (Άρθρο 34 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης 25/1962).

Κατά τη δεκαετία του '60, η νεοσύστατη ΚΑΠ μπορεί να κριθεί ως επιτυχημένη, καθώς μπόρεσε να εκσυγχρονίσει την γεωργία στις ευρωπαϊκές χώρες και να αυξήσει σε σημαντικό βαθμό την παραγωγή αγύρτικων προϊόντων, καθιστώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση Κοινότητα σε σημαντική εξαγωγική δύναμη. Η αύξηση της παραγωγικότητας συνεχίστηκε και τη δεκαετία του '70. Βεβαία, στη συνέχεια, η ΚΑΠ κλήθηκε να διαχειριστεί σημαντικές δυσκολίες και προκλήσεις όπως ήταν η πλεονασματική παραγωγή και η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου (Ludlow, 2005). Αναλυτικότερα, καθώς η παραγωγή άρχισε να ξεπερνάει τη ζήτηση, τα πλεονάζοντα προϊόντα θα έπρεπε είτε να εξαχθούν (με τη βοήθεια επιδοτήσεων) είτε να αποθεματοποιηθούν. Τα μέτρα αυτά είχαν τεράστιο κόστος και ο προϋπολογισμός

της ΚΑΠ είχε σαν αποτέλεσμα να αυξάνεται με αριθμητική πρόοδο. Για αυτό το λόγο, χρειάστηκαν να εφαρμοστούν διαφορετικές μεταρρυθμίσεις όσον αφορά την εφαρμογή της ΚΑΠ στα επόμενα χρόνια (Τζακώστα, 2010).

Μολονότι, 50 περίπου χρόνια από την λειτουργία της ΚΑΠ, οι βασικοί στόχοι της ΚΑΠ θεωρούνται ότι έχουν επιτευχθεί στο μεγαλύτερο μέρος τους, μέχρι τώρα ούτε έχουν αντικατασταθεί ούτε έχουν τροποποιηθεί ουσιαστικά από τις διαδοχικές τροποποιήσεις της αρχικής Συνθήκης. Εξακολουθούν να αποτελούν ουσιώδες και αναπόσπαστο μέρος των Συνθηκών, γι' αυτό και η επίκλησή τους παραμένει νομικά ισχυρή. Έμμεση αλλά αποφασιστική επέκταση (από νομική άποψη) των αρχικών πέντε στόχων μπορεί να θεωρηθεί ότι επήλθε μόνο μετά την Συνθήκη του Μαστρίχτ (1992), όταν θεσπίστηκε ότι όλες οι τομεακές πολιτικές (περιλαμβανομένης βεβαίως και της ΚΑΠ) θα πρέπει να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη και να υπηρετούν πρωταρχικά τους στόχους των πολιτικών Συνοχής, προστασίας του Περιβάλλοντος, και της Δημόσιας Υγείας (Πέζαρος, 2011).

1.2 ΘΕΜΕΛΙΩΣΕΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΚΑΠ

Οι βασικές αρχές της ΚΑΠ που προέκυψαν μετά από τις εκτεταμένες συζητήσεις που έλαβαν χώρα στην συνδιάσκεψη περιελάμβαναν α) την ενοποίηση των αγορών, η οποία θα βασίζονταν στην ελεύθερη διακίνηση των διαφορετικών αγροτικών προϊόντων β) την λήψη μέτρων που στόχευαν στην προστασία της κοινοτικής παραγωγής και στην εξασφάλιση τέτοιων τιμών έτσι ώστε τα διάφορα εισαγόμενα προϊόντα να μην ανταγωνίζονται τα κοινοτικά γ) την υιοθέτηση μιας κοινής χρηματοδοτικής πολιτικής και διαχείρισης που θα στηρίζονταν στους πόρους της ευρωπαϊκής κοινότητας δ) στην συμμετοχή των αγροτών στις δαπάνες οι οποίες προέρχονται από τα πλεονάσματα των αγροτικών προϊόντων που παράγονται. Σημειώνεται ότι οι διάφορες δαπάνες οι οποίες αφορούν στην εφαρμογή της ΚΑΠ ανά χώρα, θα καλύπτονται από το κοινό ευρωπαϊκό ταμείο το οποίο δημιουργήθηκε για την κάλυψη αυτών των αναγκών (Ludlow, 2005).

1.3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ

Η ΚΑΠ αποτελεί μία από τις βασικές πολιτικές του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Πράγματι, βασιζόμενη αρχικά στις τρεις θεμελιώδεις αρχές (ενιαία εσωτερική αγορά, κοινοτική προτίμηση, χρηματοδοτική αλληλεγγύη), η ΚΑΠ (Πέζαρος, 2011):

α) Έχει καταστεί και εξακολουθεί να είναι η πιο ολοκληρωμένη Κοινή Πολιτική της ΕΕ. Αν και πρωτίστως αποτελεί μία πολιτική επί της αγοράς των γεωργικών προϊόντων, οι κανόνες της διέπουν ολόκληρο τον αγροτικό τομέα, τόσο ως προς την λειτουργία των γεωργικών αγορών (από την παραγωγή της πρώτης ύλης, την επεξεργασία, την μεταποίηση, διακίνηση και εμπορία του τελικού προϊόντος μέχρι τον τελικό καταναλωτή) όσο και ως προς τις αγροτικές δομές.

β) Μέχρι και σήμερα, θεωρείται ως η σημαντικότερη τομεακή πολιτική της Ένωσης από θεσμικής, κανονιστικής και δημοσιονομικής κυρίως πλευράς. Πέραν του 50% του λεγόμενου «κοινοτικού κεκτημένου» αναφέρεται στη νομοθεσία της ΚΑΠ, ενώ η εφαρμογή της εξακολουθεί να απορροφά το μεγαλύτερο μέρος των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού, έστω και με φθίνουσα πορεία, από 80% στις αρχές της δεκαετίας του 1970, σε 70% το 1980, 45% το 2000 και περίπου 40% το 2010. γ) Η θέσπιση και εξέλιξη της υπήρξε και εξακολουθεί να είναι το ισχυρότερο "θεμέλιο" αυτής καθ αυτής της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Και τούτο διότι, σημαντικοί σταθμοί στην ενοποιητική διαδικασία συνδέθηκαν άμεσα ή έμμεσα, πάντως αποφασιστικά, με την ενσωμάτωση της ΚΑΠ, αφού η λειτουργία της προϋποθέτει ότι κατεξοχήν παραδοσιακές και κρίσιμες εξουσίες και αρμοδιότητες των εθνικών Αρχών σε ένα ολόκληρο παραγωγικό τομέα εκχωρούνται στα κοινοτικά Όργανα. Ακόμη και σήμερα που η διαδικασία εμβάθυνσης της ολοκλήρωσης υποχωρεί όλο και περισσότερο, αφού πολλά και κυρίως τα ισχυρά κράτη μέλη προτάσσουν το στενά εθνικό τους συμφέρον επιβάλλοντάς το στη διαμόρφωση των ενωσιακών πολιτικών, η ΚΑΠ εξακολουθεί να είναι το κατεξοχήν πεδίο στο οποίο οι μειοψηφούσες τάσεις για επανεθνικοποίησή της βρίσκουν σημαντικές αντιστάσεις σε μια τέτοια κατεύθυνση. Επιπλέον, η ΚΑΠ, ως αναπόσπαστο μέρος της εσωτερικής αγοράς, συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με όλες σχεδόν τις άλλες τομεακές πολιτικές της ΕΚ, ιδίως εκείνες που σήμερα αποκτούν αυξημένη επικαιρότητα σε σχέση με τους ευρύτερους στόχους της ΕΕ (Προστασία της Υγείας & ποιότητας ζωής των καταναλωτών, Περιβάλλον, Οικονομική & Κοινωνική Συνοχή, Διαρθρωτική & Περιφερειακή Πολιτική, Διεθνές Εμπόριο, Έρευνα & Τεχνολογία κλπ).

1.4 ΟΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠ

Η ΚΑΠ έχει αποτελέσει το συχνό αντικείμενο πολυάριθμων μεταρρυθμίσεων οι οποίες στοχεύουν στην αποτελεσματική προσαρμογή στις υπάρχουσες κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες. Η πρώτη καίρια μεταρρύθμιση της ΚΑΠ έλαβε χώρα το 1968. Είναι γνωστή ως «Σχέδιο Mansholt» από το όνομα του επιτρόπου που την πρότεινε ή αλλιώς ως «Μνημόνιο για τη μεταρρύθμιση της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα: Γεωργία 1980». Το σχέδιο Mansholt υιοθετήθηκε με την τελική του μορφή το 1972. Στη συγκεκριμένη μεταρρύθμιση γίνεται αναλυτική αναφορά στα προβλήματα που εντοπίζονται στον τομέα της γεωργίας. Επιπρόσθετα, τονίζεται το γεγονός ότι οι αγροτικές καλλιέργειες στην πλειοψηφία τους αποτελούνται από μικρές σε έκταση εκμεταλλεύσεις ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των ατόμων που ασχολούνται με τις αγροτικές δραστηριότητες κατέχει κάτω από το 50% των συνολικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων (Mansholt, 1970).

Σύμφωνα με τον Mansholt, παρά την σημαντική αύξηση της αγροτικής παραγωγής, δεν παρατηρήθηκε αύξηση στο εισόδημα και θετική αλλαγή στο βιοτικό επίπεδο των ατόμων που ασχολούνταν με την αγροτική παραγωγή. Για αυτό το λόγο, ο Mansholt πρότεινε την παροχή κινήτρων στους αγρότες με σκοπό να εγκαταλείψουν το αγροτικό επάγγελμα και να δημιουργηθούν λιγότερες στον αριθμό αλλά μεγαλύτερες σε έκταση αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην προσπάθεια αύξησης του εισοδήματος των αγροτών σε συγκρίσιμο σημείο με άλλους οικονομικούς κλάδους. Επιπρόσθετα, ειδική μνεία γίνεται στις δύσκολες κοινωνικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν το επάγγελμα του αγρότη οι οποίες σχετίζονται με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των ατόμων που ασχολούνται με τις γεωργικές δραστηριότητες, τον οικογενειακό χαρακτήρα της εκμετάλλευσης των αγροτικών εκτάσεων, το πολύ χαμηλό ατομικό εισόδημα των αγροτών και τον υψηλό ηλικιακό μέσο όρο (Germond, 2015).

Στο σχέδιο «Mansholt», δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην υιοθέτηση μέτρων με στόχο τον εκσυγχρονισμό και στην αύξηση της απόδοσης των γεωργικών δραστηριοτήτων, με στόχο την δημιουργία μεγάλων παραγωγικών μονάδων και εξειδικευμένων επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι παραγωγικές μονάδες μπορούσαν να πάρουν την μορφή των μονάδων παραγωγής (Production Units) και των συγχρόνων γεωργικών επιχειρήσεων (Modern Agriculture Enterprises). Οι μονάδες παραγωγής μπορούσαν να δημιουργηθούν όχι μόνο από μεμονωμένους αγρότες αλλά και από την

συνεργασία των παραγωγών ενός συγκεκριμένου αγροτικού προϊόντος (Χατζηδάκης, 2007).

Οι σύγχρονες γεωργικές επιχειρήσεις μπορούσαν να δημιουργηθούν μετά από την επέκταση μιας υπάρχουσας αγροτικής καλλιέργειας ή την συνένωση διαφορετικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Μια σύγχρονη αγροτική επιχείρηση είναι σε θέση να συλλέγει με αποτελεσματικό τρόπο όλους τους συντελεστές παραγωγής κάτω από μία επιχείρηση, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την παραγωγικότητα (Germond, 2015). Ένας από τους κεντρικούς στόχους του σχεδίου Mansholt, ο οποίος προκάλεσε έντονες αντιδράσεις, ήταν η ελάττωση του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων και η προώθηση της διακοπής της αγροτικής δραστηριότητας από τους γεωργούς με χαμηλό αγροτικό εισόδημα. Επιπλέον, το σχέδιο Mansholt επικεντρώθηκε στην λήψη μέτρων που αφορούσαν στην εκπαίδευση και στην πληροφόρηση των επαγγελματιών που ασχολούνταν με διάφορες γεωργικές δραστηριότητες, ειδικά σε θέματα τεχνολογικής ανάπτυξης και οικονομικής διαχείρισης (Stead, 2007).

Η μεταρρύθμιση έγινε δεκτή από το Συμβούλιο των Υπουργών τον Απρίλιο του 1972. Ωστόσο, λόγω των αντιδράσεων για το ριζοσπαστικό της χαρακτήρα, προέκυψαν λιγιστά αποτελέσματα. Στα χρόνια που ακολούθησαν το σχέδιο Mansholt, το αγροτικό εισόδημα υποστηρίχτηκε σε σημαντικό βαθμό μέσω της ΚΑΠ, χάρη στις εγγυημένες τιμές στήριξης. Στα τέλη της δεκαετίας του '80, παρουσιάστηκαν σημαντικά προβλήματα στον αγροτικό τομέα τα οποία αποτέλεσαν την αιτία για την εφαρμογή μιας νέας μεταρρύθμισης. Τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν αφορούσαν στα υψηλά παραγωγικά πλεονάσματα τα οποία δεν μπορούσαν να διατεθούν στις εξωτερικές και εσωτερικές αγορές καθώς και στις υψηλές δημοσιονομικές δαπάνες για την εφαρμογή της ΚΑΠ, οι οποίες παρεμπόδιζαν την αποτελεσματική χρηματοδότηση άλλων χρήσιμων πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πέζαρος, 2011).

Το 1985, ξεκίνησε η επανεξέταση της ΚΑΠ, με την κατάθεση της Πράσινης Βίβλου (COM(85) 333, Perspectives for the common agricultural policy- Communication of the Commission to the Council and the Parliament, 1985), η οποία επικεντρωνόταν στην προστασία του περιβάλλοντος καθώς και στην προώθηση της ισορροπίας ανάμεσα στην προσφορά και στην ζήτηση των αγροτικών προϊόντων που βρίσκονταν σε πλεόνασμα, όπως ήταν τα σιτηρά (Τζακώστα, 2010). Το 1988, πραγματοποιήθηκε η δεύτερη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, η οποία περιελάμβανε μια σειρά μέτρων που ονομάστηκε «πακέτο Ντελór». Το «πακέτο Ντελór» θέσπιζε μέγιστες εγγυημένες

ποσότητες για μια μεγάλη ποικιλία προϊόντων. Υπέρβαση αυτών των ορίων οδηγούσε σε μείωση της κοινοτικής στήριξης. Επιπρόσθετα, δόθηκαν κίνητρα για μείωση της παραγωγής με διαφορετικούς τρόπους όπως η προαιρετική αγρανάπαυση, η μείωση της παραγωγής πλεονασματικών προϊόντων, η στροφή σε διαφορετικές καλλιέργειες και η δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησης των αγροτών (Lovec, 2017).

Το 1992, έλαβε χώρα η τρίτη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, η οποία ονομάστηκε «Μεταρρύθμιση "Ray Mc Sharry» από το όνομα του Ιρλανδού Επιτρόπου Γεωργίας την περίοδο 1989-1992. Στην μεταρρύθμιση «Ray Mc Sharry» εισάχθηκαν οι άμεσες ενισχύσεις για τους αγρότες, οι οποίες στόχευαν στην μείωση της παραγωγής και των πλεονασματικών προϊόντων. Επιπρόσθετα, μειώθηκαν οι εγγυημένες τιμές των αγροτικών προϊόντων με αποτέλεσμα την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων στην εσωτερική αλλά και εξωτερική διεθνή αγορά. Ταυτόχρονα, αποφασίστηκε η λήψη μέτρων με την μορφή πριμοδοτήσεων, τα οποία τα προστάτευαν το αγροτικό εισόδημα απέναντι στην ελάττωση των τιμών στήριξης. Οι πριμοδοτήσεις πραγματοποιούνταν ανάλογα με το παραγόμενο αγροτικό προϊόν (ανά κεφαλή παραγωγικού ζώου, ανά κιλό παραγωγής, ανά στρέμμα). Επιπρόσθετα, προτάθηκε ο έλεγχος της παραγωγής μέσω διαφορετικών μέτρων όπως η υποχρεωτική αγρανάπαυση και η συσχέτιση του αριθμού των παραγωγικών ζώων και των εκτάσεων των βοσκοτόπων. Ειδική μνεία έγινε στην συγκεκριμένη μεταρρύθμιση, για την προστασία του περιβάλλοντος και στην χρησιμοποίηση των αγροτικών εκτάσεων για άλλες χρήσεις όπως η αναδάσωση. Επιπλέον, οι άμεσες ενισχύσεις στους αγρότες βοήθησαν στη επίτευξη της συμφωνίας του Γύρου της Ουρουγουάης το 1993, η οποία όρισε ότι τα αγροτικά προϊόντα εντάσσονται στους κανόνες του διεθνούς εμπορίου, με έμφαση στην εσωτερική στήριξη, στην προστασία στα διεθνή σύνορα και στις εξαγωγικές ενισχύσεις. Η μεταρρύθμιση του 1992 θεωρείται επιτυχής, καθώς ωφέλησε σε μεγάλο βαθμό την ευρωπαϊκή γεωργία (Stewart, 2000).

Στο τέλος της δεκαετίας του '90, εξαιτίας της ένταξης διαφόρων χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Κύπρου, παρατηρήθηκε αύξηση των γεωργικών δαπανών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την γεωργία. Λαμβάνοντας υπόψη, τον υψηλό ανταγωνισμό από προϊόντα τρίτων χωρών, τις προετοιμασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για κοινό νόμισμα, τις υψηλές δημοσιονομικές δαπάνες για την εφαρμογή

της ΚΑΠ και τις διαπραγματεύσεις με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, πραγματοποιείται νέα προσπάθεια μεταρρύθμισης της ΚΑΠ το Μάρτιο του 1999. Ειδικότερα, εκδίδεται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου ο νέος κανονισμός 1257/1999 ή αλλιώς «Ατζέντα 2000» (Τζίκα 2012). Η «Ατζέντα 2000» θεωρείται ως μιας σημαντική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ καθώς είχε σαν αποτέλεσμα την πραγματοποίηση καίριων αλλαγών στην αγροτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέσω της συγκεκριμένης μεταρρύθμισης, ορίζονται νέες χαμηλότερες εγγυημένες τιμές με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων όπως είναι τα γαλακτοκομικά προϊόντα και το βόειο κρέας. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται η ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων ενώ δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία του περιβάλλοντος. Επιπρόσθετα, στοχεύει στον εκσυγχρονισμό της αγροτικής νομοθεσίας ενώ λαμβάνονται μέτρα για την ανάπτυξη καινούριων θέσεων εργασίας για το αγροτικό δυναμικό των χωρών. Αναλυτικότερα, οι βασικές αρχές που αναδείχθηκαν μέσω της «Ατζέντας 2000» περιλαμβάνουν (Emmerson et al, 2016):

α) τον πολυλειτουργικό χαρακτήρα της Γεωργίας, με έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη υψηλής ποιότητας και ασφάλειας προϊόντων

β) την βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών εκμεταλλεύσεων

γ) την πολυτομεακή ενσωμάτωση διαφόρων ατόμων και ομάδων που δραστηριοποιούνται σε ευρύτερους οικονομικούς τομείς που σχετίζονται με την Γεωργία

δ) την ευελιξία μέσω της προώθησης της αποκέντρωσης των αποφάσεων που λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο

ε) την διαφάνεια μέσω της αποτελεσματικής διαχείρισης των γεωργικών προγραμμάτων

Η Επιτροπή υπέβαλε έκθεση τον Ιούλιο του 2002, όπου κατέγραψε τους στόχους της ζητούμενης αναθεώρησης, που ήταν συμβατοί και με αυτούς της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη που είχαν τεθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Göteborg, τον Ιούνιο του 2001. Αυτοί ήταν (Λιαργκόβας και Παπαγεωργίου, 2018):

α) η μεγαλύτερη σύνδεση του ευρωπαϊκού αγροτικού τομέα με τις διεθνείς αγορές,

β) η προετοιμασία για τη διεύρυνση της ΕΕ με νέα κράτη-μέλη, που επέβαλε μία αναθεώρηση πριν από την υλοποίησή της,

γ) η μεγαλύτερη ανταπόκριση στις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος και της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων,

δ) η συμβατότητα της ΚΑΠ με τα αιτήματα των τρίτων χωρών για μείωση και σταδιακή κατάργηση όλων των μορφών των άμεσων ενισχύσεων και επιδοτήσεων, που προκαλούσαν στρεβλώσεις στην αγορά, εν όψει των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Doha, που είχαν ξεκινήσει στο Κατάρ το Νοέμβριο του 2001.

Η επόμενη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ έλαβε χώρα τον Σεπτέμβριο του 2003 στη Σύνοδο Κορυφής της Χαλκιδικής. Οι κεντρικές αρχές της μεταρρύθμισης του 2003/2004 βασίστηκαν στον κανονισμό 1782/2003 με τίτλο «Οριζόντιος κανονισμός των άμεσων ενισχύσεων». Αναλυτικότερα, σύμφωνα με την μεταρρύθμιση του 2003/2004, το σύνολο των αγροτικών ενισχύσεων ενοποιείται σε μια ενιαία ενίσχυση η οποία παρέχεται στο αγροτικό δυναμικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ετησίως. Η καταβολή της ενιαίας ενίσχυσης γίνεται σύμφωνα με τον Αριθμό των Ατομικών Δικαιωμάτων Πληρωμής του κάθε δικαιούχου παραγωγού, ο οποίος είναι ίσος με τον ετήσιο μέσο όρο του αριθμού των εκταρίων που καλλιεργήθηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν για τη διατροφή ζώων, κατά την περίοδο αναφοράς 2000 – 2002. Για την λήψη της ενιαίας ενίσχυσης, θα πρέπει να τηρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, την ασφάλεια και την ποιότητα των τροφίμων, την ευζωία του ζωικού κεφαλαίου, την υγεία των φυτών και την διατήρηση των γεωργικών εδαφών σε καλή κατάσταση. Οι προηγούμενες προϋποθέσεις είναι γνωστές και ως «Πολλαπλή Συμμόρφωση».

Επιπρόσθετα, ένα σημαντικό στοιχείο της μεταρρύθμισης του 2003, ήταν η Διαφοροποίηση, που προέβλεπε τη μείωση όλων των άμεσων ενισχύσεων, για εκμεταλλεύσεις με ενισχύσεις μεγαλύτερες από 5.000 €, κατά 3% το 2005, κατά 4% το 2006 και κατά 5% από το 2007 έως το 2013, και τη μεταφορά των ποσών αυτών στον Πυλώνα II της ΚΑΠ. Το 80% των πόρων που θα εξοικονομούνται από τη μείωση λόγω Διαφοροποίησης, θα επιστρέφουν στο κράτος-μέλος από το οποίο προέρχονται και θα χρησιμοποιούνται για τη λήψη πρόσθετων μέτρων αγροτικής ανάπτυξης του Πυλώνα II της ΚΑΠ, ενώ το υπόλοιπο 20% θα ανακατανέμεται μεταξύ των κρατών-μελών με βάση τις καλλιεργούμενες εκτάσεις, το ποσοστό

απασχόλησης στον αγροτικό τομέα, και το κατά κεφαλή ΑΕΠ (Λιαργκόβας και Παπαγεωργίου, 2018).

Επίσης, προβλέπεται, ο σχηματισμός ενός αποτελεσματικού συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών προς το αγροτικό δυναμικό, από το 2007. Με τη θεσμοθέτηση των άμεσων ενισχύσεων, οι αγρότες ενθαρρύνονται να παρακολουθούν τις αγορές και την ζήτηση των καταναλωτών και να ανταποκρίνονται άμεσα σε αυτήν. Τα κεντρικά σημεία της νέας ΚΑΠ περιελάμβαναν τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004):

α) ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των μέτρων στήριξης θα προσανατολιζόνταν στις ανάγκες της αγοράς

β) η παροχή βοήθειας των αγροτών θα ήταν άμεση και στοχοθετημένη

γ) η δημοσιονομική στήριξη στους αγρότες θα πραγματοποιούνταν με οικονομικούς πόρους τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και των εθνικών κυβερνήσεων, στα πλαίσια μιας αναπτυξιακής πολιτικής

δ) θα λαμβάνονταν υπόψη οι διάφορες περιβαλλοντικές παράμετροι

ε) θα λαμβάνονταν υπόψη οι ανάγκες των καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τα μέτρα στήριξης της γεωργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά στη λήψη μέτρων που έχουν ως σκοπό την ενίσχυση της αγροτικής παραγωγής και της στήριξης των τιμών των αγροτικών προϊόντων (Πυλώνας I). Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τα μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης, στην αύξηση των αγροτικών δραστηριοτήτων και των επενδύσεων στο αγροτικό κεφάλαιο (Πυλώνας II). Η τρίτη και τελευταία κατηγορία περιλαμβάνει τα μέτρα που σχετίζονται με την δημόσια υγεία και την ασφάλεια των τροφίμων όπως είναι η κτηνιατρική νομοθεσία, η φυτοπροστασία, η νομοθεσία για τις ζωοτροφές, η σήμανση των τροφίμων και η επισιτιστική βοήθεια (Μπουρδάρας, 2006).

1.5 Η ΚΑΠ 2014-2020

Η εφαρμογή της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η λήξη της μεταβατικής περιόδου της εφαρμογής της ΚΑΠ για τα νεοενταχθέντα κράτη-μέλη, η πιθανότητα ύπαρξης νέας συμφωνίας για τη

γεωργία ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων των κρατών-μελών του ΠΟΕ του Γύρου της Doha, η πιθανότητα ύπαρξης ενός νέου πρωτοκόλλου κλιματικής αλλαγής, καθώς και ενός νέου δημοσιονομικού πλαισίου για την περίοδο 2014 – 2020, απαιτούσαν τον καθορισμό νέας ΚΑΠ με εφαρμογή από το 2014. Το Νοέμβριο του 2010, άνοιξε η συζήτηση την αναθεώρηση της ΚΑΠ, ενώ τον Οκτώβριο του 2011, η Επιτροπή υπέβαλε δέσμη προτάσεων, με πρωτοβουλία του επιτρόπου γεωργίας Dacian Cioloș, οι οποίες χάραζαν τρεις στρατηγικούς στόχους της νέας ΚΑΠ για μετά το 2013 (European Union, 2013):

α) Βιώσιμη παραγωγή τροφίμων και διασφάλιση επάρκειας με έμφαση στη συμβολή στο γεωργικό εισόδημα και μείωση των διακυμάνσεων του, στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα και αύξηση της προστιθέμενης αξίας στην αλυσίδα τροφίμων και στη χορήγηση αντιστάθμισης σε περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα

β) Αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων και κλιματική δράση με έμφαση στη εξασφάλιση της παροχής δημοσίων αγαθών, στην προώθηση της πράσινης ανάπτυξης μέσω της καινοτομίας και στον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής

γ) Ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, με έμφαση στη στήριξη του δυναμισμού των αγροτικών περιφερειών και στην προώθηση της απασχόλησης, στην προώθηση της διαφοροποίησης και στην αξιοποίηση της κοινωνικής και διαρθρωτικής ποικιλομορφίας στις αγροτικές περιφέρειες

Οι προτεραιότητες με τους κύριους τομείς - δράσεις της Ένωσης που θα αποτελούν και απαντήσεις στις προκλήσεις είναι:

- Μεταφορά γνώσεων και καινοτομία
 1. Προώθηση της καινοτομίας και της βάσης γνώσεων στις αγροτικές περιοχές
 2. Ενίσχυση των δεσμών μεταξύ γεωργίας και δασοκομίας και έρευνας και καινοτομίας
 3. Προώθηση της διαβίου μάθησης και της επαγγελματικής κατάρτισης στη γεωργία και τη δασοκομία
- Ανταγωνιστικότητα όλων των τύπων γεωργίας και βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

1. Διευκόλυνση της αναδιάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που αντιμετωπίζουν σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα, κυρίως των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με χαμηλό βαθμό συμμετοχής στην αγορά, των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με προσανατολισμό στην αγορά σε συγκεκριμένους τομείς και των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που χρειάζεται να διαφοροποιηθούν ως προς τη γεωργία
2. Διευκόλυνση της ανανέωσης των γενεών στο γεωργικό τομέα
- Οργάνωση της αλυσίδας τροφίμων και διαχείριση κινδύνων
 1. Καλύτερη ενσωμάτωση των παραγωγών του πρωτογενή τομέα στην αλυσίδα τροφίμων μέσω συστημάτων ποιότητας, προώθησης σε τοπικές αγορές και βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού, ομάδων παραγωγών και διεπαγγελματικών οργανώσεων
 2. Στήριξη της διαχείρισης κινδύνων στη γεωργική εκμετάλλευση
- Αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων
 1. Αποκατάσταση και διατήρηση της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών Natura 2000 και της γεωργίας υψηλής φυσικής αξίας, και της κατάστασης των ευρωπαϊκών τοπίων
 2. Βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων
 3. Βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους
- Αποδοτικότητα των πόρων, και αλλαγή προς μία οικονομία με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή
 1. Αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης νερού στη γεωργία
 2. Αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης ενέργειας στον τομέα της γεωργίας και της μεταποίησης τροφίμων
 3. Διευκόλυνση της προμήθειας και χρήσης ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, υποπροϊόντων, αποβλήτων, υπολειμμάτων και λοιπών πρώτων υλών εκτός των τροφίμων για τους σκοπούς της βιοοικονομίας
 4. Μείωση των εκπομπών υποξειδίου του αζώτου και μεθανίου από τη γεωργία

5. Προώθηση της δέσμευσης του διοξειδίου του άνθρακα στη γεωργία και τη δασοκομία
- Κοινωνική ένταξη, μείωση της φτώχειας και οικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών
 1. Διευκόλυνση της διαφοροποίησης, της δημιουργία νέων μικρών επιχειρήσεων και της δημιουργίας θέσεων εργασίας
 2. Προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές
 3. Ενίσχυση της προσβασιμότητας, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) στις αγροτικές περιοχές

Στις 13 Μαρτίου 2013, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε σειρά ψηφισμάτων επί των νομοθετικών προτάσεων που άπτονται της ΚΓΠ για την περίοδο μετά το 2013 (P7_TA(2013)0084 έως P7_TA(2013)0087, ΕΕ C 36 της 29.1.2016, σ. 240-704), τα οποία αποτέλεσαν την εντολή για τις διαπραγματεύσεις με το Συμβούλιο. Μετά από πολυάριθμους τριμερείς διαλόγους, επετεύχθη πολιτική συμφωνία στις 26 Ιουνίου 2013. Εντούτοις, χρειάστηκαν ακόμη μερικές διαδικασίες συνδιαλλαγής μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου προκειμένου να διευκρινιστούν ορισμένες οικονομικές πτυχές των άμεσων ενισχύσεων και της αγροτικής ανάπτυξης. Αφού ρυθμίστηκαν αυτά τα θέματα, στις 20 Νοεμβρίου 2013, αμέσως μετά την έγκριση του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2014-2020, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε σειρά ψηφισμάτων (P7_TA(2013)0490 έως P7_TA(2013)0494, ΕΕ C 436 της 24.11.2016, σ. 270-280) με τα οποία εκφράζει και πάλι την ικανοποίησή του για τη νέα ΚΓΠ. Κατά την ενδιάμεση επανεξέταση του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2014-2020, οι τροπολογίες που κατέθεσε το Κοινοβούλιο βελτίωσαν τους κανόνες σχετικά με τις ενισχύσεις οικολογικού προσανατολισμού και τις ενισχύσεις υπέρ των νέων γεωργών. Τον Οκτώβριο του 2017 επετεύχθη συμφωνία με το Συμβούλιο και το συναφές κείμενο δημοσιεύτηκε τον Δεκέμβριο του 2017 [κανονισμός (ΕΕ) 2017/2393, ΕΕ L 350 της 29.12.2017, σ. 15] (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2020).

Ειδικότερα, σύμφωνα με το περιεχόμενο του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1307/2013, οι μηχανισμοί άμεσης στήριξης περνούν από την «αποσύνδεση» στη «στοχοθέτηση». Το σύστημα που συνίσταται στην αποσύνδεση των γεωργικών ενισχύσεων από την παραγωγή και στην παροχή μιας γενικής στήριξης του εισοδήματος, το οποίο είχε ξεκινήσει το 2003, παραδίδει πλέον τη σκυτάλη σε ένα σύστημα στο πλαίσιο του οποίου κάθε στοιχείο συνδέεται με συγκεκριμένους στόχους. Το καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση αντικαθίσταται από ένα σύστημα πολυλειτουργικών ενισχύσεων, με επτά συνιστώσες:

- 1) μια βασική ενίσχυση ανά εκτάριο, το ύψος της οποίας πρέπει να εναρμονιστεί σύμφωνα με οικονομικά ή διοικητικά κριτήρια σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο και η οποία υπόκειται σε μια διαδικασία σύγκλισης (της λεγόμενης «εσωτερικής»):
- 2) μια συνιστώσα οικολογικού προσανατολισμού, υπό μορφή συμπληρωματικής στήριξης ως αποζημίωση για τις δαπάνες που σχετίζονται με την παραγωγή περιβαλλοντικών δημόσιων αγαθών τα οποία δεν αμείβονται από την αγορά:
- 3) μια συμπληρωματική ενίσχυση για τους νέους γεωργούς:
- 4) μια αναδιανεμητική ενίσχυση με την οποία οι γεωργοί μπορούν να λάβουν πρόσθετη στήριξη για τα πρώτα εκτάριά τους:
- 5) μια πρόσθετη στήριξη των εισοδημάτων σε περιοχές που υπόκεινται σε φυσικούς περιορισμούς:
- 6) μια στήριξη συνδεδεμένη με την παραγωγή υπέρ ορισμένων περιοχών ή τύπων καλλιεργειών για οικονομικούς ή κοινωνικούς λόγους:
- 7) ένα προαιρετικό απλοποιημένο σύστημα που απευθύνεται στους μικροκαλλιεργητές, οι οποίοι δικαιούνται ενισχύσεις έως 1 250 EUR.

Οι τρεις πρώτες συνιστώσες είναι υποχρεωτικές για τα κράτη μέλη και οι τέσσερις τελευταίες προαιρετικές. Τα κράτη μέλη οφείλουν να διαθέτουν το 30% των εθνικών τους κονδυλίων για τις άμεσες ενισχύσεις με σκοπό τη χρηματοδότηση της συνιστώσας του οικολογικού προσανατολισμού. Το υπόλοιπο 70 % διατίθεται για τη συνιστώσα βασικής ενίσχυσης, αφού αφαιρεθούν όλα τα ποσά που δεσμεύονται για τα εθνικά αποθέματα δικαιωμάτων (υποχρεωτικά μέχρι 3 % των εθνικών κονδυλίων), καθώς και για τις συμπληρωματικές ενισχύσεις με τη μορφή αναδιανεμητικών ενισχύσεων (μέχρι 30 %), τις ενισχύσεις υπέρ των νέων γεωργών (μέχρι 2 %) ή των μειονεκτικών περιοχών (μέχρι 5 %), ή για τις ενισχύσεις που είναι συνδεδεμένες με την παραγωγή (μέχρι 15 %). Οι νέες ενισχύσεις ανά εκτάριο προορίζονται μόνο για τους ενεργούς γεωργούς. Μέχρι το 2019, οι ενισχύσεις αυτές υπέκειντο επίσης σε

μερική διαδικασία σύγκλισης (της λεγόμενης «εξωτερικής») μεταξύ των κρατών μελών.

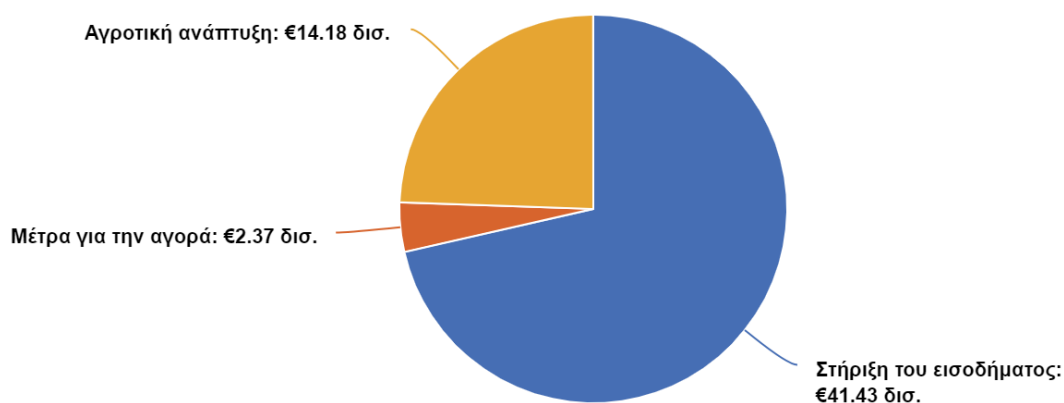
Τα βασικά στοιχεία της ΚΑΠ 2014-2020 περιλαμβάνουν τα εξής (Κανονισμός ΕΕ αριθ. 1307/2013) (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2020):

1. Καθεστώς βασικής/απλοποιημένης ενίσχυσης βάσει της έκτασης (υποχρεωτικό για τα κράτη): Τα κράτη μέλη διαθέτουν περίπου το 70 % του εθνικού κονδυλίου τους για τις άμεσες ενισχύσεις στο νέο καθεστώς βασικής ενίσχυσης, μετά την αφαίρεση ποσών που δεσμεύθηκαν για συμπληρωματικές ενισχύσεις υπέρ των γεωργών νεαρής ηλικίας ή για άλλες προαιρετικές ενισχύσεις, όπως εκείνες για τις μειονεκτικές περιοχές, τους μικροκαλλιεργητές, την αναδιανεμητική ενίσχυση ή τις «συνδεδεμένες» ενισχύσεις. Για δώδεκα κράτη μέλη, η προθεσμία για τη λήξη του απλούστερου, κατ' αποκοπή, καθεστώτος ενιαίας στρεμματικής ενίσχυσης παρατείνεται έως το 2020. Όσον αφορά την «εσωτερική σύγκλιση», τα κράτη μέλη που εξακολουθούσαν να διατηρούν το 2013 επιδοτήσεις με βάση ιστορικές αναφορές οφείλουν να κινηθούν προς πιο ομοιόμορφα επίπεδα ενισχύσεων ανά εκτάριο. Για να το πράξουν αυτό, μπορούν να επιλέξουν μεταξύ διάφορων δυνατοτήτων: μπορούν να υιοθετήσουν μια εθνική ή περιφερειακή προσέγγιση (βάσει διοικητικών ή γεωπονικών κριτηρίων), η οποία επιτρέπει να καταλήξουν σε έναν πάγιο, περιφερειακό ή εθνικό, συντελεστή έως το 2019 ή να μεριμνήσουν ώστε οι εκμεταλλεύσεις εκείνες που εισπράττουν ποσό μικρότερο του 90 % του περιφερειακού ή εθνικού μέσου όρου να τύχουν σταδιακά αυξανόμενων ενισχύσεων, υπό τη συμπληρωματική προϋπόθεση ότι κάθε γεωργός θα λαμβάνει έως το 2019 μια ενίσχυση που θα αντιστοιχεί τουλάχιστον στο 60 % του εθνικού ή περιφερειακού μέσου όρου. Τα ποσά που χορηγούνται σε γεωργούς που βρίσκονται πάνω από τον περιφερειακό ή εθνικό μέσο όρο προσαρμόζονται ανάλογα, αλλά πρέπει να επισημανθεί ότι τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίσουν τις ενδεχόμενες «απώλειες» στήριξης στο 30 %.

Το επίπεδο στήριξης των γεωργών της ΕΕ από τον συνολικό προϋπολογισμό της ΕΕ αντικατοπτρίζει τις πολυάριθμες μεταβλητές που σχετίζονται με τη διασφάλιση της συνεχούς πρόσβασης σε υψηλής ποιότητας τρόφιμα, όπου περιλαμβάνονται η

εισοδηματική στήριξη των γεωργών, η δράση για την κλιματική αλλαγή και η διατήρηση δυναμικών αγροτικών κοινοτήτων.

Η ΕΕ στηρίζει τους γεωργούς με 58,82 δισ. ευρώ το 2019

Εικόνα 1: Μορφές οικονομικής στήριξης των γεωργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2019 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

2. Μηχανισμοί αναδιανομής βασικών ενισχύσεων (προαιρετικοί): Τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να παρέχουν αναδιανεμητική ενίσχυση για τα πρώτα εκτάρια, στην οποία μπορούν να διαθέσουν έως το 30 % του εθνικού κονδυλίου και να το αναδιανείμουν σε γεωργούς, είτε για τα πρώτα 30 εκτάρια τους είτε για έκταση που αντιστοιχεί μέχρι και στη μέση έκταση των εκμεταλλεύσεων, εάν αυτή υπερβαίνει τα 30 εκτάρια. Μια άλλη δυνατότητα είναι να εφαρμοστεί ανώτατη ενίσχυση ανά εκτάριο. Τα κράτη μέλη που εφαρμόζουν την αναδιανεμητική ενίσχυση μπορούν να απαλλαγούν από την υποχρέωση της σταδιακής μείωσης των βασικών ενισχύσεων από τα 150 000 EUR και πάνω (τουλάχιστον 5 %).

3. Καθεστώς υπέρ των νέων γεωργών (υποχρεωτικό για τα κράτη): Για να ενθαρρυνθεί η ανανέωση των γενεών, η βασική ενίσχυση που παρέχεται σε νέους γεωργούς —ήτοι σε γεωργούς ηλικίας μικρότερης των 40 ετών που εγκαταστάθηκαν εντός της προηγούμενης πενταετίας— αυξάνεται κατά 25 % κατά τη διάρκεια των

πρώτων πέντε ετών μετά την εγκατάσταση. Η εν λόγω συμπληρωματική παροχή χρηματοδοτείται από ποσό που δεν υπερβαίνει το 2 % του εθνικού κονδυλίου. Είναι υποχρεωτική για τα κράτη μέλη. Πρόκειται για μέτρο που συμπληρώνει τα υπόλοιπα μέτρα υπέρ των νέων γεωργών, που προβλέπονται στα πλαίσια των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης.

4. Οικολογικός προσανατολισμός (υποχρεωτικός για τα κράτη, με ευέλικτη εφαρμογή): Παράλληλα με το καθεστώς βασικής ενίσχυσης ή το καθεστώς ενιαίας στρεμματικής ενίσχυσης, κάθε εκμετάλλευση θα λάβει συμπληρωματική ενίσχυση ανά εκτάριο για την τήρηση ορισμένων γεωργικών πρακτικών που είναι επωφελείς για το κλίμα και το περιβάλλον. Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να διαθέσουν το 30% του εθνικού τους κονδυλίου σε αυτήν την ενίσχυση οικολογικού προσανατολισμού. Τα μέτρα που προβλέπονται είναι η διαφοροποίηση καλλιεργειών. Ειδικότερα, ο γεωργός πρέπει να καλλιεργεί τουλάχιστον δύο διαφορετικές καλλιέργειες, εάν η αρόσιμη γη του υπερβαίνει τα 10 εκτάρια, τουλάχιστον τρεις καλλιέργειες όταν η αρόσιμη γη του υπερβαίνει τα 30 εκτάρια. Η κύρια καλλιέργεια μπορεί να καλύπτει το πολύ το 75 % της αρόσιμης γης, και οι δύο κύριες καλλιέργειες το πολύ το 95 % της αρόσιμης γης. Επιπλέον είναι υποχρεωτική η διατήρηση των υφιστάμενων μόνιμων χορτολιβαδικών εκτάσεων και η διατήρηση μιας περιοχής οικολογικής εστίασης που να αντιστοιχεί στο 5 % της αρόσιμης γης της εκμετάλλευσης, για τις εκμεταλλεύσεις που υπερβαίνουν τα 15 εκτάρια (μη συμπεριλαμβανομένων μόνιμων χορτολιβαδικών εκτάσεων και πολυετών καλλιεργειών): παρυφές αγρών, θαμνοστοιχίες, δέντρα, εκτάσεις σε αγρανάπαυση, χαρακτηριστικά τοπίου, βιότοποι, ζώνες ανάσχεσης, δασικές εκτάσεις, καλλιέργειες που δεσμεύουν το άζωτο. Η μη τήρηση των απαιτήσεων οικολογικού προσανατολισμού θα έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή εξαιρετικά υψηλών ποινών. Προκειμένου να αποτραπεί το ενδεχόμενο να τιμωρηθούν γεωργοί που ήδη ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις για το περιβάλλον και τη βιωσιμότητα, το κείμενο προβλέπει σύστημα ισοδυναμίας οικολογικού προσανατολισμού, με το οποίο η πρώιμη εφαρμογή επωφελών για το περιβάλλον πρακτικών θεωρείται ότι πληροί τις βασικές αυτές απαιτήσεις. Για παράδειγμα, δεν επιβάλλονται συμπληρωματικές απαιτήσεις σε παραγωγούς βιολογικών προϊόντων, δεδομένου ότι οι δραστηριότητές τους αποδεδειγμένα συνεπάγονται σαφές οικολογικό όφελος. Για τους άλλους, τα γεωργοπεριβαλλοντικά προγράμματα μπορεί να ενσωματώνουν μέτρα που

θεωρούνται ισοδύναμα. Ο νέος κανονισμός περιέχει κατάλογο τέτοιων ισοδύναμων μέτρων. Για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο διπλής χρηματοδότησης τέτοιων μέτρων, στις ενισχύσεις μέσω προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι υποχρεώσεις οικολογικού προσανατολισμού.

5. Συνδεδεμένες ενισχύσεις (προαιρετικές για τα κράτη): Για να αντισταθμιστούν οι όποιες επιζήμιες συνέπειες της «εσωτερικής σύγκλισης» σε τομείς ή περιοχές ιδιαίτερης ευαισθησίας, τα κράτη μέλη θα έχουν τη δυνατότητα να μεριμνούν για «συνδεδεμένες ενισχύσεις», δηλαδή ενισχύσεις που συνδέονται με την παραγωγή συγκεκριμένων προϊόντων. Η προαιρετική αυτή ενέργεια περιορίζεται στο 8 % του εθνικού κονδυλίου εάν το κράτος μέλος χορηγεί ήδη συνδεδεμένες ενισχύσεις, και στο 13 % εάν οι συνδεδεμένες ενισχύσεις υπερβαίνουν το 5 %. Η Επιτροπή δύναται, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, να επιτρέψει ανώτερο ποσοστό. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα παροχής ενός 2 % «συνδεδεμένης» ενίσχυσης για τις πρωτεϊνούχες καλλιέργειες.

6. Περιοχές με φυσικούς περιορισμούς (μειονεκτικές περιοχές) (προαιρετική ενίσχυση): Τα κράτη μέλη ή οι περιφέρειές τους μπορούν να χορηγήσουν πρόσθετη ενίσχυση ύψους έως 5 % του εθνικού κονδυλίου για περιοχές που έχουν ταξινομηθεί ως υφιστάμενες φυσικούς περιορισμούς.

7. Ενεργοί γεωργοί (υποχρεωτικό για τα κράτη, αλλά με ευέλικτη εφαρμογή): Προκειμένου να επιλυθεί το πρόβλημα των λεγόμενων «γεωργών του καναπέ» και να διευθετηθούν ορισμένα νομικά κενά που έχουν δώσει τη δυνατότητα σε εταιρείες να διεκδικούν άμεσες ενισχύσεις, μολονότι η κύρια επιχειρηματική τους δραστηριότητα δεν είναι γεωργική, η μεταρρύθμιση καθιστά αυστηρότερους τους κανόνες βάσει των οποίων μπορεί ένας γεωργός να χαρακτηριστεί ενεργός. Τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν έναν νέο αρνητικό κατάλογο δραστηριοτήτων που πρέπει να αποκλειστούν από τη χορήγηση άμεσων ενισχύσεων (μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο κανονισμός «Omnibus» κατέστησε τα εν λόγω κριτήρια απόδειξης λιγότερο αυστηρά [κανονισμός (ΕΕ) 2017/2393, ΕΕ L 350 της 29.12.2017, σ. 15] (βλ. δελτίο 3.2.9). Τα κράτη μέλη μπορούν να επεκτείνουν τον αρνητικό κατάλογο και να συμπεριλάβουν σε αυτόν και άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

8. Επιλέξιμες εκτάσεις (με ευέλικτη εφαρμογή): Τα κράτη μέλη που προβλέπουν μεγάλη αύξηση στις δηλώσεις επιλέξιμων εκτάσεων θα έχουν το δικαίωμα να περιορίσουν τον αριθμό των δικαιωμάτων ενίσχυσης που θα διατεθούν το 2015 στο 135 % ή 145 % του συνολικού αριθμού των εκταρίων που δηλώθηκαν το 2009.

9. Καθεστώς μικροκαλλιεργητών (προαιρετικό): Η νέα ΚΓΠ επιτρέπει στα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν στους μικροκαλλιεργητές απλοποιημένο καθεστώς σε περίπτωση ετήσιας ενίσχυσης έως 1 250 EUR, ανεξάρτητα από το μέγεθος της εκμετάλλευσης. Οι συμμετέχοντες αντιμετωπίζουν λιγότερο αυστηρές απαιτήσεις συμμόρφωσης και εξαιρούνται από τον «οικολογικό προσανατολισμό». Το συνολικό κόστος του καθεστώτος των μικροκαλλιεργητών δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10 % του εθνικού κονδυλίου, εκτός εάν το κράτος μέλος επιλέγει να παρέχει στους μικροκαλλιεργητές ό,τι θα λάμβαναν χωρίς το εν λόγω καθεστώς.

10. Πολλαπλή συμμόρφωση (υποχρεωτική): Οι διατάξεις για την πολλαπλή συμμόρφωση επιβεβαιώνονται και απλοποιούνται, θέτοντας ως προϋπόθεση για τις άμεσες ενισχύσεις τη συμμόρφωση των γεωργών με: α) τα πρότυπα που έχουν ορίσει τα κράτη μέλη σχετικά με τις περιβαλλοντικές και γεωπονικές συνθήκες με σκοπό τον περιορισμό της διάβρωσης των εδαφών, τη διατήρηση της δομής και των ποσοστών οργανικών ουσιών των εδαφών και τη διασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου συντήρησης· β) τα ισχύοντα ευρωπαϊκά πρότυπα σχετικά με τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων, το περιβάλλον και την καλή μεταχείριση των ζώων. Εάν οι κανόνες πολλαπλής συμμόρφωσης δεν τηρηθούν από έναν γεωργό, οι άμεσες ενισχύσεις τις οποίες δικαιούται να διεκδικήσει θα μειωθούν εν μέρει ή θα καταργηθούν πλήρως. Το κείμενο επιβεβαιώνει ότι η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και η οδηγία για τη βιώσιμη χρήση των φυτοφαρμάκων θα ενσωματωθούν στο σύστημα της πολλαπλής συμμόρφωσης μόλις αποδειχθεί ότι εφαρμόζονται επαρκώς από όλα τα κράτη μέλη και έχουν προσδιοριστεί με σαφήνεια οι υποχρεώσεις των γεωργών.

11. Μηχανισμός δημοσιονομικής και χρηματοοικονομικής πειθαρχίας (υποχρεωτικός): Εφαρμόζεται μηχανισμός δημοσιονομικής πειθαρχίας προκειμένου να διατηρηθούν οι δαπάνες του πρώτου πυλώνα της ΚΓΠ σε επίπεδο κατώτερο των ετήσιων ανώτατων ορίων του προϋπολογισμού που καθορίζονται στο πλαίσιο των πολυετών δημοσιονομικών προοπτικών. Όταν οι προβλέψεις δείχνουν υπέρβαση του

συνόλου των προβλεπόμενων δαπανών κατά τη διάρκεια ενός συγκεκριμένου οικονομικού έτους, προτείνεται προσαρμογή των άμεσων ενισχύσεων. Η όποια μείωση δεν ισχύει για τα πρώτα 2 000 EUR που λαμβάνει κάθε γεωργός. Εξάλλου, οι ήδη κατανεμημένες άμεσες ενισχύσεις των γεωργών μπορούν επίσης να μειώνονται σε κάθε οικονομικό έτος προκειμένου να τροφοδοτηθεί το νέο αποθεματικό κρίσης της αγοράς μέχρι το ποσό των 400 εκατ. EUR (βλ. δελτίο 3.2.4).

12. Ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου (υποχρεωτικό): Το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου (ΟΣΔΕ) επιβεβαιώνεται και ενισχύεται. Περιλαμβάνει τουλάχιστον τα εξής στοιχεία: μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων, ένα σύστημα αναγνώρισης αγροτεμαχίων, ένα σύστημα προσδιορισμού και καταγραφής των δικαιωμάτων άμεσης ενίσχυσης, ένα ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου και ένα σύστημα καταγραφής της ταυτότητας κάθε γεωργού που υποβάλλει αίτηση για παροχή ενίσχυσης.

1.6 Η ΚΑΠ 2021-2027

Σε ό,τι αφορά την περίοδο 2021-27, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει, η κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ), να διαρθρωθεί γύρω από εννέα βασικούς στόχους. Οι στόχοι αυτοί, οι οποίοι θα εστιάζουν σε κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές επιδιώξεις, θα αποτελέσουν τη βάση επί της οποίας οι χώρες της ΕΕ θα καταρτίσουν τα στρατηγικά τους σχέδια για την ΚΑΠ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Εικόνα 2: Οι εννέα στόχοι της ΚΑΠ 2021-2027 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Οι στόχοι αυτοί είναι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021):

- η εξασφάλιση δίκαιου εισοδήματος για τους γεωργούς·
- η αύξηση της ανταγωνιστικότητας·
- η εξισορρόπηση της ισχύος στην αλυσίδα τροφίμων·
- η δράση για την κλιματική αλλαγή·
- η προστασία του περιβάλλοντος·
- η διατήρηση των τοπίων και της βιοποικιλότητας·
- η ενθάρρυνση της ανανέωσης των γενεών·
- η τόνωση των αγροτικών περιοχών·
- η προστασία της υγείας και της ποιότητας των τροφίμων.

Η ΚΓΠ ορίζει τις προϋποθέσεις που θα επιτρέψουν στους γεωργούς να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους προς το κοινωνικό σύνολο. Ειδικότερα, όσον αφορά την παραγωγή τροφίμων, υπάρχουν περίπου 10 εκατομμύρια γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και 22 εκατομμύρια άτομα εργάζονται σε τακτική βάση στον συγκεκριμένο τομέα. Παράγουν μια εντυπωσιακή ποικιλία άφθονων, οικονομικά προσιτών, ασφαλών και ποιοτικών προϊόντων. Η ΕΕ είναι γνωστή σε ολόκληρο τον κόσμο για τις διατροφικές και γαστρονομικές της παραδόσεις και είναι

ένας από τους μεγαλύτερους παραγωγούς και καθαρός εξαγωγέας γεωργικών προϊόντων διατροφής παγκοσμίως. Λόγω των εξαιρετικών γεωργικών της πόρων, η ΕΕ θα μπορούσε και πρέπει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας παγκοσμίως (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Επιπρόσθετα, καίριας σημασίας είναι η ανάπτυξη αγροτικών κοινοτήτων. Στην ύπαιθρό μας, με τους πολύτιμους φυσικούς πόρους της, υπάρχουν πολλές θέσεις εργασίας που συνδέονται με τη γεωργία. Οι αγρότες χρειάζονται μηχανήματα, κτίρια, καύσιμα, λιπάσματα και υγειονομική περίθαλψη για τα ζώα τους, και αυτοί οι τομείς είναι επίσης γνωστοί ως «προηγούμενου σταδίου». Άλλα άτομα απασχολούνται σε δραστηριότητες «επόμενου σταδίου» - όπως η προετοιμασία, η επεξεργασία και η συσκευασία τροφίμων, καθώς και η αποθήκευση τροφίμων, η μεταφορά και το λιανικό εμπόριο. Ο γεωργικός τομέας και ο τομέας των τροφίμων παρέχουν σχεδόν 40 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Για να λειτουργούν αποτελεσματικά και να παραμείνουν σύγχρονοι και παραγωγικοί, οι γεωργοί και οι τομείς του επόμενου και του προηγούμενου σταδίου χρειάζονται άμεση πρόσβαση στις πλέον πρόσφατες πληροφορίες για τα γεωργικά ζητήματα, τις γεωργικές μεθόδους και τις εξελίξεις της αγοράς. Την περίοδο 2014-20, οι πόροι της ΚΓΠ διοχετεύτηκαν στην παροχή τεχνολογιών υψηλής ταχύτητας, βελτιωμένων διαδικτυακών υπηρεσιών και υποδομών σε 18 εκατομμύρια πολίτες αγροτικών περιοχών - ποσοστό που αντιστοιχεί στο 6,4 % του αγροτικού πληθυσμού της ΕΕ. Τέλος, επισημαίνεται η ανάγκη υιοθέτησης μιας περιβαλλοντικά βιώσιμης γεωργίας. Οι γεωργοί έχουν να αντιμετωπίσουν μια διπλή πρόκληση: να παράγουν τρόφιμα και ταυτόχρονα να προστατεύουν τη φύση και να διαφυλάσσουν τη βιοποικιλότητα. Η συνετή χρήση των φυσικών πόρων είναι θεμελιώδους σημασίας για την παραγωγή τροφίμων και την ποιότητα της ζωής μας – σήμερα, στο μέλλον και για τις επόμενες γενιές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

IV. Β' ΜΕΡΟΣ

2.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΠ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχουν περίπου 10 εκατομμύρια γεωργικές εκμεταλλεύσεις στις οποίες απασχολούνται περίπου 22 εκατομμύρια άτομα στον συγκεκριμένο τομέα οι οποίοι παράγουν μια μεγάλη ποικιλία οικονομικά προσιτών, ασφαλών και ποιοτικών προϊόντων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χαρακτηρίζεται από διατροφικό και γαστρονομικό πλούτο ενώ συνιστά έναν από τους σημαντικότερους παραγωγούς και εξαγωγείς γεωργικών διατροφικών προϊόντων σε παγκόσμιο επίπεδο. Λαμβάνοντας υπόψη τους διαθέσιμους γεωργικούς πόρους, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σε θέση να παίζει σημαντικό ρόλο στην εξασφάλιση της ασφάλειας των τροφίμων σε παγκόσμιο επίπεδο (Barnes et al, 2016).

Επιπλέον, η διατροφή και η ποιότητα των τροφίμων παίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση των επιπέδων υγείας ενός ατόμου. Σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα καρδιαγγειακά νοσήματα αποτελούν σημαντική αιτία θνησιμότητας και νοσηρότητας, συμβάλλοντας στο 52% όλων των θανάτων και στο 23% των ετών που είναι προσαρμοσμένα στην ανικανότητα έτη [DALYs, Disability Adjusted Life Years]. Οι καρκίνοι έρχονται στη συνέχεια, συμβάλλοντας περαιτέρω στο 19% όλων των θανάτων. Η ανθυγιεινή διατροφή έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες κινδύνου τόσο για τις καρδιαγγειακές παθήσεις όσο και για τους διαφορετικούς τύπου καρκίνου. Σύμφωνα με την μελέτη Interheart, οι παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με τη διατροφή είναι υπεύθυνοι για πάνω από το 50% όλων των θανάτων που οφείλονται στην στεφανιαία νόσο. Επιπλέον, οι παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με τη διατροφή έχει αποδειχθεί ότι σχετίζονται με το 40% των DALYs παγκοσμίως (Yusuf et al, 2014).

Στα πλαίσια της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την ασφάλεια των τροφίμων, τα «τρόφιμα» αποτελούν ουσίες ή διατροφικά προϊόντα τα οποία έχουν επεξεργαστεί πλήρως ή μερικώς και προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Η προσοχή που δόθηκε στην επισιτιστική ασφάλεια έχει αυξηθεί σημαντικά εξαιτίας και της χάραξης και της εφαρμογής της ΚΑΠ (Grant, 2012).

Αν και η εξασφάλιση επαρκούς ποσότητας τροφίμων αναφέρεται ως ένας από τους σημαντικότερους λόγους για την εφαρμογή της ΚΑΠ από το 1962, θα πρέπει να

σημειωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση παράγει σήμερα περισσότερα τρόφιμα από ότι καταναλώνει ενώ η πλειοψηφία των πολιτών της δεν έχει βιώσει σημαντικές ελλείψεις τροφίμων (Zahrnt, 2011).

Με την άνοδο της παγκοσμιοποίησης και της ενοποίησης των αγροτών, οι αγρότες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέχονται αυξημένη πίεση καθώς εντείνεται ο ανταγωνισμός από αναδυόμενες οικονομικά χώρες οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλού κόστους παραγωγή για τα βασικά αγροτικά προϊόντα και τα προϊόντα προστιθέμενης αξίας. Λαμβάνοντας υπόψη τις νέες εμπορικές προκλήσεις, το βασικό εργαλείο διαφοροποίησης των αγροτικών προϊόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η εξασφάλιση της υψηλής ποιότητας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζει αυξημένο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αναφορικά με την ποιότητα λόγω του πολύ υψηλού επιπέδου ασφαλείας που εξασφαλίζει η αυστηρή νομοθεσία της στην αλυσίδα τροφίμων (Godfray et al, 2010).

Επιπρόσθετα, οι απαιτήσεις της αγοράς και οι προτιμήσεις των καταναλωτών είναι ποικίλες και πολλαπλασιάζονται. Ειδικότερα, οι σημερινοί καταναλωτές επιθυμούν όχι μόνο ποιοτικά προϊόντα αλλά και προϊόντα σε προσιτές τιμές. Η επιτυχής απόκριση των γεωργών σε αυτές τις απαιτήσεις συνιστά μια σημαντική πρόκληση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μια ειδική κατηγορία καταναλωτών με αυξανόμενο διαθέσιμο εισόδημα προτιμά να καταναλώνει παραδοσιακά, πλούσια σε γεύση διατροφικά προϊόντα με αυθεντικό χαρακτήρα. Επιπλέον, οι σύγχρονοι καταναλωτές είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι για περιβαλλοντικά θέματα και δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη συμβολή της γεωργίας στη βιωσιμότητα, στη βιοποικιλότητα, στην κλιματική αλλαγή, στην καλή μεταχείριση των ζώων και στην ασφάλεια των τροφίμων. Επιπλέον, η γεωργική παραγωγή, δεδομένου ότι είναι κατ'εξοχήν χρήστης γης, αποτελεί παράγοντα κλειδί για την τοπική ανάπτυξη των περιφερειών (Santeramo et al, 2018).

Τα σημαντικότερα ζητήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η υγιεινή και η ασφάλεια των τροφίμων, η δυναμωτική και θρεπτική τους αξία και οι απαιτήσεις της κοινωνίας. Η ασφάλεια τροφίμων αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο έρευνας ειδικά τις τελευταίες δεκαετίες. Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, ένα τρόφιμο θεωρείται ως ασφαλές στην περίπτωση που καταναλώνεται και δεν προκαλείται οποιαδήποτε

ασθένεια ή τραυματισμός, υπό την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιείται σωστά και η κατανάλωσή του δεν υπερβαίνει τα ανώτατα όρια. Η ασφάλεια τροφίμων βασίζεται στην αποτελεσματική εφαρμογή των προληπτικών μέτρων που είναι απαραίτητα για την ασφαλή κατανάλωσή τους. Τα προληπτικά μέτρα για την ασφάλεια των τροφίμων εφαρμόζονται σε όλα τα στάδια παραγωγής και διανομής των τροφίμων, όπως είναι η παρασκευή, η επεξεργασία, η μεταποίηση, η συσκευασία, η αποθήκευση, η μεταφορά και η διακίνηση και διάθεση προς τον τελικό καταναλωτή (Fung et al, 2018).

Οι παράμετροι που σχετίζονται με την ασφάλεια ενός τροφίμου περιλαμβάνουν i) τις φυσιολογικές συνθήκες χρήσης και κατανάλωσης του τροφίμου στα στάδια της παραγωγής, επεξεργασίας μεταποίησης και διανομής ii) τις απαραίτητες πληροφορίες που δίνονται στους καταναλωτές (ετικέτα προϊόντος, πληροφορίες για τις αρνητικές συνέπειες που προκύπτουν από την κατανάλωση του συγκεκριμένου τροφίμου). Ειδικότερα, ο καταναλωτής θα πρέπει να ενημερώνεται για τις πιθανές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες της κατανάλωσης του τροφίμου, τις πιθανές τοξικές επιδράσεις και τις επιδράσεις που μπορεί να έχει σε συγκεκριμένες ομάδες καταναλωτών με ιδιαίτερες ευαισθησίες (αλλεργίες, δυσανεξίες, χρόνια νοσήματα κτλ) (Viola et al, 2016).

Σύμφωνα με την ισχύουσα ευρωπαϊκή νομοθεσία, (EU law Regulation, EC 178/2002, η οποία εφαρμόζεται και στην χώρα μας, ως μη ασφαλή τρόφιμα χαρακτηρίζονται τα εξής:

- Τα τρόφιμα που περιέχουν διαφορετικούς παθογόνους παράγοντες (βακτήρια, ιοί, παράσιτα) ή τοξίνες που παράγονται από παθογόνους μικροοργανισμούς καθώς και τρόφιμα τα οποία προκύπτουν από ζώα που πάσχουν από σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια.
- Τα τρόφιμα που περιέχουν ουσίες είτε φυσικές είτε πρόσθετες οι οποίες προέρχονται είτε από τους τρόπους παραγωγής και επεξεργασίας είτε από το περιβάλλον, σε επίπεδα τα οποία υπερβαίνουν τα νομοθετημένα επιτρεπτά όρια
- Τα τρόφιμα που περιέχουν κατάλοιπα κτηνιατρικών φαρμάκων, φυτοφαρμάκων, καθώς και λοιπών καταλοίπων τα οποία παρουσιάζουν αναβολική, ορμονική και θυρεοστατική επίδραση
- Τα τρόφιμα τα οποία περιέχουν ξένα σώματα

- Τα τρόφιμα που περιέχουν αλλεργιογόνες ουσίες, οι οποίες προκύπτουν είτε λόγω της φύσης του τροφίμου είτε λόγω διασταυρούμενης επιμόλυνσης.
- Τα τρόφιμα, τα οποία έχουν προκαλέσει τροφιμογενείς λοιμώξεις ή/και τοξίνωσεις
- Μη εγκεκριμένα νέα ή γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα.
- Τα τρόφιμα που έχουν υποστεί επεξεργασία με ιοντίζουσες ακτινοβολίες και δεν ακολουθούν τις ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις περί ασφάλειας

Ειδικά, για την ασφάλεια τροφίμων, η πολιτική ασφάλειας τροφίμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στοχεύει στην προστασία των καταναλωτών, καθώς και στην βέλτιστη λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Η συγκεκριμένη πολιτική, η οποία χρονολογείται από το 2003, βασίζεται στην έννοια της ανιχνευσιμότητας των εισερχομένων και εξερχομένων προϊόντων (π.χ. πρωτογενής παραγωγή, μεταποίηση, αποθήκευση, μεταφορά και λιανική πώληση). Τα τρόφιμα που παράγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπόκεινται σε αυστηρούς ελέγχους που αφορούν στην ασφάλεια και στην υγιεινή τους. Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια της ισχύουσας ευρωπαϊκής νομοθεσίας, πρέπει να τηρούνται τα πρότυπα τα οποία εξασφαλίζουν την ασφάλεια και την υγιεινή των παραγόμενων τροφίμων καθώς και την σωστή μεταχείριση του ζωικού και φυτικού κεφαλαίου και τον έλεγχο μόλυνσης από ποικίλες χημικές ουσίες όπως είναι τα φυτοφάρμακα (Maye & Kirwan, 2013).

Στα πλαίσια της ΚΑΠ, οι Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο ασφάλειας καθ' όλη τη διάρκεια της πορείας των τροφίμων από την παραγωγή μέχρι και την τελική διανομή των τροφίμων εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε προϊόντων τα οποία εισάγονται για χρήση εντός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 178/2002 ως πηγή κινδύνου για τα τρόφιμα είναι ένα βιολογικός, χημικός ή φυσικός παράγοντας ο οποίος βρίσκεται στα τρόφιμα ή μια κατάσταση τροφίμων που δύναται να προκαλέσει αρνητικές συνέπειες στην υγεία των καταναλωτών. Ένας άλλος κίνδυνος ο οποίος αναφέρεται από τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 1169/2011 είναι τα αλλεργιογόνα.

Αναφορικά με τους βιολογικούς κινδύνους, τα βακτήρια *Salmonella*, *Clostridium*, *Staphylococcus*, *Campylobacter* και *Listeria* συνιστούν τα συχνότερα παθογόνα τα οποία προκαλούν τροφικές δηλητηριάσεις. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το έτος 2018, 26 κράτη μέλη ανέφεραν συνολικά 4.362 περιστατικά συρροών/επιδημιών

τροφιμογενών λοιμώξεων, οι οποίες προκάλεσαν 45.874 περιπτώσεις ασθενών, από τους οποίους οι 3.892 χρειάστηκαν νοσηλεία και οι 17 κατέληξαν. Το συνολικό ποσοστό αναφοράς των τροφιμογενών λοιμώξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν 0,95 ανά 100.000 κατοίκους. Τα περισσότερα από τα κρούσματα που αναφέρθηκαν το 2015 προκλήθηκαν από βακτηριακούς παράγοντες (33,7% του συνόλου των κρουσμάτων), ιδίως από τη *Salmonella spp.* (21,8% όλων των κρουσμάτων) και *Campylobacter spp.* (8,9% του συνόλου των κρουσμάτων). Η εκδήλωση τροφιμογενών λοιμώξεων οφείλεται σε χαμηλού επιπέδου ατομική υγιεινή ακατάλληλες θερμοκρασίες διατήρησης και μαγειρέματος, μη ασφαλείς πηγές τροφίμων και μολυσμένο εξοπλισμό (EFSA, 2019).

Η *Salmonella spp.* είναι ένα προαιρετικά αναερόβιο, gram αρνητικό, ραβδόμορφο βακτήριο το οποίο ανήκει στην οικογένεια Enterobacteriaceae. Τα στελέχη της *Salmonella* εντοπίζονται στην εντερική κοιλότητα των ζωντανών οργανισμών και μπορούν να εισέλθουν εξωγενώς μέσω τροφίμων τα οποία έχουν μολυνθεί. (Bintsis, 2017). Τα βακτήρια του γένους *Staphylococcus* εμφανίζουν μεγάλη συσχέτιση με δυσλειτουργίες στη ρινική κοιλότητα. Ο σταφυλόκοκκος *Staphylococcus aureus*, είναι ένα Gram θετικό βακτήριο που ζει στο ανθρώπινο σώμα ως τμήμα της φυσιολογικής χλωρίδας του δέρματος, στην μύτη και στην περιοχή γύρω από τα γεννητικά όργανα. Ειδικότερα, το *Staphylococcus aureus* παράγει μια μεγάλη ποικιλία τοξινών, συμπεριλαμβανομένων των σταφυλοκοκκικών εντεροτοξινών (Argudín et al, 2010).

Τα *Campylobacter spp.* είναι μέλη της οικογένειας Campylobacteriaceae και το *Campylobacter jejuni* είναι μια από τις πιο κοινές αιτίες διάρροιας. Το *Campylobacter jejuni* είναι υπεύθυνο για περίπου 850.000 ασθένειες, 8.500 νοσηλείες και 76 θανάτους κάθε χρόνο. Το *Campylobacter spp.* αποτελούν μέρος της φυσιολογικής εντερικής χλωρίδας μιας ευρείας ποικιλίας κατοικίδιων και άγριων ζώων, συμπεριλαμβανομένων των βοοειδών, των προβάτων, των αιγών, των χοίρων, των κοτόπουλων και των άγριων πτηνών (Lahti et al, 2017).

Τα βακτήρια του γένους *Clostridium* είναι περιλαμβάνει υποχρεωτικά αναερόβια βακτήρια εδάφους, τα οποία σχηματίζουν σπόρια. Είναι μέλη της οικογένειας *Bacillaceae* και, τουλάχιστον σε πρώιμα στάδια της ανάπτυξης τους, είναι συνήθως θετικά κατά Gram βακτήρια. Ειδικότερα, το *Clostridium perfringens*, γνωστό στο παρελθόν ως *Clostridium welchii*, είναι μια σημαντική αιτία τροφιμογενών

λοιμώξεων. Το *Clostridium perfringens* εκτιμάται ότι είναι η δεύτερη πιο κοινή βακτηριακή αιτία τροφιμογενών ασθενειών, προκαλώντας ένα εκατομμύριο ασθένειες κάθε χρόνο (Carter & Peck, 2015).

Άλλα βακτηριακά στελέχη που εμπλέκονται στην εμφάνιση τροφικών δηλητηριάσεων είναι τα *Vibrio parahaemolyticus*, *Bacillus cereus*, και *Vibrio cholerae*. Το βασικό χαρακτηριστικό αυτών είναι η ικανότητα παραγωγής και έκκριση τοξινών. Οι βακτηριακές εξωτοξίνες παρουσιάζουν υψηλότερη τοξικότητα, υψηλότερη ευαισθησία στις υψηλές θερμοκρασίες καθώς εξουδετερώνονται όταν θερμανθούν για 1 ώρα σε θερμοκρασίες που κυμαίνονται από 60 έως 80° C. Οι ενδοτοξίνες είναι υδατοδιαλυτές, παρουσιάζουν υψηλή ανθεκτικότητα σε υψηλές θερμοκρασίες και χαμηλότερη τοξική δράση σε σχέση με τις εξωτοξίνες. Συνήθως προκαλούν διάρροιες και τοπικές βλάβες στο σημείο δράσης τους (Hernández-Cortez et al, 2017).

Εκτός από τα βακτήρια, πολλά περιστατικά τροφιμογενών λοιμώξεων οφείλονται σε ιούς. Οι ιοί συνιστούν παρασιτικές ακυτταρικές μορφές ζωής, οι οποίες χρησιμοποιούν τους μηχανισμούς των κυττάρων του ξενιστή για την επιβίωση και τον πολλαπλασιασμό τους. Οι συνηθέστερες ασθένειες που οφείλονται σε ιούς είναι ηπατίτιδα Α, πολιομυελίτιδα και γαστρεντερίτιδα. Οι νοροϊοί, οι ροταϊοί, οι αδενοϊοί, οι αστροϊοί και οι σαποϊοί αποτελούν τους συχνότερους αιτιολογικούς παράγοντες ιογενούς γαστρεντερίτιδας. Οι περισσότερες μελέτες εστιάζουν την προσοχή τους στην αποκάλυψη των αιτιολογικών παραγόντων οξείας διάρροιας σε παιδιά αλλά και σε ενήλικες. Οι rotaviruses (ροταϊοί) αποτελούν την πρώτη αιτία οξείας διάρροιας παγκοσμίως σε παιδιά (30-60%), ακολουθούμενοι από τους noroviruses (νοροϊούς) (8-30%), τους astrovirus (6-9%) και τους adenoviruses (αδενοϊούς-ομάδας F) (6-9%). Ειδικότερα οι ροταϊοί ευθύνονται για το 50% των επιδημικών διαρροϊκών συνδρόμων σε βρέφη και παιδιά, ενώ τα τελευταία χρόνια οι λοιμώξεις από νοροϊούς παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση τόσο στα παιδιά όσο και στους ενήλικες. Άλλοι ιοί που προκαλούν ιογενή γαστρεντερίτιδα είναι οι enteroviruses (εντεροϊοί) και οι coronaviruses (κορονοϊοί). Οι νοροϊοί, κυρίως, και δευτερευόντως οι ροταϊοί και οι αδενοϊοί προκαλούν επιδημίες γαστρεντερίτιδας. Στους νοροϊούς αποδίδεται περί το 90% των επιδημιών γαστρεντερίτιδας μη βακτηριακής αιτιολογίας παγκοσμίως και είναι υπεύθυνοι για πολλές από τις τροφιμογενείς και υδατογενείς επιδημίες που

αναγνωρίζονται κάθε χρόνο στις ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου. Η μόλυνση με ιούς πραγματοποιείται άμεσα (χειρισμός τροφίμων από εργαζομένους φορείς) είτε έμμεσα από μη επεξεργασμένα απόβλητα (O'Shea et al, 2019).

Τα πιο συχνά παράσιτα που συνιστούν κίνδυνο για την ασφάλεια των τροφίμων περιλαμβάνουν τα είναι *Cryptosporidium parvum*, *Giardia lamblia*, *Toxoplasma gondii*, *Ascaris lumbricoides*, *Entamoeba histolytica*, *Dipyllobothrium latum*, *Achemisakis spp* και *Trichinella spiralis*. Μερικά από τα προαναφερθέντα παράγουν κύστες οι οποίες εμφανίζουν υψηλή ανθεκτικότητα σε διαφορετικές περιβαλλοντικές συνθήκες και χημικές απολυμαντικές ουσίες. Τα τρόφιμα στα οποία εντοπίζονται συχνότερα τα παράσιτα περιλαμβάνουν το ωμό κρέας, το απαστερίωτο γάλα και τα ψάρια (Zolfaghari et al, 2017).

Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει στις μυκοτοξίνες οι οποίες συνιστούν προϊόντα του μεταβολισμού των μυκήτων (*Aspergillus flavus*, *A. Parasiticus* και *A. Nomius*) με υψηλή τοξική δράση. Η κατανάλωση των μυκοτοξινών γίνεται είτε άμεσα είτε έμμεσα από την κατανάλωση ζωικών προϊόντων. Τα τρόφιμα που μολύνονται συχνότερα με μυκοτοξίνες περιλαμβάνουν τα δημητριακά, τα αρτοσκευάσματα, το λευκό κρέας, τα φρούτα, οι χυμοί και τα τυριά. Οι κύριες αφλατοξίνες είναι οι B1, B2, G1 και G2, οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν σημαντικά προβλήματα τοξικότητας η οποία προέρχεται και από την υπερβολική ενεργοποίηση της φλεγμονώδους απόκρισης του ανθρώπινου οργανισμού (Kumar et al, 2017).

Μια σημαντική απειλή για την ασφάλεια των τροφίμων προέρχεται από τα μολυσματικά prions. Η νόσος των τρελών αγελάδων είναι η πιο γνωστή ασθένεια η οποία οφείλεται στα prions. Η μεταδοτική σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια περιλαμβάνει μια ποικιλία σπάνιων προοδευτικών νευροεκφυλιστικών διαταραχών που επηρεάζουν τόσο τον άνθρωπο όσο και τα ζώα. Διακρίνονται από μεγάλες περιόδους επώασης, χαρακτηριστικές σπογγώδεις αλλαγές που σχετίζονται με απώλεια νευρώνων στο εγκεφαλικό παρέγχυμα και αποτυχία πρόκλησης φλεγμονώδους απόκρισης. Ο όρος «prions» αναφέρεται σε παθογόνους παράγοντες που είναι μεταδοτικοί και είναι σε θέση να προκαλέσουν μη φυσιολογική αναδίπλωση συγκεκριμένων κυτταρικών πρωτεϊνών που βρίσκονται στον εγκέφαλο. Οι μολυσματικές πρωτεΐνες επηρεάζουν τις υγιείς και τις μετατρέπουν σε μολυσματικές μορφές και η πιο γνωστή δομή που δημιουργούν είναι η συσσωμάτωση β πτυχωτών φύλλων των πρωτεϊνών, οι οποίες παρουσιάζουν χαρακτηριστική σταθερότητα και αντίσταση σε συνθήκες

αποδιάταξης. Η ανώμαλη αναδίπλωση των πρωτεϊνών prions οδηγεί σε εγκεφαλική βλάβη και την εμφάνιση των χαρακτηριστικών συμπτωμάτων της νόσου. Οι ασθένειες που οφείλονται στα prions είναι συνήθως ταχέως προοδευτικές και πάντα θανατηφόρες (Scheckel & Aguzzi, 2018).

Επιπρόσθετα, η χημική μόλυνση των τροφίμων μπορεί να προκαλέσει βραχυπρόθεσμες (οξεία τοξικότητα) και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις εξαιτίας της συσσωρευμένης τοξικότητας. Οι χημικές ουσίες στα τρόφιμα μπορεί να περιλαμβάνουν ουσίες που προέρχονται από την χρήση ακατάλληλων πρώτων υλών και από υλικά που έρχονται σε επαφή με τα τρόφιμα (Muncke et al, 2020).

Πολλές χημικές ουσίες οι οποίες χρησιμοποιούνται εκτενώς στις γεωργικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν τα οργανοχλωριωμένα παρασιτοκτόνα, τα οργανοφωσφορικά και καρβαμιδικά εντομοκτόνα, τα μυκητοκτόνα και τα λιπάσματα. Οι προαναφερθείσες ουσίες είναι υπεύθυνες για το φαινόμενο της βιοσυσσώρευσης στους ανώτερους οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένου και του ανθρώπου. Για την εξασφάλιση της ασφάλειας των τροφίμων και την προστασία του καταναλωτή, οι τροφές αναλύονται ώστε να διασφαλίζεται ότι η ποσότητα του φαρμάκου είναι μικρότερο από ένα συγκεκριμένο όριο και ότι η συγκομιδή των καρπών γίνεται σε κατάλληλο χρονικό διάστημα από την τελευταία χρήση φαρμάκου (Khotimchenko et al, 2020).

Γενετικά Τροποποιημένα Τρόφιμα Πλέον 3000 γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα είναι υπό δοκιμή και ορισμένα από αυτά είναι ήδη διαθέσιμα στην κατανάλωση. Τα τρόφιμα αυτά είναι κυρίως καρποί (σιτάρι, ρύζι, καλαμπόκι, σόγια και πατάτες) και λαχανικά και φρούτα (ντομάτες και μπανάνες). Η Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2000 έχει εκδόσει έγκριση εισαγωγής και καλλιέργειας γενετικών τροποποιημένων τροφίμων. Η επιστήμη της Γενετικής Μηχανικής είναι αυτή που υπόσχεται να λύσει τα συχνά συναντούμενα προβλήματα των ασθενειών των τροφίμων και να δημιουργήσει στελέχη ανθεκτικά σε διάφορες νόσους. Η πρώτη επιτυχία ήταν στις ΗΠΑ όπου δημιουργήθηκε μια ποικιλία γενετικά τροποποιημένου καλαμποκιού το οποίο παράγει μια τοξίνη φυσική και φονική απέναντι στις κάμπιες και σε άλλα έντομα. Η επιτυχία αυτή προήλθε από την εισαγωγή του γονιδίου της τοξίνης αυτής στα φυτικά κύτταρα του καλαμποκιού, η οποία απομονώθηκε από το *Bacillus thuringiensis*. Πλέον έχουν δημιουργηθεί τρόφιμα με ανθεκτικότητα σε αντιβιοτικά και με μειωμένα αλλεργιογόνα

2.2 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ

Τα βασικά σημεία της ΚΑΠ που σχετίζονται με τα τρόφιμα αναφέρονται με λεπτομέρεια στην Πράσινη Βίβλο της ΚΑΠ για τα τρόφιμα, η οποία αποτελεί πρότυπο για την ασφάλεια των τροφίμων, ανάλογη με αυτήν της αμερικανικής υπηρεσίας τροφίμων και φαρμάκων (FDA) (Επιτροπή των ευρωπαϊκών κοινοτήτων COM/2008/0641, 2008).

2.2.1 Απαιτήσεις της ΕΕ για τη γεωργική παραγωγή

Οι γεωργοί στην ΕΕ συμμορφώνονται προς σειρά απαιτήσεων που αφορούν τη γεωργική παραγωγή και το σύνολο των παραγόμενων στην ΕΕ τροφίμων έχει παραχθεί σύμφωνα με τους κανόνες αυτούς. Οι κανόνες δεν αποβλέπουν απλά στη διασφάλιση της τήρησης των προτύπων υγιεινής και ασφάλειας για τα τελικά προϊόντα διατροφής τα οποία διατίθενται στην αγορά, αλλά αφορούν και θέματα κοινωνικού χαρακτήρα (όπως μέριμνα για το περιβάλλον, θέματα δεοντολογίας, κοινωνικά...). Αυτό σημαίνει ότι οι γεωργοί πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί κατά την επιλογή και χρησιμοποίηση των εντομοκτόνων και φυτοφαρμάκων, να τηρούν τους κανόνες υγιεινής, να προλαμβάνουν τις φυτικές και ζωικές ασθένειες, να διασφαλίζουν ότι οι γεωργικοί εργάτες είναι εκπαιδευμένοι και προστατεύονται δεόντως, να προσφέρουν αποδεκτές συνθήκες για τα ζώα της γεωργικής εκμετάλλευσης και να προστατεύουν το περιβάλλον. Από την πλευρά τους, οι καταναλωτές πρέπει να αισθάνονται βέβαιοι ότι έχουν τηρηθεί αποδεκτές απαιτήσεις

παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων των προαναφερθεισών θεμιτών ανησυχιών της κοινωνίας, για όλα τα προϊόντα που έχουν παραχθεί στην ΕΕ.

Αυτές οι απαιτήσεις παραγωγής εξελίσσονται διαρκώς παράλληλα με τις απαιτήσεις της κοινωνίας. Είναι σημαντικές για την ποιότητα των πωλούμενων τροφίμων, και είναι ένα στοιχείο που οι γεωργοί μπορούν να προωθήσουν. Ωστόσο, είναι εμφανές ότι υπάρχει έλλειψη πληροφόρησης των καταναλωτών σχετικά με την ύπαρξη αυτών των απαιτήσεων για τη γεωργική παραγωγή και σχετικά με το ότι αυτές έχουν τηρηθεί κατά την παραγωγή των τροφίμων.

Ωστόσο, πολλές από αυτές τις απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή – αυτές που δεν αφορούν την υγιεινή και την ασφάλεια των τροφίμων – όπως οι κανόνες για το περιβάλλον και για την καλή μεταχείριση των ζώων, δεν ισχύουν κατ' ανάγκη για τα εισαγόμενα είδη διατροφής. Σε τι οφείλεται όμως αυτή η διαφορά; Τα πρότυπα γεωργικής παραγωγής, η προστασία του περιβάλλοντος, η καλή μεταχείριση των ζώων και η ασφάλεια των εργαζομένων είναι θέματα τα οποία υπάγονται στην κανονιστική αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των χωρών όπου πραγματοποιείται η γεωργική παραγωγή. Έτσι, μολονότι η ΕΕ μπορεί και πράγματι επιμένει ώστε τα εισαγόμενα τρόφιμα να πληρούν τα ελάχιστα πρότυπα προϊόντων, ιδίως σε ό, τι αφορά την υγιεινή και την ασφάλεια, η νομοθεσία της χώρας παραγωγής είναι εκείνη που εφαρμόζεται στις χρησιμοποιούμενες μεθόδους γεωργικής παραγωγής εισαγόμενων γεωργικών προϊόντων και τροφίμων.

Πρέπει να υπάρξει στενότερος σύνδεσμος μεταξύ των απαιτήσεων για τη γεωργική παραγωγή πέρα από τα θέματα υγιεινής και ασφάλειας που τηρούν όλοι οι γεωργοί της ΕΕ, και των παραγόμενων προϊόντων. Αν περισσότεροι καταναλωτές γνώριζαν και αναγνώριζαν αυτές τις απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή, αυτό πιθανώς θα ήταν επωφελές για την εμπορία. Ωστόσο, οι απαιτήσεις αυτές πρέπει να τηρούνται χωρίς να δημιουργούν εμπόδια στη λειτουργία της ενιαίας αγοράς ή στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

2.2.2 Κανόνες εμπορίας

Οι κανόνες εμπορίας της ΕΕ είναι ρυθμίσεις οι οποίες προβλέπουν ορισμούς των προϊόντων, ελάχιστα πρότυπα προϊόντων, κατηγορίες προϊόντων και απαιτήσεις σε ό,

τι αφορά τη σήμανση για την ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με σειρά γεωργικών προϊόντων και με ορισμένα μεταποιημένα τρόφιμα. Οι ρυθμίσεις αυτές θα συμβάλουν ώστε οι γεωργοί να παραδίδουν στους καταναλωτές προϊόντα με την αναμενόμενη ποιότητα, να μην απογοητεύονται οι καταναλωτές και να διευκολύνεται η σύγκριση τιμών προϊόντων διαφορετικής ποιότητας. Οι κανόνες εμπορίας θεσπίστηκαν για να αντικαταστήσουν τα διάφορα εθνικά πρότυπα και, συνεπώς, για να διευκολυνθούν οι συναλλαγές στην ενιαία αγορά. Δεν υπόκεινται όλα τα τρόφιμα σε κανόνες εμπορίας σε επίπεδο ΕΕ. Για παράδειγμα, στον τομέα των αροτραίων καλλιεργειών (σιτάρι, αραβόσιτος, όσπρια, κλπ) η εμπορία των βασικών προϊόντων γίνεται σύμφωνα με επίσημα πρότυπα ταξινόμησης και κατάταξης που καθορίζονται σε διεθνή, εθνική και ιδιωτική βάση. Σε ό, τι αφορά τα προϊόντα τα οποία πωλούνται στους καταναλωτές και δεν καλύπτονται από κανόνες εμπορίας, εφαρμόζονται οι γενικοί κανόνες περί προστασίας του καταναλωτή και σήμανσης, με στόχο να διαβεβαιώνονται οι καταναλωτές ότι δεν παραπλανώνται.

2.2.3 Υποχρεωτικά στοιχεία των κανόνων εμπορίας

Ταυτότητα προϊόντων : Οι περισσότεροι κανόνες εμπορίας της ΕΕ καθορίζουν τα γεωργικά προϊόντα ή τρόφιμα που καλύπτουν, θέτοντας σαφείς, κοινούς κανόνες για την περιγραφή των προϊόντων. Για παράδειγμα, μπορεί να μη χρησιμοποιείται ο όρος "χυμός" εάν έχει προστεθεί νερό στον χυμό φρούτων. Παρομοίως, ο όρος "γάλα" δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τα ποτά σόγιας.

Απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή: Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως για τα νωπά φρούτα και λαχανικά ή το κρέας πουλερικών, οι κανόνες εμπορίας καθορίζουν επίσης απόλυτα αυστηρές απαιτήσεις για "υγιή, δίκαιη και εμπορεύσιμη" ποιότητα, που αποτελεί προϋπόθεση για την πώληση στους καταναλωτές. Τα νωπά φρούτα και λαχανικά δεν πωλούνται στους καταναλωτές αν έχουν αλλοιωθεί ή φέρουν ελαττώματα, αν είναι βρώμικα, αν έχουν υποστεί φθορά από έντομα, δεν είναι επαρκώς ώριμα ή, εφόσον πρόκειται για φρούτα, αν είναι άωρα. Στις απαιτήσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται και οι απαιτήσεις για το ελάχιστο μέγεθος (με ένδειξη για την ωριμότητα). Τούτο μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, οπωροκηπευτικά τα οποία

είναι εδώδιμα (δηλ. ασφαλή προς βρώση) να αποκλειστούν από την αγορά νωπών προϊόντων και είτε να χρησιμοποιηθούν για μεταποίηση είτε να καταστραφούν.

Κατατάξεις βάσει ποιότητας και μεγέθους: Σε πολλούς κανόνες εμπορίας περιλαμβάνονται συστήματα υποχρεωτικής κατάταξης. Αυτά αρχικά καθιερώθηκαν για λόγους διαφάνειας της αγοράς, ώστε να μπορούν οι αγοραστές να συγκρίνουν τις τιμές γνωστών κατηγοριών προϊόντων. Τα σφάγια και τεμάχια πουλερικών πρέπει κατατάσσονται στην κατηγορία Α ή Β βάσει ποιοτικών κριτηρίων, όπως η τεχνική περιγραφή του σχήματος και της μορφής του σφαγίου και τυχόν ελαττώματά του. Τα αυγά κατατάσσονται σε μία από τις τέσσερις τάξεις μεγέθους - 'XL', 'L', 'M' και 'S' – και κατατάσσονται σύμφωνα με την μέθοδο γεωργικής παραγωγής: "αυγά κλωβού", "αυγά κλιμακωτής σχάρας", "αυγά ελεύθερης βοσκής" ή "βιολογικά". Παρομοίως, ορισμένα φρούτα και λαχανικά μπορεί να ταξινομηθούν ως 'Έξτρα', 'Κατηγορίας Ι' ή 'Κατηγορίας ΙΙ'. Τούτο σημαίνει ότι όλα τα προϊόντα πρέπει να ταξινομηθούν πριν διατεθούν στο εμπόριο.

Σε ό, τι αφορά τις υποχρεωτικές πλευρές των κανόνων εμπορίας, τα κύρια θέματα αφορούν το κατά πόσον ο κανόνας είναι αναγκαίος για την κάλυψη των θεμιτών στόχων πολιτικής, αν το κόστος της διοικητικής επιβάρυνσης δεν είναι δυσανάλογο, και αν η εφαρμογή έχει ανεπιθύμητες συνέπειες / όπως την παρεμπόδιση της εμπορίας καινοτόμων ή μη κοινών προϊόντων ή την καταστροφή εδωδιμου προϊόντος.

2.2.4 Αποκλειστικοί όροι στο πλαίσιο των κανόνων εμπορίας

Οι προαιρετικοί αποκλειστικοί όροι καθορίζονται βάσει νόμου. Με αυτούς ο καταναλωτής ενημερώνεται ότι το προϊόν για το οποίο χρησιμοποιείται ο αποκλειστικός όρος, αντιστοιχεί σε καθορισμένη μέθοδο γεωργικής παραγωγής ή σε χαρακτηριστικό προϊόντος. Με τους αποκλειστικούς όρους στους κανόνες εμπορίας παρέχονται στους καταναλωτές χρήσιμες, ακριβείς τεχνικές πληροφορίες. Οι αποκλειστικοί όροι βοηθούν και τους παραγωγούς διότι ταυτοποιούν χαρακτηριστικά προστιθέμενης αξίας ή μεθόδους γεωργικής παραγωγής και επομένως διασφαλίζουν επιπρόσθετη οικονομική αποδοτικότητα για επιπρόσθετα κόστη παραγωγής.

Οι προαιρετικοί αποκλειστικοί όροι χρησιμοποιούνται και για τον προσδιορισμό κατηγοριών ή ποιοτήτων του προϊόντος. Ωστόσο, το προϊόν μπορεί να πωλείται χωρίς να χρησιμοποιείται κανένας από αυτούς τους προαιρετικούς όρους, για παράδειγμα:

- σύμφωνα με τους κανόνες εμπορίας για το κρέας πουλερικών, η χρήση των προαιρετικών όρων "εκτατική εκτροφή", "ελεύθερη βοσκή", ή "παραδοσιακή ελεύθερη βοσκή", περιορίζεται στο προϊόν το οποίο έχει παραχθεί με καθορισμένες μεθόδους·

- ο όρος «εξαγωγή εν ψυχρώ» μπορεί να χρησιμοποιείται μόνο στο παρθένο και στο εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο που έχει υποβληθεί στην καθορισμένη διαδικασία – η χρήση του όμως δεν είναι υποχρεωτική.

Με την προαιρετική χρήση των αποκλειστικών όρων είναι δυνατό να παρέχονται σταθεροί ορισμοί, εφόσον χρειάζεται, πράγμα που προσφέρει τη δυνατότητα στους γεωργούς να καθιστούν γνωστά ειδικά χαρακτηριστικά του προϊόντος και μεθόδους γεωργικής παραγωγής.

Αφετέρου, οι γεωργοί και οι παραγωγοί του πρώτου σταδίου μεταποίησης τροφίμων σε διάφορους γεωργικούς τομείς που επιθυμούν να ενημερώνουν τους καταναλωτές σχετικά με συγκεκριμένες μεθόδους γεωργικής παραγωγής, χρησιμοποιούν συχνά λέξεις όπως "αγρόκτημα", "ορεινό", "χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα" "φυσικό", κλπ. Αυτοί οι περιγραφικοί όροι μπορούν να χρησιμοποιούνται εφόσον συμφωνούν με ισχύοντα εθνικό ορισμό καθώς και με το γενικό πρότυπο περί μη παραπλανήσεως του καταναλωτή. Οι λέξεις αυτές και οι πρακτικές γεωργικής παραγωγής που αφήνουν να υπονοηθούν, καθιστούν τα προϊόντα ελκυστικά. Συνεπώς, οι καταναλωτές μπορεί να παραπλανηθούν αν, για παράδειγμα, λέξεις που υπονοούν τη χρήση μεθόδων εκτατικής εκτροφής χρησιμοποιούνται στο προϊόν εντατικότερης γεωργίας. Η πρόσφατη εμφάνιση διαφόρων σημάνσεων στις οποίες αναγράφεται η χρήση μεθόδων γεωργικής παραγωγής που περιορίζουν την επίπτωση στην αλλαγή του κλίματος, έχει δημιουργήσει κάποια σύγχυση. Επομένως, είναι αναγκαίο να καθοριστούν παρόμοιοι όροι γεωργικής παραγωγής σε επίπεδο ΕΕ σε συγκεκριμένους τομείς.

2.2.5 Απλούστευση κανόνων εμπορίας

Για την εν γένει ανάπτυξη κανόνων εμπορίας της ΕΕ πρέπει να εξεταστεί πώς μπορεί να απλουστευθεί η θέσπιση κανόνων, είτε σε επίπεδο Επιτροπής ή από άλλους φορείς ή με αναφορά σε διεθνή πρότυπα.

Η απλούστευση πρέπει επίσης να συνυπολογίζει τη διοικητική επιβάρυνση των δημοσίων αρχών και των ενδιαφερομένων. Για παράδειγμα, η υποχρεωτική ταξινόμηση (π.χ. κατά μέγεθος) των οπωροκηπευτικών επιβαρύνει τους παραγωγούς με κάποιο κόστος και απαιτεί τη διενέργεια ελέγχων συμμόρφωσης από τις δημόσιες αρχές.

Πολλοί κανόνες εμπορίας της ΕΕ βασίζονται σε διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα του Codex Alimentarius ή της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (ΗΕ/ΟΕΕ). Εφόσον είναι σκόπιμο, τα διεθνή αυτά πρότυπα χρησιμοποιούνται ως βάση για τους κανόνες εμπορίας της ΕΕ. Στη περίπτωση των αροτραίων καλλιεργειών για τις οποίες δεν έχουν θεσπιστεί κανόνες εμπορίας της ΕΕ, τα εθνικά πρότυπα παραπέμπουν στα διεθνή πρότυπα ή οι ιδιώτες εμπορευόμενοι χρησιμοποιούν απευθείας τα διεθνή πρότυπα, σε αντίθεση με τα υποχρεωτικά πρότυπα της ΕΕ τα οποία εφαρμόζονται σε ορισμένα οπωροκηπευτικά. Η ΕΕ συμβάλλει επίσης στην δημιουργία διεθνών προτύπων και μερικές φορές τα πρότυπα της ΕΕ χρησιμοποιούνται ως βάση για τη δημιουργία διεθνών προτύπων. Δεδομένου ότι οι απαιτήσεις μεταβάλλονται και η τεχνολογία προοδεύει, οι κανόνες εμπορίας μπορεί να καταστούν παρωχημένοι και να είναι αναγκαία η προσαρμογή και επικαιροποίησή τους. Τα κύρια εργαλεία που χρησιμοποιούνται είναι η αυτορύθμιση, η απλουστευμένη κανονιστική ρύθμιση της ΕΕ, τα ειδικά συστήματα ποιότητας της ΕΕ, οι γεωγραφικές ενδείξεις και η προστασία και επιβολή των γεωγραφικών ενδείξεων.

Η αυτορύθμιση μπορεί να ανατεθεί στους εμπορευόμενους στον σχετικό τομέα η θέσπιση και παρακολούθηση των κανόνων εμπορίας, συμπεριλαμβανομένων της ταυτότητας του προϊόντος, της ταξινόμησης του προϊόντος και των αποκλειστικών όρων. Αν υπάρχουν διεθνή πρότυπα, αυτά μπορούν απλά να χρησιμοποιηθούν από τους παραγωγούς και τους εμπορευόμενους στις εμπορικές συναλλαγές.

Οι εμπορευόμενοι και οι επιχειρηματίες συγκεκριμένου τομέα μπορούν οι ίδιοι να αναπτύξουν πρωτοβουλία για τη δημιουργία προτύπων αναφοράς ή κωδίκων πρακτικής. Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως αυτορρύθμιση. Το διοικητικό κόστος για την επιβολή είναι χαμηλό και τυχόν διαφορές επιλύονται μεταξύ των ενεχομένων μερών για παράδειγμα, με διαιτησία. Αντίθετα, τα πρότυπα τα οποία επιβάλλουν οι δημόσιες αρχές συνεπάγονται το κόστος της διενέργειας επιθεωρήσεων και ελέγχων, καθώς και δικαστικών διαδικασιών εφόσον χρειάζεται.

Πλεονέκτημα της αυτορρύθμισης είναι ότι η πολιτική χαράσσεται, εφαρμόζεται και επιβάλλεται από ειδικούς του κλάδου οι οποίοι γνωρίζουν από πρώτο χέρι τι συμβαίνει στην αγορά. Οι διαδικασίες σύνταξης των προτύπων μπορεί να είναι απλούστερες και να επιτρέπουν μεγαλύτερη ευελιξία και ταχύτερη προσαρμογή σε ένα δυναμικό περιβάλλον αγοράς. Συγχρόνως, οι τεχνικές ρυθμίσεις εφαρμόζονται μόνο στις επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν τη δέσμευση να τις τηρήσουν (αναφέρονται επίσης και ως διακανονισμοί "μεταξύ ίσων" - "inter pares" ή ως διακανονισμοί μεταξύ υπογραφόντων μερών).

Παραδείγματα αυτορρύθμισης απαντώνται στον τομέα του εμπορίου πατάτας και στον τομέα χυμών φρούτων.

Ένας άλλος τρόπος για την επικαιροποίηση των κανόνων εμπορίας είναι η απλούστευση της έγκρισης και αναθεώρησης των κανόνων εμπορίας της ΕΕ, μέσω της από κοινού ρύθμισης, της άμεσης παραπομπής σε διεθνή πρότυπα και της εφαρμογής προαιρετικών συστημάτων, εφόσον χρειάζεται.

- Από κοινού ρύθμιση είναι η διαδικασία με την οποία μια κοινοτική νομοθετική πράξη αναθέτει την επίτευξη σαφώς καθορισμένων στόχων σε ενδιαφερόμενους οι οποίοι έχουν αναγνωριστεί στον σχετικό χώρο . Για τους κανόνες εμπορίας, ο νομοθέτης πρέπει να εστιάζει στις ουσιώδεις πτυχές της νομικής πράξης ενώ ζητείται από τους εκπροσώπους των ενδιαφερομένων να συμπληρώσουν τη νομοθεσία και να προβλέψουν τα τεχνικά στοιχεία και προδιαγραφές βάσει της πείρας τους.

- Οι νομοθετικές πράξεις της ΕΕ μπορεί να περιέχουν απλή μνεία στα διεθνή συμφωνηθέντα πρότυπα. Έτσι αποφεύγεται η διαδικασία θέσπισης κανόνων της ΕΕ για τους κανόνες εμπορίας. Ωστόσο, τα διεθνή πρότυπα συνήθως θεσπίζονται σε μερικές μόνο γλώσσες και βέβαια σε λίγες μόνο επίσημες γλώσσες της ΕΕ.

- Τέλος, θα μπορούσε να απλουστευθεί και να εναρμονισθεί το ουσιώδες περιεχόμενο των υφιστάμενων κανόνων, για παράδειγμα μέσω μιας σημαντικής αναθεώρησης (βλ. την προαναφερθείσα συζήτηση σχετικά με τις διάφορες πτυχές των κανόνων εμπορίας, ειδικότερα "τους αποκλειστικούς όρους") και της σύνταξης νέου, εναρμονισμένου πλαισίου για τους κανόνες εμπορίας, όπως έχει τώρα ξεκινήσει στον τομέα των οπωροκηπευτικών.

Επιπλέον, έχουν θεσπιστεί τέσσερα συστήματα ποιότητας της ΕΕ για τη δημιουργία γεωγραφικών ενδείξεων, βιολογικής γεωργικής παραγωγής, παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων και προϊόντων από τις άκρως απόκεντρες περιοχές της ΕΕ. Με τα συστήματα αυτά οι καταναλωτές μπορούν να αναγνωρίζουν προϊόντα με ιδιαίτερες ιδιότητες που οφείλονται στην προέλευσή τους ή/και σε μέθοδο γεωργικής παραγωγής. Για να έχουν οι καταναλωτές τη βεβαιότητα ότι η σήμανση είναι δικαιολογημένη, οι δημόσιες αρχές ή ο πιστοποιημένος ιδιωτικός φορέας παρακολουθούν κατά πόσο υπάρχει συμμόρφωση προς την προδιαγραφή. Οι γεωργοί που παράγουν αυθεντικά προϊόντα προστατεύονται από την πώληση προϊόντων απομίμησης σε χαμηλότερη τιμή, τα οποία φέρουν την προστατευόμενη ονομασία. Επομένως, θα πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσουν μια υψηλότερη τιμή για την επιπρόσθετη φροντίδα και προσπάθειά τους.

Τα τέσσερα συστήματα θα αντιστοιχούν σε ιδιαίτερες απαιτήσεις της αγοράς για προϊόντα με τις συγκεκριμένες αυτές ιδιότητες. Στόχος της παρούσας Πράσινης Βίβλου είναι η σε βάθος μελέτη των διαφόρων πτυχών των συστημάτων αυτών καθώς και η πιθανότητα θέσπισης επιπρόσθετου συστήματος της ΕΕ.

"Γεωγραφική ένδειξη" είναι μια ονομασία που περιγράφει ένα γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο του οποίου τα χαρακτηριστικά ή η φήμη οφείλονται στη γεωγραφική περιοχή από την οποία προέρχεται. Πολλοί καταναλωτές στην ΕΕ και, όλο και περισσότερο, ανά τον κόσμο, οι οποίοι θέλουν προϊόντα ποιότητας, θα τα αναζητήσουν και θα καταβάλουν υψηλότερη τιμή για αυθεντικά προϊόντα από συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Για τους γεωργούς και τους παραγωγούς, οι γεωγραφικές ενδείξεις μπορεί να αποτελέσουν σημαντική πηγή εισοδήματος και ασφάλειας, ενώ συγχρόνως τους προσφέρουν ικανοποίηση και υπερηφάνεια διότι παράγουν προϊόντα ποιότητας τα οποία αποτελούν μέρος της κληρονομιάς της Ευρώπης. Έτσι εξηγείται η δημιουργία, από την ΕΕ, αρχείων γεωγραφικών ενδείξεων για τα γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα, τα κρασιά και τα οινοπνευματώδη, με στόχο

να διευκολυνθεί η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας για τις ονομασίες των σχετικών προϊόντων. Η "γεωγραφική ένδειξη" περιλαμβάνει την "προστατευόμενη ονομασία προέλευσης" (ΠΟΠ) καθώς και τις "προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις" (ΠΓΕ). Προκειμένου μια ονομασία να χαρακτηριστεί ως ΠΟΠ, πρέπει καταρχήν όλα τα στάδια της παραγωγής να πραγματοποιούνται στην γεωγραφική περιοχή και τα χαρακτηριστικά του προϊόντος πρέπει να οφείλονται αποκλειστικά ή κυρίως στην γεωγραφική καταγωγή του. Για να λάβει ένα προϊόν την ΠΓΕ, πρέπει τουλάχιστον ένα στάδιο της παραγωγής του να έχει πραγματοποιηθεί στην περιοχή και ο σύνδεσμος με την εν λόγω περιοχή να οφείλεται σε συγκεκριμένη ποιότητα, στη φήμη ή άλλο σε χαρακτηριστικό που συνδέεται με την γεωγραφική περιοχή.

Στο σύστημα ΓΕ της ΕΕ μπορούν βεβαίως να συμμετέχουν ελεύθερα οι παραγωγοί τρίτων χωρών.

Η καταχώριση της γεωγραφικής ένδειξης εξασφαλίζει την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και παρέχει το δικαίωμα στους παραγωγούς και άλλους εμπορευόμενους, οι οποίοι αγοράζουν ή πωλούν το πρωτότυπο προϊόν, να χρησιμοποιούν την καταχωρισθείσα ονομασία. Η καταχωρισθείσα ονομασία δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται για παρεμφερή προϊόντα, ακόμη και αν συνοδεύεται από όρους όπως "παρόμοιο", "τύπου", "είδους" ή αν στα προϊόντα αυτά αναφέρεται η ονομασία ως έχει ή η μετάφρασή της.

Η καταχώριση και προστασία μιας γεωγραφικής ένδειξης μπορεί να δημιουργήσει συγκρούσεις με τυχόν υφιστάμενους (ή πιθανούς) χρήστες της ονομασίας, όπως κατόχους εμπορικών σημάτων ή χρήστες ονομασιών φυτικών ποικιλιών και ζωικών φυλών που περιέχουν γεωγραφική ένδειξη. Ορισμένοι χρήστες ισχυρίζονται ότι η ονομασία χρησιμοποιείται με γενική έννοια, εφόσον μια ονομασία που είναι κοινή δεν μπορεί να καταχωρισθεί ως γεωγραφική ένδειξη. Υφίστανται νομοθετικοί κανόνες για την επίλυση των ζητημάτων αυτών και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει δώσει σημαντικές διευκρινίσεις για το θέμα του καθεστώτος της "γενικής ονομασίας".

Για την ευκολότερη αναγνώριση των προϊόντων με προστατευόμενη ΓΕ, η ΕΕ έχει δημιουργήσει σύμβολα που χρησιμοποιούνται στα προϊόντα τα οποία διατίθενται στο εμπόριο με καταχωρισθείσα ονομασία.

Οι έλεγχοι στους οποίους έχουν συμφωνήσει να υποβάλλονται οι γεωργοί σε ό, τι αφορά τις προδιαγραφές των προϊόντων διενεργούνται από δημόσιες αρχές ή ιδιωτικούς φορείς πιστοποίησης. Επιπλέον, τα κράτη μέλη διενεργούν διοικητικούς ελέγχους για τη χρήση των καταχωρισθεισών ονομασιών επί προϊόντων τα οποία διατίθενται για διανομή και στο λιανικό εμπόριο δυνάμει συγκεκριμένης νομοθεσίας η οποία αφορά τους οίνους και τα οινοπνευματώδη, και οι οποίοι αποτελούν μέρος του επίσημου ελέγχου βάσει της νομοθεσίας της ΕΕ για τα τρόφιμα σε ό, τι αφορά άλλα προϊόντα.

Οι εν λόγω έλεγχοι που διενεργούν οι δημόσιες αρχές για τις γεωγραφικές ενδείξεις διακρίνουν το μέσο από την προστασία του κατατεθέντος σήματος. Το εμπορικό σήμα είναι μέσο ιδιωτικού δικαίου. Ο κάτοχός του οφείλει να το διεκδικήσει με αγωγή, εφόσον χρειάζεται.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι καταχωρίσεις να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των καταναλωτών για προϊόντα ποιότητας έτσι ώστε να διατηρείται η εμπιστοσύνη τους στο σύστημα των γεωγραφικών ενδείξεων. Έχουν καταχωριστεί ή εξετάζεται η καταχώριση περίπου 3000 γεωγραφικών ενδείξεων συνολικά, για οίνους, οινοπνευματώδη και για γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα. Πολλές από τις αιτήσεις οι οποίες έχουν υποβληθεί αφορούν προϊόντα τα οποία κατά κύριο λόγο πωλούνται σε τοπικές ή περιφερειακές αγορές. Για ορισμένες ονομασίες μεταποιημένων τροφών, ο σύνδεσμος μεταξύ του τόπου και της παραγωγής συνίσταται μάλλον στην μεταποίηση παρά στην γεωργική παραγωγή των συστατικών και στη φήμη που έχει το προϊόν. Επομένως, οι πρώτες ύλες μπορεί να μην προέρχονται από τη συγκεκριμένη περιοχή και αυτό ακριβώς δεν θέλει ο καταναλωτής.

Η ποιότητα και φήμη πολλών προϊόντων δεν βασίζονται αποκλειστικά σε παράγοντες συνδεδεμένους με την καταγωγή και/ή την τεχνογνωσία των τοπικών παραγωγών. Τα κριτήρια βιωσιμότητας μπορεί επίσης να συμβάλλουν σημαντικά στην ποιότητα του προϊόντος και στην κάλυψη των προσδοκιών του καταναλωτή, όπως:

- συμβολή του προϊόντος στην τοπική οικονομία,
- περιβαλλοντική αειφορία των μεθόδων γεωργικής παραγωγής,
- οικονομική βιωσιμότητα του προϊόντος και δυνατότητες εξαγωγής του,
- για τα μεταποιημένα τρόφιμα απαιτείται όλες οι πρώτες ύλες να προέρχονται επίσης από περιοχή πέριξ της ζώνης μεταποίησης του προϊόντος.

Ορισμένες γεωγραφικές ενδείξεις προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες εξαγωγής σε αγορές προϊόντων υψηλής ποιότητας. Οι εξαγωγείς της ΕΕ μπορούν να επωφεληθούν όταν οι καταναλωτές αναζητούν ποιοτικά προϊόντα. Ωστόσο, οι επιτυχείς γεωγραφικές ενδείξεις αποτελούν και έναν ελκυστικό στόχο για αντιγραφή και παράνομη ιδιοποίηση. Για να ενθαρρυνθούν οι εξαγωγείς της ΕΕ να εμπορεύονται προϊόντα ποιότητας εκτός της ΕΕ και να προστατεύονται οι επενδύσεις τους, είναι ουσιαστικής σημασίας η παροχή νομικής προστασίας των γεωγραφικών ενδείξεων της ΕΕ.

Ορισμένες χώρες εκτός της ΕΕ διαθέτουν ειδικά συστήματα προστασίας των γεωγραφικών ενδείξεων, ενώ άλλες χώρες βασίζονται στη νομοθεσία περί εμπορικών σημάτων, στη νομοθεσία περί σήμανσης ή σε συνδυασμό νομικών μέσων προς το σκοπό αυτό.

Οι γεωγραφικές ενδείξεις προστατεύονται δυνάμει διαφόρων πολυμερών συμφωνιών. Η ΕΕ έχει συνάψει διάφορες διμερείς συμφωνίες ιδίως στον τομέα του οίνου. Η ΕΕ επιδιώκει βελτιωμένη προστασία και καταχώριση σε πολυμερές επίπεδο (ΠΟΕ) και μέσω διαπραγματεύσεων για διμερείς συμφωνίες για όλα τα γεωργικά προϊόντα. Στις διμερείς συμφωνίες ακολουθείται η προσέγγιση η οποία συνίσταται στην επιδίωξη προστασίας του συνόλου των γεωγραφικών ενδείξεων της ΕΕ. Ωστόσο, επειδή επί του παρόντος προστατεύονται 3000 γεωγραφικές ενδείξεις στην ΕΕ οι οποίες αφορούν προϊόντα πωλούμενα κυρίως σε τοπικές ή περιφερειακές αγορές, εγείρεται το ζήτημα της επιδίωξης διεθνούς προστασίας όλων αυτών των ονομασιών.

Στις ετικέτες μεταποιημένων και έτοιμων προϊόντων αναγράφονται συχνά σημαντικά συστατικά τους. Στην περίπτωση που ένα συστατικό καλύπτεται από "προστατευόμενη ονομασία προέλευσης" (ΠΟΠ) ή από "προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη" (ΠΓΕ), ο παραγωγός του μεταποιημένου προϊόντος μπορεί να θέλει να διαφημίσει την παρουσία του συστατικού αυτού κάνοντας χρήση της καταχωρισθείσας ονομασίας. Ωστόσο, ενδέχεται οι παραγωγοί του συστατικού να φέρουν αντίρρηση σε ό, τι αφορά στη χρήση της καταχωρισθείσας ονομασίας για την εμπορία μεταποιημένου προϊόντος.

Στους γενικούς κανόνες σχετικά με την πληροφόρηση των καταναλωτών περιλαμβάνονται διατάξεις για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να διαφημίζονται τα συστατικά αυτά προς αποφυγή της παραπλάνησης των καταναλωτών. Για

παράδειγμα, αν ένα συστατικό χρησιμοποιείται στην ονομασία για την πώληση, η αναλογία του συστατικού πρέπει να αναφέρεται στον κατάλογο των συστατικών.

Για να τηρείται ο ορισμός της ΠΓΕ ένα μόνο βήμα της διαδικασίας παραγωγής πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί στην περιοχή στην οποία οφείλεται και η ονομασία. Για πολλές ΠΓΕ (και για ορισμένες ΠΟΠ) μεταποιημένων προϊόντων, οι πρώτες ύλες προέρχονται εκτός της εν λόγω περιοχής. Υπάρχουν καταναλωτές οι οποίοι μπορεί να θεωρούν ότι οι πρώτες ύλες προέρχονται από την περιοχή ενώ άλλοι μπορεί να θεωρούν ότι οι ειδικευμένοι παραγωγοί εντός της γεωγραφικής περιοχής επιλέγουν την καλύτερης ποιότητας πρώτη ύλη ανεξαρτήτως προέλευσης. Και οι προσδοκίες των καταναλωτών μπορεί να διαφέρουν αναλόγως του τύπου του προϊόντος.

Σήμερα υπάρχουν τρία συστήματα καταχώρισης και προστασίας των γεωργικών γεωγραφικών ενδείξεων στην ΕΕ: ένα για τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα, ένα για τα αλκοολούχα και ένα για τον οίνο. Αυτό οφείλεται εν μέρει στις ιδιαιτερότητες των προϊόντων και στην προοδευτική υλοποίηση συστήματος προστασίας για κάθε τύπο προϊόντος.

Ενώ, οι βάσεις για τα τρία συστήματα είναι παρόμοιες: τύπος προστασίας, ορισμοί, διοικητική επιβολή, σχέση με τα εμπορικά σήματα, κανόνες συνύπαρξης με ομώνυμες ονομασίες, δημιουργία αρχείου και ρόλος της προδιαγραφής προϊόντος, υπάρχουν διαδικαστικές και άλλες διαφορές οι οποίες βασίζονται σε συγκεκριμένες απαιτήσεις για κάθε τύπο προϊόντος. Για παράδειγμα, αμφότερα τα μέσα ΠΟΠ και ΠΓΕ είναι διαθέσιμα για τους οίνους και τα γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα, όμως μόνο ΠΓΕ μπορούν να καταχωρισθούν για τα οινοπνευματώδη.

Τα 'Εγγυημένα παραδοσιακά προϊόντα' (ΕΠΠ) είναι οι ονομασίες γεωργικών προϊόντων ή τροφίμων που παράγονται με τη χρήση παραδοσιακών πρώτων υλών ή παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής, ή που έχουν παραδοσιακή σύνθεση. Το σύστημα καλύπτει γεωργικά προϊόντα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση και ποικιλία τροφίμων όπως η μπύρα, τα είδη ζαχαροπλαστικής, τα ζυμαρικά, τα προμαγειρευμένα γεύματα, οι σούπες, τα παγωτά και οι γρανίτες.

Από το 1992, έτος κατά το οποίο καθιερώθηκε, καταχωρίστηκαν μόνο 20 ΕΠΠ. Αναμένεται η καταχώριση περίπου 30 προϊόντων. Ακόμη και αν καταχωριστούν και τα 20 προϊόντα, ο αριθμός παραμένει πολύ χαμηλός. Λίγες από τις καταχωρισθείσες ονομασίες έχουν σημασία από οικονομικής πλευράς.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, η καταχώριση χρησιμεύει μόνο για τον προσδιορισμό της παραδοσιακής μορφής του προϊόντος: τα μη παραδοσιακά προϊόντα μπορούν να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούν την ίδια ονομασία. Περισσότερο από τα δύο τρίτα των αιτούντων επέλεξαν καταχώριση αυτής της μορφής, χωρίς επιφύλαξη της χρήσης της ονομασίας. Εναλλακτική λύση αποτελεί η αποκλειστική καταχώριση της ονομασίας και στη περίπτωση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο για την περιγραφή προϊόντος που είναι σύμφωνο με την προδιαγραφή, ανεξάρτητα από το αν φέρεται επ' αυτού η ένδειξη 'εγγυημένο παραδοσιακό προϊόν', η συντομογραφία 'ΕΠΠ' ή ο λογότυπος της ΕΕ. Αυτό δείχνει ότι οι περισσότερες καταχωρίσεις ΕΠΠ χρησιμεύουν μόνο για την αναγνώριση του παραδοσιακού προϊόντος και όχι για την προστασία της ονομασίας.

Κάθε παραγωγός που επιτρέπει τη διενέργεια των απαιτούμενων ελέγχων μπορεί να παράγει και να εμπορεύεται παραδοσιακά προϊόντα δυνάμει του συστήματος. Ωστόσο, φαίνεται ότι λίγοι εμπορευόμενοι που δεν βρίσκονται στη χώρα από την οποία έγινε η αρχική αίτηση, επωφελήθηκαν της διάταξης αυτής των ρυθμίσεων περί ΕΠΠ.

2.2.6 Βιολογική γεωργία

Τα τελευταία χρόνια, σημειώνεται σταθερή αύξηση της ζήτησης προϊόντων βιολογικής παραγωγής, η οποία είναι μεγαλύτερη από την αύξηση της προσφοράς. Οι γεωργοί και οι καταναλωτές βασίζονται στην ακεραιότητα του συστήματος βιολογικής καλλιέργειας για να διασφαλίσουν ότι ένα προϊόν έχει παραχθεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις. Οι έλεγχοι τους οποίους διενεργούν οι δημόσιες αρχές ή οι οργανισμοί πιστοποίησης, είναι ουσιώδεις προκειμένου να διατηρείται η εμπιστοσύνη στο σύστημα και να δικαιολογούνται οι υψηλότερες τιμές

Η αγορά των βιολογικών προϊόντων στην ΕΕ εξακολουθεί να είναι κατακερματισμένη ανά χώρα. Τα σουπερμάρκετ των κρατών μελών έχουν τη τάση να αποθηκεύουν προϊόντα που έχουν πιστοποιηθεί από εθνικούς οργανισμούς πιστοποίησης, παρά το γεγονός ότι όλα τα σουπερμάρκετ λειτουργούν βάσει του κοινού προτύπου της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία. Επομένως, η πρόκληση που αντιμετωπίζει τώρα η ΕΕ είναι η δημιουργία μιας λειτουργούσας εσωτερικής αγοράς

για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας χωρίς να απολεσθεί ή να διαβρωθεί η φήμη και αξιοπιστία της βιολογικής σήμανσης.

Από το 1991, η ΕΕ εφαρμόζει πρότυπο το οποίο εισάγει κανόνες που αφορούν τη βιολογική παραγωγή για τους ευρωπαϊούς παραγωγούς και μεταποιητές, και για τους εξαγωγείς τρίτων χωρών οι οποίοι επιθυμούν να διαθέσουν βιολογικά προϊόντα στην αγορά της ΕΕ. Το πρότυπο της ΕΕ ακολουθεί πιστά τους κανόνες βιολογικής γεωργικής παραγωγής οι οποίοι προβλέπονται σε διεθνές πρότυπο που έχει υιοθετηθεί από τον Codex Alimentarius, που διευκολύνει την αναγνώριση βιολογικού προϊόντος της ΕΕ το οποίο εξάγεται σε άλλες χώρες.

Οι στρατηγικοί και πολιτικοί στόχοι για τον τομέα της βιολογικής γεωργικής παραγωγής συμφωνήθηκαν το 2004 και παρατίθενται στο σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα βιολογικά προϊόντα και τη βιολογική γεωργία. Το σημαντικότερο αποτέλεσμα σε επίπεδο νομοθεσίας ήταν η θέσπιση νέου κανονισμού για τη βιολογική γεωργική παραγωγή, τον Ιούνιο 2007. Λόγω της πολύ πρόσφατης υιοθέτησης του νέου κανονισμού, η Επιτροπή επιθυμεί να εστιάσει τη διαβούλευση στο πως λειτουργεί η αγορά των βιολογικών προϊόντων και όχι στις λεπτομέρειες πολιτικής της νομοθεσίας.

2.2.7 Πολιτική προϊόντων ποιότητας για τις απόκεντρες περιφέρειες

Η νομοθεσία περί των ειδικών μέτρων για τη γεωργία στις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της ΕΕ προβλέπει την καθιέρωση γραφικού συμβόλου με το οποίο διασφαλίζεται η μεγαλύτερη διάδοση και κατανάλωση ποιοτικών γεωργικών προϊόντων, είτε στην φυσική τους κατάσταση είτε μεταποιημένα, και τα οποία ειδικά προέρχονται από τις περιφέρειες αυτές. Η χρήση του συμβόλου παρακολουθείται από φορείς διοριζόμενους από τις εθνικές αρχές και οι προϋποθέσεις που αφορούν τη χρήση του προβλέπονται από τις ενδιαφερόμενες εμπορικές οργανώσεις. Τα γεωργικά προϊόντα στα οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί το σύμβολο πρέπει να πληρούν απαιτήσεις οι οποίες καθορίζονται με βάση τους κανόνες της ΕΕ ή ελλείψει αυτών, με βάση τα διεθνή πρότυπα.

Εφόσον χρειάζεται, μπορεί να υιοθετηθούν επιπρόσθετες ειδικές απαιτήσεις για προϊόντα των εξόχως απόκεντρων περιφερειών κατόπιν πρότασης

αντιπροσωπευτικών εμπορικών οργανώσεων. Τη δυνατότητα αυτή χρησιμοποίησαν μέχρι τώρα οι παραγωγοί των ισπανικών και γαλλικών εξόχως απόκεντρων περιφερειών (π.χ. για τον ανανά, τις μπανάνες, τα πεπόνια και άλλα εξωτικά φρούτα από τη Γουαδελούπη, τη Μαρτινίκα και την Ρεϋνιόν και για τις μπανάνες, τις τομάτες, τα αγγούρια και άλλα φρούτα και λαχανικά καθώς και άνθη και οίνο που παράγονται στις Καναρίους νήσους).

Σκοπός των πρωτοβουλιών αυτών είναι να παρακινηθούν οι γεωργοί να τηρούν τις απαιτήσεις ποιότητας για τα προϊόντα τους και να προστεθεί αξία στην τοπική παραγωγή των περιφερειών οι οποίες μειονεκτούν επειδή είναι απομακρυσμένες από την ηπειρωτική ΕΕ ή επειδή είναι νησιωτικές, και λόγω των δυσχερών γεωγραφικών και μετεωρολογικών συνθηκών. Έτσι, το γραφικό σύμβολο και οι συναφείς απαιτήσεις που αφορούν στην παραγωγή πρέπει να συμβάλουν ώστε να καταστεί ανταγωνιστικότερος ο γεωργικός τομέας, τόσο στην τοπική όσο και στις εξωτερικές αγορές.

2.3 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Στα πλαίσια της ΚΑΠ, κεντρικός στόχος της Πολλαπλής Συμμόρφωσης (cross-compliance), είναι η ενίσχυση και η βελτίωση της αειφορικότητας της γεωργίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ανταποκρινόμενη στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας και των καταναλωτών. Η πολλαπλή συμμόρφωση ουσιαστικά συνδέει την παροχή των ενισχύσεων με την υποχρέωση των παραγωγών να ικανοποιούν συγκεκριμένα πρότυπα και κριτήρια που σχετίζονται με την ασφάλεια και την υγιεινή των τροφίμων, την ευζωία των ζώων και την προστασία του περιβάλλοντος. Η πολλαπλή συμμόρφωση συμβάλλει στην αύξηση της βιωσιμότητας της ευρωπαϊκής γεωργίας. Για τους γεωργούς που παραβιάζουν τη νομοθεσία της ΕΕ για το περιβάλλον, τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων, την καλή μεταχείριση των ζώων ή τη διαχείριση της γης προβλέπεται μείωση της στήριξης τους και ενδεχομένως άλλες κυρώσεις (Ridier et al, 2008). Στους κανόνες που αναμένεται να τηρούν οι γεωργοί περιλαμβάνονται (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020):

- οι κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης, οι οποίες ισχύουν για όλους τους γεωργούς είτε λαμβάνουν στήριξη στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) είτε όχι
- η καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, η οποία ισχύει μόνο για τους γεωργούς που λαμβάνουν στήριξη στο πλαίσιο της ΚΓΠ.

Στα πλαίσια της πολλαπλής συμμόρφωσης, η Ελλάδα με την Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθ. 1791/74062/02.07.2015 για την «Εφαρμογή του καθεστώτος της Πολλαπλής Συμμόρφωσης σε εκτέλεση του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και τους κανονισμούς 640/2014 και 809/2014 της Επιτροπής» (Φ.Ε.Κ. 1468, τ. Β'), θέσπισε κανόνες και τους αρμόδιους ελεγκτικούς μηχανισμούς για την προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, τη διατήρηση της οργανικής του ύλης και της δομής του και την εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου συντήρησης ώστε να αποτραπεί η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων.

2.3.1 Πολλαπλή συμμόρφωση και Περιβάλλον, κλιματική αλλαγή και καλή γεωργική κατάσταση των εκτάσεων: Ύδατα

Για το σύνολο της επικράτειας με βάση τον Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής για την Προστασία των Νερών από τη Νιτρορύπανση Γεωργικής Προέλευσης, ισχύουν τα παρακάτω:

- i. Απαγορεύεται η απευθείας απόρριψη αζωτούχων λιπασμάτων και κτηνοτροφικών αποβλήτων, σε επιφανειακά και υπόγεια νερά. Επιπλέον, τα κτηνοτροφικά απόβλητα απαγορεύεται να διατίθενται στους εδαφικούς αποδέκτες σε ανεπεξέργαστη μορφή (αχώνευτα).
- ii. Οι γεωργοί απαγορεύεται να εφαρμόζουν αζωτούχα λιπάσματα ή κτηνοτροφικά απόβλητα κοντά σε επιφανειακά νερά (ποτάμια, υδατορεύματα, λίμνες, διώρυγες, τάφροι και κανάλια άρδευσης ή στράγγισης) ή υπόγεια νερά (πηγές, πηγάδια και γεωτρήσεις), και ειδικότερα:

- a. Προκειμένου για αζωτούχα λιπάσματα: σε απόσταση μικρότερη των 2 μέτρων από επιφανειακά νερά, σε περίπτωση επίπεδης έκτασης και σε απόσταση μικρότερη των 6 μέτρων σε αγρούς με κλίση άνω του 8%.

- β. Προκειμένου για κτηνοτροφικά απόβλητα: σε απόσταση μικρότερη των 10 μέτρων από επιφανειακά νερά για την περίπτωση των στερεών κτηνοτροφικών αποβλήτων, και 20 μέτρων για την περίπτωση των υγρών κτηνοτροφικών αποβλήτων.
- γ. Σε εκτάσεις με κλίση άνω του 8%, όταν τα λιπάσματα ή τα κτηνοτροφικά απόβλητα είναι σε υγρή μορφή, με εξαίρεση την εφαρμογή μέσω του συστήματος της στάγδην άρδευσης ή με τη μέθοδο της έγχυσης.
- δ. Σε απόσταση μικρότερη των 50 μέτρων από γεωτρήσεις, πηγές και πηγάδια.
- iii. Η εφαρμογή τόσο των αζωτούχων λιπασμάτων όσο και των επεξεργασμένων υγρών ή στερεών κτηνοτροφικών αποβλήτων απαγορεύεται να γίνεται σε ακατέργαστες εδαφικές εκτάσεις που δεν καλύπτονται από βλάστηση οποιασδήποτε μορφής, φυτοφράκτες ή γειτονικά κτήματα, ενώ απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή σε περιπτώσεις όπου ο κίνδυνος απωλειών λόγω απορροής ή διήθησης είναι μεγάλος.
- iv. Οι γεωργοί απαγορεύεται να προβαίνουν σε εφαρμογή αζωτούχων λιπασμάτων και κτηνοτροφικών αποβλήτων:
- α. σε παγωμένες ή καλυμμένες με χιόνια επιφάνειες, καθώς και σε εδάφη κορεσμένα με νερό, που δε στραγγίζουν επαρκώς, ή πλημμυρισμένα.
 - β. ενώ υπάρχει πρόβλεψη βροχόπτωσης στο αμέσως επόμενο διήμερο.
 - γ. όταν πνέει ισχυρός άνεμος.
- v. Οι γεωργοί απαγορεύεται να εφοδιάζουν το έδαφος των γεωργικών εκτάσεων (καλλιεργούμενων και μη) με συνολική ποσότητα αζώτου από κτηνοτροφικά απόβλητα πάνω από 250 κιλά/εκτάριο σε χρονικό διάστημα 12 μηνών. Τα όρια αυτά περιλαμβάνουν τόσο την εφαρμογή επεξεργασμένων κτηνοτροφικών αποβλήτων όσο και την απόθεση αποβλήτων από τα ίδια τα ζώα που πιθανόν να βόσκουν στις εκτάσεις αυτές.

2.3.2 Πολλαπλή συμμόρφωση και Έδαφος/ αποθήκευση άνθρακα

Ο γεωργός οφείλει στα πλαίσια της πολλαπλής συμμόρφωσης να μεριμνά ώστε στα αγροτεμάχια που βρίσκονται σε εδάφη με κλίση άνω του 10%, να υπάρχει φυτική κάλυψη κατά την περίοδο των βροχοπτώσεων, μέχρι την προετοιμασία του εδάφους για την επόμενη σπορά, ανάλογα με την καλλιέργεια.

Σε αγροτεμάχια με κλίση πάνω από 10% που κινδυνεύουν από διάβρωση, η άροση πρέπει να γίνεται κατά τις ισοϋψείς ή διαγώνια ή εναλλακτικά να δημιουργούνται σταθερές ακαλλιέργητες λωρίδες ως ζώνες ανάσχεσης, σε αποστάσεις ανάλογες με τις εδαφικές ιδιότητες και την κλίση. Επίσης η άρδευση να μη γίνεται με τη μέθοδο της κατάκλυσης. Επιπλέον, ο γεωργός δεν πρέπει να καταστρέφει τις ξερολιθιές, τα αναχώματα και τα φυσικά πρανή στα όρια των αγροτεμαχίων. Ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες, ο γεωργός επιλέγει άλλες πρακτικές αναφορικά με τα υπολείμματα των καλλιεργειών (Ενσωμάτωση στο έδαφος, βόσκιση της καλαμιάς). Όσον αφορά στα υπολείμματα των κλαδεμάτων στις μόνιμες καλλιέργειες (δενδρώνες) συμπεριλαμβανομένων ελαιώνων και αμπελώνων, δύναται να εφαρμοσθεί η συγκέντρωση των υπολειμμάτων του κλαδέματος σε σωρό και η καύση με τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την αποφυγή πυρκαγιάς.

2.3.3 Πολλαπλή συμμόρφωση και Ασφάλεια τροφίμων

Ο γεωργός πρέπει να τηρεί τους στοιχειώδεις κανόνες ασφάλειας των τροφίμων και των ζωοτροφών και να μη διαθέτει ή πωλεί προϊόντα επιβλαβή ή ακατάλληλα για κατανάλωση. Οφείλει να τηρεί Μητρώο Εισροών και Εκροών – Ημερολόγιο Εργασιών (Μ.Ε.Ε.-Η.Ε.) στην εκμετάλλευσή του, το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, παραστατικά αγοράς (κυρίως για σπόρους, λιπάσματα, ζωοτροφές) και πώλησης (κυρίως προϊόντα της εκμετάλλευσης, ζωοτροφές) σύμφωνα με τα άρθρα 14, 15, 17, 18, 19 και 20 του Καν. (ΕΚ) 178/2002.

Σε περίπτωση που, μέσω της ιχνηλασιμότητας των ζωικών τροφίμων, διαπιστώνεται ευθύνη του γεωργού, αυτός υποχρεούται να αποδεικνύει εγγράφως κάθε στοιχείο που έχει στη διάθεσή του για τα πρόσωπα τα οποία τον προμήθευσαν ή στα οποία διέθεσε ζώα ή ζωικά προϊόντα. Υποχρεούται, επίσης, να συμμορφώνεται με τις αποφάσεις, τα μέτρα και τις υποδείξεις των αρμοδίων αρχών. Το Μ.Ε.Ε.-Η.Ε. αποτελείται από φάκελο παραστατικών και εγγράφων, συνοδευόμενο από πίνακες όπου καταγράφονται ημερολογιακά οι εισροές και οι εκροές της εκμετάλλευσης, καθώς και οι διεξαχθείσες εργασίες και συσχετίζονται με τα αντίστοιχα παραστατικά και έγγραφα. Για την αποφυγή ρύπανσης, ο γεωργός πρέπει να χειρίζεται τα απόβλητα

της εκμετάλλευσης κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην επιμολύνονται τα παραγόμενα προϊόντα και να διαχωρίζει σαφώς χωροταξικά τις παραγόμενες πρώτες ύλες από τα απόβλητα της εκμετάλλευσης.

Αναφορικά με τις ζωοτροφές, ο αγρότης οφείλει να καταγράφει στο μητρώο εισροών και εκροών τυχόν χρήση χημικών σκευασμάτων κατά την παραγωγή των πρώτων υλών ζωοτροφών και να τηρεί αρχείο των ετικετών τους. Εφόσον χρησιμοποιεί μη φαρμακευτικά πρόσθετα ζωοτροφών, να το πράττει σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία υπό τις οδηγίες του γεωπόνου της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής της οικείας Περιφέρειας και να καταγράφει τις χορηγούμενες ποσότητες και τις ημερομηνίες χρήσης τους στο Μ.Ε.Ε.-Η.Ε. Επιπρόσθετα, καταγράφεται στο Μ.Ε.Ε.-Η.Ε. η ποσότητα και η προέλευση των ζωοτροφών (στοιχεία πωλητή, αριθμό έγκρισης / εγγραφής της μονάδας) που χρησιμοποιεί ο γεωργός για τη διατροφή των ζώων της εκμετάλλευσης. Εφόσον χρησιμοποιεί γενετικά τροποποιημένες ζωοτροφές, να τηρεί αρχείο για περίοδο τουλάχιστον πέντε (5) ετών των πιστοποιητικών, στα οποία αναγράφονται το όνομα του γενετικά τροποποιημένου οργανισμού και ο μοναδικός ταυτοποιητής του. Να υπάρχει σαφής διαχωρισμός των ζωοτροφών, ανάλογα με το είδος του ζώου για το οποίο προορίζονται και να διαχωρίζονται χωροταξικά οι φαρμακούχες από τις μη φαρμακούχες ζωοτροφές.

Στις υποχρεώσεις του αγρότη, περιλαμβάνεται η χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων, σύμφωνα με τις αναγραφόμενες σε αυτά οδηγίες, τηρώντας το Μ.Ε.Ε.-Η.Ε. Επίσης, ο γεωργός οφείλει να χρησιμοποιεί τα κτηνιατρικά φάρμακα εφαρμόζοντας κτηνιατρική συνταγή και να καταγράφει τις ημερομηνίες χορήγησης τους και την περίοδο αναμονής στο μητρώο φαρμακευτικής αγωγής της εκμετάλλευσης. Είναι καίριας σημασίας να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή μετάδοσης ασθενειών από τα νεοεισαχθέντα ζώα της εκμετάλλευσης, να γνωστοποιεί στην αρμόδια κτηνιατρική υπηρεσία οποιοδήποτε κρούσμα ή ύποπτο σύμπτωμα ζωοανθρωπονόσου εκδηλωθεί στα ζώα της εκμετάλλευσής του και να πραγματοποιεί τις προβλεπόμενες ενέργειες, όπως αυτές του έχουν γνωστοποιηθεί από την αρμόδια κτηνιατρική υπηρεσία, να τηρεί σε αρχείο για περίοδο τουλάχιστον πέντε (5) ετών, τυχόν εργαστηριακές αναλύσεις δειγμάτων από τα ζώα και τα φυτά της εκμετάλλευσης ή δειγμάτων για άλλους σκοπούς που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία και την υγεία των ζώων και ελέγχους και αναφορές σχετικά με τα

προϊόντα ζωικής προέλευσης της εκμετάλλευσης. Επιπρόσθετα, ο γεωργός δεν πρέπει να στεγάζει στον ίδιο χώρο αίγες και βοοειδή και αν αυτό συμβαίνει, να πραγματοποιεί ελέγχους στις αίγες για φυματίωση. Όταν υπάρχει πτηνοτροφική μονάδα στην εκμετάλλευση, τα παραγόμενα αυγά θα πρέπει να φυλάσσονται σε ξηρό και σκιερό μέρος και να είναι καθαρά, μακριά από μολυσματικούς παράγοντες. Ειδικά για την παραγωγή γάλακτος, ο κτηνοτρόφος πρέπει να αρμέγει χωριστά τα ζώα στα οποία εφαρμόζεται φαρμακευτική αγωγή ή εφαρμόστηκε στο παρελθόν και δεν έχει παρέλθει ο χρόνος αναμονής, καθώς και τα ζώα που δεν είναι υγιή και ειδικότερα παρουσιάζουν πυρετό, φλεγμονές ή πληγές του μαστού, εμπύρετη εντερίτιδα με διάρροια, μόλυνση της ουρογεννητικής οδού με απέκκριμα ή οποιοδήποτε σύμπτωμα ζωοανθρωπινόσου. Το γάλα των παραπάνω ζώων δεν θα πρέπει να χορηγείται για ανθρώπινη κατανάλωση, ενώ κατά την άμελξή τους δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κοινές αμελκτικές μηχανές ή περιέκτες με τα υπόλοιπα ζώα. Επίσης, ο κτηνοτρόφος δεν πρέπει να χορηγεί στην κατανάλωση νωπό αγελαδινό γάλα, αν η εκμετάλλευση του δεν είναι απαλλαγμένη ή επίσημα απαλλαγμένη φυματίωσης και βρουκέλλωσης.

Ο γαλακτοπαραγωγός οφείλει να χρησιμοποιεί κατάλληλο εξοπλισμό στην παραγωγή του γάλακτος και να διατηρεί σε καλή λειτουργική και υγειονομική κατάσταση τον εξοπλισμό αυτό. Οι χώροι που απαιτούνται για την παραγωγή γάλακτος να είναι διαχωρισμένοι από το χώρο διαβίωσης των ζώων. Ο γαλακτοπαραγωγός οφείλει να αποθηκεύει το γάλα σε μέγιστη θερμοκρασία 8° C, εφόσον αυτό εισκομίζεται καθημερινά ή διαφορετικά σε μέγιστη θερμοκρασία 6° C. Επιπρόσθετα, να διασφαλίζεται ότι η κατασκευή των εγκαταστάσεων άμελξης είναι τέτοια ώστε να περιορίζεται η μόλυνση του γάλακτος και οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης του γάλακτος να προστατεύονται από τα παράσιτα. Ο εξοπλισμός άμελξης πρέπει να διατηρείται σε καλή κατάσταση και, εάν κρίνεται αναγκαίο, να απολυμαίνεται πριν από την άμελξη και να εξασφαλίζεται ότι οι θηλές, ο μαστός και η γύρω από αυτόν περιοχή είναι καθαρές.

2.3.3 Πολλαπλή συμμόρφωση και Ιχνηλασιμότητα

Ο παραγωγός πρέπει να τηρεί το Μ.Ε.Ε.-Η.Ε. κατά τρόπον ώστε να είναι ο ελεγκτής σε θέση να αντιληφθεί από πού προήλθαν οι πρώτες ύλες της εκμετάλλευσης και ποιος ήταν ο προορισμός των προϊόντων και παραπροϊόντων της εκμετάλλευσης. Στο Μ.Ε.Ε.-Η.Ε. θα πρέπει να καταγράφονται τουλάχιστον οι παρακάτω πληροφορίες: Όνομα και διεύθυνση προμηθευτή ή /και πελάτη, Φύση και ποσότητα εισροών ή / και προϊόντων που διακινήθηκαν, Ημερομηνία συναλλαγής. Σε περίπτωση που ο γεωργός – παραγωγός τροφίμων έχει υπόνοιες ότι τροφή που έφυγε από την εκμετάλλευση του είναι ή ενδέχεται να είναι ανασφαλής, υποχρεούται να ενημερώνει τις αρμόδιες αρχές και τους παραλήπτες των προϊόντων και να εκκινήσει διαδικασία απόσυρσής τους. Σε μεμονωμένες περιπτώσεις, όπου η χορήγηση ουσιών γίνεται για θεραπευτικούς σκοπούς υπό την ευθύνη κτηνιάτρου, ο γεωργός υποχρεούται να τηρεί τους χρόνους αναμονής και να αποδεικνύει με έγγραφα στοιχεία την τήρηση των προϋποθέσεων

2.3.4 Πολλαπλή συμμόρφωση και ταυτοποίηση και καταγραφή ζώων

Ο παραγωγός πρέπει να τηρεί τις διατάξεις της οδηγίας 2008/71/ΕΚ για την αναγνώριση και την καταγραφή των χοίρων όπως αυτή ενσωματώνεται στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 297286/5.8.2005 (ΦΕΚ 1170, τ. Β') για τη σήμανση και καταγραφή των χοίρων. Να τηρεί τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 1760/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, άρθρα 4 και 7 «Θέσπιση συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των βοοειδών και την επισήμανση του βοείου κρέατος και των προϊόντων με βάση το βόειο κρέας, καθώς και την κατάργηση του κανονισμού 820/97 (ΕΚ) του Συμβουλίου». Να τηρεί τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 911/2004 της Επιτροπής, άρθρα 6, 8 και 9, για την «Εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 1760/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τα ενώτια, τα διαβατήρια και τα μητρώα εκμεταλλεύσεων». Να τηρεί τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 21/2004 του Συμβουλίου, άρθρα 4 και 5 «Θέσπιση συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των αιγοπροβάτων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1782/2003 και των οδηγιών 92/102/ΕΚ και 64/432/ΕΟΚ». Να τηρεί τις διατάξεις της αριθμ. 263493/2004 ΚΥΑ (Β 1253) άρθρο 6 παράγραφοι Η και ΙΔ, άρθρο 7 παράγραφοι Α και Δ, άρθρα 8, και 10 «Συμπληρωματικά μέτρα για την εφαρμογή του συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των εκμεταλλεύσεων αιγοπροβάτων και του ζωικού τους κεφαλαίου σε εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ)

21/2004 του Συμβουλίου», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει. Ασθένειες των ζώων Να τηρεί τα προβλεπόμενα στο άρθρο 7 και το Παράρτημα IV του Καν. (ΕΚ) 999/2001, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει κάθε φορά. Ο παραγωγός οφείλει να ενημερώνει αμέσως τις αρμόδιες κτηνιατρικές αρχές για οποιαδήποτε περίπτωση ζώου υπάρχει υπόνοια ότι έχει προσβληθεί από Μεταδοτική Σπογγώδη Εγκεφαλοπάθεια (Μ.Σ.Ε.). Να απομονώνει το ύποπτο ζώο από τα υπόλοιπα ζώα της εκτροφής και να περιορίζει τα υπόλοιπα ζώα της εκτροφής, ώστε να μην έρχονται σε επαφή με ζώα άλλων εκτροφών, μέχρις ότου είναι διαθέσιμα τα αποτελέσματα των εργαστηριακών εξετάσεων. Σε περίπτωση επιβεβαίωσης της παρουσίας Μ.Σ.Ε., να συμμορφώνεται με τις αποφάσεις, τα μέτρα και τις υποδείξεις των αρμόδιων κτηνιατρικών αρχών. Υποχρεούται, επίσης, να παρέχει κάθε στοιχείο που αφορά την αγορά, πώληση, γέννηση ή μετακίνηση ζώων, καθώς και την αγορά, χρήση και διάθεση ζωοτροφών (άρθρα 11, 12 και 13 του Καν. (ΕΚ) 999/2001). Να μην αγοράζει και να μην πωλεί ζώα, σπέρμα, έμβρυα και ωάρια και απογόνους πρώτης γενιάς ζώων, για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ή έχει επιβεβαιωθεί ότι έχουν προσβληθεί από Μ.Σ.Ε. Σε κάθε περίπτωση αγοράς ή πώλησης ζώων, αυτά πρέπει να συνοδεύονται από τα κατάλληλα υγειονομικά πιστοποιητικά που προβλέπονται από την ισχύουσα εθνική και κοινοτική νομοθεσία, αντίγραφα των οποίων ο γεωργός υποχρεούται να τηρεί σε αρχείο για τρία χρόνια μετά την απομάκρυνση του ζώου από την εκτροφή (άρθρο 15 του Καν. (ΕΚ) 999/2001).

2.3.5 Πολλαπλή συμμόρφωση και φυτοπροστατευτικά προϊόντα

Ο παραγωγός οφείλει να χρησιμοποιεί ορθά τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα. Η ορθή χρήση περιλαμβάνει: α. την εφαρμογή των αρχών της ορθής πρακτικής φυτοπροστασίας, πρακτική κατά την οποία η επέμβαση με φυτοπροστατευτικά προϊόντα εφαρμόζεται σε συγκεκριμένα φυτά ή φυτικά προϊόντα, σύμφωνα με τους όρους της εγκεκριμένης χρήσης, επιλέγεται, υπολογίζεται η δοσολογία και διευθετείται ο χρόνος επέμβασης με τρόπο τέτοιο ώστε να εξασφαλίζεται αποδεκτή αποτελεσματικότητα με την ελάχιστη αναγκαία ποσότητα, λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές συνθήκες και τις δυνατότητες για καλλιεργητικό και βιολογικό έλεγχο. β. την τήρηση των όρων της άδειας για διάθεση στην αγορά και χρήση των φυτοπροστατευτικών, που θεσπίζονται σύμφωνα με το Ν. 4036/2012 και τις

εφαρμοστικές του διατάξεις, και καθορίζονται στη σήμανση. γ. την τήρηση των υποχρεώσεων που ορίζονται στο Ν. 4036/2012 και τις εφαρμοστικές του διατάξεις σχετικά με την επιθεώρηση του εξοπλισμού εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων.

2.3.6 Πολλαπλή συμμόρφωση και διαδικασία ελέγχου

Στην Ελλάδα, το δείγμα επιτοπίων ελέγχων της Πολλαπλής Συμμόρφωσης εξάγεται από τον Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. Οι εκμεταλλεύσεις των παραγωγών που περιλαμβάνονται στο δείγμα ελέγχονται στο σύνολό τους, όσον αφορά τα ζώα και τις σταυλικές εγκαταστάσεις (βοοειδή, αιγοπρόβατα, χοίροι, ιπποειδή), καθώς επίσης και τους βοηθητικούς χώρους της εκμετάλλευσης όπως αποθήκες, αμελκτήρια, εγκαταστάσεις παραγωγής ζωοτροφών και το γεωργικό εξοπλισμό, ιδίως όσον αφορά την εφαρμογή φυτοπροστατευτικών ουσιών. Ο επιτόπιος έλεγχος των αγροτεμαχίων μπορεί να περιορίζεται σε δείγμα που περιλαμβάνει τουλάχιστον το 50% από κάθε κατηγορία αγροτεμαχίων που περιλαμβάνονται στην αίτηση του ελεγχόμενου, ανάλογα με τις απαιτήσεις που είναι εφαρμόσιμες σε αυτά. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί παράβαση Πολλαπλής Συμμόρφωσης σε κάποιο από τα αγροτεμάχια του δείγματος, ο επιτόπιος έλεγχος επεκτείνεται τουλάχιστον στο 75% των αγροτεμαχίων της κατηγορίας των αγροτεμαχίων που σχετίζονται με την ευρεθείσα παράβαση. Παραβάσεις που σχετίζονται με το ζωικό κεφάλαιο, τις σταυλικές εγκαταστάσεις ή τα τηρούμενα μητρώα, δεν συνεπάγονται αύξηση του δείγματος των αγροτεμαχίων.

2.4 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΠ

Τα σημερινά συστήματα ποιότητας της ΕΕ αφορούν τη γεωγραφική προέλευση, το παραδοσιακό προϊόν, το προϊόν από συγκεκριμένη περιφέρεια και τη βιολογική γεωργία και αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της ΕΕ για την ποιότητα. Υπάρχουν και άλλα προϊόντα υποψήφια για υπαγωγή σε συστήματα της ΕΕ, μεταξύ άλλων τα προϊόντα υψηλής φυσικής αξίας ή ορεινών περιοχών, ποιότητας σε ό,τι αφορά την καλή μεταχείριση, για σήμανση προέλευσης ΕΕ και για επέκταση του συστήματος του οικολογικού σήματος σε μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα. Πρέπει επίσης να ενθαρρυνθεί η καινοτομία.

Τα νέα συστήματα ποιότητας σε επίπεδο ΕΕ πρέπει να αντιστοιχούν στις ανάγκες πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ οι οποίες δεν μπορούν να ικανοποιηθούν στο πλαίσιο συστήματος του εθνικού ή ιδιωτικού τομέα ή με άλλο μέσο. Στο πλαίσιο του ελέγχου υγείας της κοινής γεωργικής πολιτικής, υπογραμμίστηκαν ως απόλυτες προτεραιότητες οι εξής προκλήσεις: επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος, διατήρηση της βιοποικιλότητας και χρήση των υδάτινων πόρων.

Τα υποχρεωτικά συστήματα παρουσιάζουν πλεονεκτήματα ιδίως στην περίπτωση νομικά και επιστημονικά περίπλοκων πλαισίων (π.χ. καλή μεταχείριση των ζώων). Σε άλλες περιπτώσεις, μπορεί να επαρκούν τα προαιρετικά συστήματα τα οποία μπορούν να βοηθούν τους κατόχους των συστημάτων στην ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων.

Σύμφωνα με τις αρχές της πολιτικής για τη βελτίωση της νομοθεσίας, πρέπει να συνυπολογισθεί η διοικητική επιβάρυνση για τους γεωργούς και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους καθώς και για τις διοικήσεις των κρατών μελών και της Επιτροπής.

Πρόσφατα παρατηρείται σημαντική ανάπτυξη των ιδιωτικών και εθνικών συστημάτων πιστοποίησης της ποιότητας των τροφίμων. Τα συστήματα αυτά αποτελούν ένα μέσο για τους εμπόρους λιανικής να αντιδρούν στη ζήτηση των καταναλωτών και να τους προσφέρουν προϊόντα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, είτε πρόκειται για χαρακτηριστικά του προϊόντος είτε για τις μεθόδους παραγωγής. Για τους καταναλωτές, το γεγονός ότι τα συστήματα αυτά βασίζονται στην πιστοποίηση αποτελεί μια επιπλέον εγγύηση εμπιστοσύνης στη σήμανση. Για τους αγρότες, αυτό σημαίνει κόστος αλλά και ευκαιρία να πληροφορήσουν τους καταναλωτές σχετικά με τα χαρακτηριστικά του προϊόντος.

Τα συστήματα πιστοποίησης στην ΕΕ ποικίλλουν, από τη συμμόρφωση προς υποχρεωτικά πρότυπα παραγωγής μέχρι επιπρόσθετες απαιτήσεις που αφορούν την περιβαλλοντική προστασία, την καλή μεταχείριση των ζώων, τις οργανοληπτικές ιδιότητες, τις καλές συνθήκες για τους εργαζομένους, το δίκαιο εμπόριο, τις ανησυχίες για την κλιματική αλλαγή, ζητήματα ηθικής, θρησκευτικά ή πολιτιστικά, μεθόδους γεωργικής παραγωγής και την καταγωγή.

Η βιομηχανία τροφίμων και οι έμποροι λιανικής μπορούν να βασίζονται στην πιστοποίηση της ποιότητας που τους παρέχει περαιτέρω βεβαιότητα για τα προσφερόμενα προϊόντα. Αυτό προσφέρει νομική ασφάλεια σχετικά με συμμόρφωση

των γεωργών προς τα σωστά πρότυπα και επομένως, ενισχύει την καλή φήμη των εμπόρων λιανικής.

Ωστόσο, η πρόσφατη εμφάνιση συστημάτων και σημάνσεων προκάλεσε ανησυχίες σε ό, τι αφορά τη διαφάνεια των απαιτήσεων των συστημάτων, την αξιοπιστία των υποβαλλόμενων αιτήσεων και τις πιθανές επιπτώσεις τους στις δίκαιες εμπορικές σχέσεις. Οι μεγαλέμποροι λιανικής μπορούν να χρησιμοποιούν τα συστήματα πιστοποίησης σαν μέσο διασφάλισης ή επιβολής της συμμόρφωσης προς ορισμένες προϋποθέσεις που αφορούν την παραγωγή και την παράδοση. Η αύξηση των συστημάτων με την πάροδο των ετών είναι αποτέλεσμα των αξιολογήσεων των εμπόρων λιανικής σχετικά με την επιθυμία των καταναλωτών να είναι καλύτερα πληροφορημένοι για τα τρόφιμα που αγοράζουν. Οι καταναλωτές ενδιαφέρονται κυρίως για την υγιεινή και ασφάλεια και την τιμή. Μεταξύ των κύριων κινήτρων των καταναλωτών να καινοτομήσουν στην αναζήτηση προϊόντων ποιότητας με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή που λαμβάνονται με συγκεκριμένες μεθόδους παραγωγής, περιλαμβάνονται τα εξής:

- η επιθυμία τους να επανασυνδεθούν με τη γεωργία και να προτιμήσουν τα εποχιακά και τοπικά προϊόντα που παράγονται με μεθόδους παραγωγής, βιώσιμες για την φύση και για την κοινωνία
- η περιβαλλοντική μέριμνα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, η αποδοτικότερη διαχείριση των φυσικών πόρων όπως το νερό και το έδαφος, και η διατήρηση της βιοποικιλότητας
- η προώθηση των θρεπτικών ιδιοτήτων των τροφίμων
- ανησυχίες της κοινωνίας: η σήμανση Δίκαιο Εμπόριο αποτελεί παράδειγμα συστήματος που βασίζεται στην στρατηγικής σημασίας πρόθεση να βοηθηθούν οι παραγωγοί και οι εργαζόμενοι (κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες) να παύσουν να είναι οικονομικά και κοινωνικά ευάλωτοι και να γίνουν ασφαλείς και οικονομικά αυτόνομοι
- καλή μεταχείριση των ζώων: ιδιωτικά συστήματα που προωθούνται από ομάδες υποστήριξης της καλής μεταχείρισης των ζώων, και γεωργοί οι οποίοι εργάζονται με εμπόρους λιανικής και την επιστημονική κοινότητα σε ορισμένα κράτη μέλη. Αυτά τα συστήματα καλής μεταχείρισης των ζώων γενικά πιστοποιούν την τήρηση απαιτήσεων υψηλότερων από τις ελάχιστες, για λόγους εμπορίας.

Αυτά τα κίνητρα πολιτικής μπορεί εν μέρει τουλάχιστον να εξηγήσουν την εμφάνιση μιας τρομακτικά μεγάλης ποικιλίας συστημάτων πιστοποίησης. Ωστόσο, η δημιουργία και χρήση ενός συστήματος πιστοποίησης εξαρτάται σε ορισμένες περιπτώσεις από την ύπαρξη ζήτησης της αγοράς.

Τα συστήματα που διασφαλίζουν τη συμμόρφωση με ισχύουσες νομικές απαιτήσεις αναφέρονται ως 'συστήματα βάσης'. Τα συστήματα αυτά αντί να 'προσθέτουν' συγκεκριμένες απαιτήσεις ποιότητας, ξεκινούν με βασικές ρυθμιστικές απαιτήσεις, τις αναπτύσσουν ώστε να γίνουν λεπτομερείς κανόνες για τους εμπορευόμενους (για παράδειγμα, απαίτηση για επιπρόσθετη τήρηση αρχείων) και επιβάλλουν ελέγχους για να διασφαλιστεί η τήρησή τους. Το σύστημα αυτού του τύπου χρησιμοποιείται στη συνέχεια για να δηλωθεί ότι η 'πιστοποιημένη' ή 'βεβαιωμένη' παραγωγή συμμορφώνεται με το σχετικό πρότυπο, όπως η υγιεινή κλπ. Συχνά τα συστήματα αυτά λειτουργούν μεταξύ των επιχειρήσεων, διαβεβαιώνοντας τις επιχειρήσεις για την τήρηση των σχετικών προτύπων και απαιτήσεων που αφορούν το προσφερόμενο προϊόν. Τα συστήματα αυτά μπορεί να έχουν σχεδιαστεί για να προστατεύσουν τη καλή φήμη της επιχείρησης και να περιορίσουν την πιθανότητα και τον αντίκτυπο τυχόν αιτήσεων αποζημίωσης. Επί του παρόντος, το γεγονός ότι ένα προϊόν συμμορφώνεται προς αυτά τα βασικά συστήματα δεν γίνεται γνωστό στους τελικούς καταναλωτές.

Λόγω της μεγάλης ποικιλίας των συστημάτων πιστοποίησης, το νομικό πλαίσιο το οποίο διέπει τη χρήση τους είναι περίπλοκο και επεκτείνεται σε πολλούς τομείς πολιτικής. Τα συστήματα πιστοποίησης υπόκεινται σε περιορισμούς, κυρίως στους εξής:

- κανόνες της εσωτερικής αγοράς Οι υπηρεσίες πιστοποίησης πρέπει να είναι ελεύθερα διαθέσιμες στα σύνορα. Τα συστήματα δεν πρέπει να οδηγούν σε εμπόδια de facto στις συναλλαγές στην εσωτερική αγορά
- κανόνες ανταγωνισμού
- ενημέρωση του καταναλωτή και απαιτήσεις σήμανσης. Γνωρίζουν οι καταναλωτές τι κρύβεται πίσω από μια απαίτηση για ονομασία;
- Ειδική νομοθεσία για το θέμα το οποίο καλύπτει το σύστημα πιστοποίησης.

Το κύριο κόστος που προκύπτει από τη συμμετοχή σε συστήματα πιστοποίησης εμπίπτει σε δύο κατηγορίες: 'άμεσο' και 'έμμεσο'. Το άμεσο κόστος αφορά

συνδρομή μέλους, έλεγχο από τρίτους και πιστοποίηση. Το έμμεσο κόστος αφορά τη συμμόρφωση προς τα πρότυπα του συστήματος πιστοποίησης (κόστος επένδυσης για την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων) και τις τακτικές δαπάνες παραγωγής.

Η ανάγκη συμμετοχής σε περισσότερα του ενός συστήματα φαίνεται ότι συνεπάγεται σημαντική (οικονομική και διοικητική) επιβάρυνση, ιδίως για τους μικρούς παραγωγούς. Στην περίπτωση που ένας παραγωγός δεν συμμετέχει σε κάποιο σύστημα, ενδέχεται το προϊόν του να αποκλειστεί από ορισμένες διεξόδους στην αγορά. Οι απαιτήσεις πιστοποίησης και ελέγχου που ισχύουν για τα ιδιωτικά συστήματα συμπληρώνουν τις απαιτήσεις του επίσημου ελέγχου.

Στις διεθνείς συναλλαγές, τα συστήματα πιστοποίησης μπορεί να χρησιμεύουν για την προώθηση και εμπορία προϊόντων που διαθέτουν ορισμένα χαρακτηριστικά ποιότητας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ελάχιστα εμπλέκεται, επειδή τα περισσότερα από τα σημερινά συστήματα ανήκουν σε ιδιώτες, είτε αυτοί είναι γεωργοί/παραγωγοί ή βιομηχανίες τροφίμων ή έμποροι λιανικής.

Για τους γεωργούς των αναπτυσσομένων χωρών που προμηθεύουν την αγορά της ΕΕ, τα ιδιωτικά συστήματα πιστοποίησης συνεπάγονται κόστος αλλά αποτελούν και ευκαιρία. Οι γεωργοί μπορεί να δυσκολεύονται να συμμορφωθούν προς τις επιβαλλόμενες απαιτήσεις. Ωστόσο, αν μπορέσουν να λάβουν πιστοποίηση δυνάμει συστήματος το οποίο χρησιμοποιεί ένας έμπορος λιανικής της ΕΕ, τότε μπορεί να αποκτήσουν περισσότερες δυνατότητες πώλησης στην ΕΕ.

Σε ό, τι αφορά την καλή μεταχείριση των ζώων, η ύπαρξη συνθηκών εκτατικής εκτροφής ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντική ευκαιρία για την ανάπτυξη του εμπορίου προϊόντων φιλικών προς την καλή μεταχείριση, επειδή η πιστοποίηση της μεθόδου παραγωγής θα μπορούσε να προσφέρει στους καταναλωτές της ΕΕ τις κατάλληλες εγγυήσεις σε ό, τι αφορά τις συνθήκες γεωργικής παραγωγής.

2.5 ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΠ

Σύμφωνα με την Ε.Ε., η αποτελεσματική εφαρμογή της ΚΑΠ περιέχει πολλαπλά οφέλη τόσο για τους παραγωγούς όσο και για τους καταναλωτές. Αρχικά, μέσω της ΚΑΠ, ενισχύεται και προωθείται η καινοτομία μέσα από πρακτικές που περιλαμβάνουν την «μεταφορά γνώσης», την «συνεργασία» και τις «επενδύσεις»,

δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην χρησιμοποίηση νέων ερευνητικών και τεχνολογικών εργαλείων από όλους τους αγρότες, ανεξάρτητα από το μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων (Volkov et al, 2019).

Επιπλέον, η ικανότητα παροχής εξειδικευμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών στους παραγωγούς αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την επίτευξη της γεωργίας που βασίζεται στην γνώση. Ο εκσυγχρονισμός και η κατάλληλη αναδιάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με έμφαση στην παροχή κινήτρων στους νέους γεωργούς και στις μικρές εκμεταλλεύσεις επιτρέπει την σύνδεση της καινοτομίας και της βιωσιμότητας της ευρωπαϊκής γεωργίας (Institute for European Environmental Policy, 2019).

Σημειώνεται ότι στα πλαίσια της εφαρμογής της ΚΑΠ, προωθείται ο σχηματισμός ομάδων/οργανώσεων των παραγωγών και η αξιοποίηση ενός συγκριμένου επιχειρηματικού σχεδίου με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η ανταγωνιστικότητα της αγροτικής παραγωγής μπορεί να βελτιωθεί μέσω των μέτρων για τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών. Η συνεργασία ανάμεσα σε παραγωγούς μπορεί να οδηγήσει σε ελάττωση του κόστους, σε αύξηση της διαπραγματευτικής τους ικανότητας, σε αύξηση της πρόσβασης σε πιστώσεις και στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας στον πρωτογενή τομέα. Εκτός από το ενισχυμένο νομικό πλαίσιο για τις οργανώσεις παραγωγών, παρέχονται οικονομικά κίνητρα και υποστήριξη για τη δημιουργία βραχέων αλυσίδων εφοδιασμού (Velázquez & Buffaria, 2017).

Μέσα από την στήριξη της τεχνολογικής, περιβαλλοντικής και εμπορικής συνεργασίας των παραγωγών είναι ευκολότερη η τήρηση των αυστηρών κανόνων που διασφαλίζουν την υψηλή ποιότητα και υγιεινή των τροφίμων που παράγουν οι ευρωπαίοι παραγωγοί (Institute for European Environmental Policy, 2019).

Επιπρόσθετα, οφέλη από την εφαρμογή της ΚΑΠ περιλαμβάνουν την διαμόρφωση ασφαλειών και αμοιβαίων κεφαλαίων για την ασφάλιση καλλιεργειών, έναντι καιρικών συνθηκών και ζωνοδύσων, την σταθεροποίηση του εισοδήματος των παραγωγών, την οριοθέτηση των φυσικών περιοχών με περιορισμούς, την προώθηση της βιολογικής γεωργίας, την εφαρμογή συστημάτων ποιότητας όπως είναι η Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ), η Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη (ΠΓΕ) και το Εγγυημένο Παραδοσιακό Ιδιότυπο (ΕΠΠΙ) και οι ενισχύσεις

για την ανάπτυξη γεωργικών επιχειρήσεων και ποικίλων δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (Gocht et al, 2017).

Η προώθηση της παραγωγής προϊόντων ποιότητας αλλά και Προϊόντων Προστατευόμενης Γεωργικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε), Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π) μπορεί να συνεισφέρει στην παραγωγή ασφαλών διατροφικών προϊόντων τα οποία δεν θα αποτελούν απειλή για την δημόσια υγεία. Επιπλέον, η παραγωγή των προϊόντων αυτών τα οποία χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα δίνει τη δυνατότητα στους αγρότες να αυξήσουν τον ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα και να επιτύχουν μεγαλύτερες τιμές στην ενιαία αγορά, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο σημαντικά το εισόδημά τους. Επίσης, μέσω της διαφοροποίησης των αγροτικών προϊόντων αλλά και της μεταποίησης εντός της αγροτικής εκμετάλλευσης, προστίθεται περισσότερη αξία στο παραγόμενο προϊόν (Dias & Mendes, 2018).

Με δεδομένη την πίεση που ασκείται στους διαθέσιμους φυσικούς πόρους του πλανήτη, η γεωργία πρέπει να γίνει ακόμη φιλικότερη προς το περιβάλλον μέσω της υιοθέτησης αειφόρων μεθόδων παραγωγής. Σε αυτή την κατεύθυνση, η ΚΑΠ εισάγει την «πράσινη» ενίσχυση. Η «πράσινη» άμεση ενίσχυση και η πιθανή πρόσθετη υποστήριξη για τις περιοχές με φυσικούς περιορισμούς θα προστίθενται στη βασική ενίσχυση, δίνοντας περισσότερες ευκαιρίες ειδικά στους νέους αγρότες (Louhichi et al, 2017).

Τέλος, μέσω της πολλαπλής συμμόρφωσης, οι γεωργοί οι οποίοι λαμβάνουν τις ενισχύσεις που δικαιούνται, είναι εκείνοι που λαμβάνουν μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, την αποφυγή των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, την διατήρηση των εδαφών και των υδάτων σε καλή κατάσταση, την καλή μεταχείριση των ζώων και την τήρηση των υγειονομικών πρότυπων για το ζωικό και το φυτικό κεφάλαιο που διαθέτουν (Bennett et al, 2006).

2.6 ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι στην Ευρώπη παρατηρείται σημαντική αύξηση της κατανάλωσης επεξεργασμένων τροφίμων, πλούσιων σε λιπαρά και σάκχαρα, αύξηση των περιστατικών σακχαρώδους διαβήτη και παχυσαρκίας καθώς και αύξηση του επιπολασμού των καρδιαγγειακών νοσημάτων (αρτηριακή υπέρταση, αγγειακά

εγκεφαλικά επεισόδια, έμφραγμα του μυοκαρδίου), η νέα ΚΑΠ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην διατροφική αξία των παραγόμενων τροφίμων.

Στα πλαίσια εφαρμογής της νέας ΚΑΠ, η μείωση των επιδοτήσεων για την αυξημένη παραγωγή βόειου κρέατος με μεγαλύτερη υποστήριξη για την παραγωγή άπαχου βοείου κρέατος, η αύξηση της διαθεσιμότητας των φρούτων και λαχανικών, η αύξηση της παραγωγής των μονοακόρεστων και πολυακόρεστων φυτικών ελαίων και των δημητριακών ευνοεί την υιοθέτηση υγιεινών διατροφικών συνηθειών. Υπάρχουν δεδομένα τα οποία δείχνουν ότι η στρατηγική που προωθείται μέσω της ΚΑΠ, και η οποία επικεντρώνεται στη διατροφική αλλαγή προς μια υγιεινή διατροφή μπορεί να βελτιώσει τα επίπεδα υγείας των ευρωπαϊών πολιτών (Walls et al., 2016).

Η διατροφή επηρεάζει άμεσα τα επίπεδα υγείας ενός ατόμου. Η υιοθέτηση μιας ισορροπημένης διατροφής, έχει θετικές συνέπειες τόσο σε σωματικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο. Οι ενδείξεις της σωστής διατροφής περιλαμβάνουν το φυσιολογικό βάρος σώματος, την καλή σωματική ανάπτυξη, την υψηλή απόδοση, την έλλειψη αισθήματος αδυναμίας και κόπωσης και την καλή λειτουργία του γαστρεντερικού συστήματος. Η διατροφή όταν δεν είναι ισορροπημένη μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση ανεπαρκείων σε θρεπτικά συστατικά, βιταμίνες και ιχνοστοιχεία, παχυσαρκίας και σοβαρών νοσημάτων που υποβαθμίζουν τα επίπεδα υγείας και την ποιότητα ζωής (Benisi-Kohansal et al, 2016).

Benisi-Kohansal, S., Saneei, P., Salehi-Marzijarani, M., Larijani, B., & Esmailzadeh, A. (2016). Whole-Grain Intake and Mortality from All Causes, Cardiovascular Disease, and Cancer: A Systematic Review and Dose-Response Meta-Analysis of Prospective Cohort Studies. *Advances in nutrition* (Bethesda, Md.), 7(6), 1052–1065. <https://doi.org/10.3945/an.115.011635>

Cena, H., & Calder, P. C. (2020). Defining a Healthy Diet: Evidence for The Role of Contemporary Dietary Patterns in Health and Disease. *Nutrients*, 12(2), 334. <https://doi.org/10.3390/nu12020334>

Chen, Y., Michalak, M., & Agellon, L. B. (2018). Importance of Nutrients and Nutrient Metabolism on Human Health. *The Yale journal of biology and medicine*, 91(2), 95–103.

Aune, D., Giovannucci, E., Boffetta, P., Fadnes, L. T., Keum, N., Norat, T., Greenwood, D. C., Riboli, E., Vatten, L. J., & Tonstad, S. (2017). Fruit and vegetable

intake and the risk of cardiovascular disease, total cancer and all-cause mortality-a systematic review and dose-response meta-analysis of prospective studies. *International journal of epidemiology*, 46(3), 1029–1056. <https://doi.org/10.1093/ije/dyw319>

Probst, Y. C., Guan, V. X., & Kent, K. (2017). Dietary phytochemical intake from foods and health outcomes: a systematic review protocol and preliminary scoping. *BMJ open*, 7(2), e013337. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2016-013337>

Song, M., Fung, T. T., Hu, F. B., Willett, W. C., Longo, V. D., Chan, A. T., & Giovannucci, E. L. (2016). Association of Animal and Plant Protein Intake With All-Cause and Cause-Specific Mortality. *JAMA internal medicine*, 176(10), 1453–1463. <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2016.4182>

Aune, D., Giovannucci, E., Boffetta, P., Fadnes, L. T., Keum, N., Norat, T., Greenwood, D. C., Riboli, E., Vatten, L. J., & Tonstad, S. (2017). Fruit and vegetable intake and the risk of cardiovascular disease, total cancer and all-cause mortality-a systematic review and dose-response meta-analysis of prospective studies. *International journal of epidemiology*, 46(3), 1029–1056. <https://doi.org/10.1093/ije/dyw319>

Η διατροφή θεωρείται ότι είναι από τους ευκολότερα τροποποιήσιμους παράγοντες κινδύνου, και για αυτό το λόγο αποτελεί πολλές φορές στόχο πολλών δραστηριοτήτων τόσο για την πρόληψη όσο και για την θεραπεία ποικίλων νοσημάτων. Τα θέματα της υιοθέτησης μιας υγιεινής διατροφής απασχολούν σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά τον σύγχρονο Ευρωπαίο, ο οποίος αντιλαμβάνεται ότι η διατροφή βρίσκεται στην κορυφή της πυραμίδας των παραγόντων που ευνοούν την υγεία και τη μακροβιότητα. Η διατροφή έχει αποτελέσει σημαντικό πεδίο συζήτησης ενώ πολλές επιδημιολογικές μελέτες έχουν εξετάσει το ρόλο διαφόρων θρεπτικών συστατικών στην επίπτωση χρόνιων νοσημάτων και στην αύξηση της μακροζωίας (Cena & Calder, 2020).

Μια υγιεινή διατροφή χαρακτηρίζεται από την πρόσληψη μακροθρεπτικών και μικροθρεπτικών συστατικών, τα οποία όταν καταναλώνονται σε κατάλληλες ποσότητες, μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του οργανισμού σε ενεργειακό και φυσιολογικό επίπεδο. Τα μακροθρεπτικά συστατικά όπως είναι οι υδατάνθρακες, οι πρωτεΐνες και το λίπος, παρέχουν την απαραίτητη ενέργεια για την πραγματοποίηση των κυτταρικών διεργασιών που είναι απαραίτητες για τις καθημερινές λειτουργίες του ανθρώπινου σώματος. Τα μικροθρεπτικά συστατικά όπως είναι οι βιταμίνες και τα ιχνοστοιχεία, είναι απαραίτητα σε μικρές ποσότητες για την φυσιολογική ανάπτυξη και τον μεταβολισμό (Chen et al, 2018).

Οι υδατάνθρακες είναι η κύρια πηγή ενέργειας στη διατροφή και βρίσκονται σε μεγαλύτερη αφθονία σε δημητριακά, φρούτα, όσπρια και λαχανικά. Όσον αφορά τα οφέλη στην υγεία, τα μη επεξεργασμένα δημητριακά πρέπει να προτιμώνται εξαιτίας την μεγαλύτερης ποσότητας διαιτητικών ινών και μικροθρεπτικών συστατικών που περιέχουν. Η υψηλή κατανάλωση δημητριακών ολικής άλεσης έχει συσχετιστεί με μείωση του κινδύνου εμφάνισης στεφανιαίας νόσου, εγκεφαλικού επεισοδίου, καρδιαγγειακών παθήσεων και καρκίνου (Benisi-Kohansal et al, 2016).

Τα φρέσκα φρούτα και λαχανικά παρέχουν ενέργεια, διαιτητικές ίνες, προσφέρουν αίσθημα κορεσμού και έχουν θετική επίδραση στη γαστρεντερική λειτουργία, στα επίπεδα χοληστερόλης και στον έλεγχο του γλυκαιμικού δείκτη. Η πρόσληψη φρούτων και λαχανικών έχει αποδειχθεί ότι μειώνει τον κίνδυνο εμφάνισης υπέρτασης και διαφόρων καρδιαγγειακών νοσημάτων, του μεταβολικού συνδρόμου, της χρόνιας αποφρακτικής πνευμονοπάθειας και του καρκίνου του πνεύμονα και του εντέρου (Aune et al, 2017).

Επιπρόσθετα, τα φρέσκα φρούτα και τα λαχανικά περιέχουν φυτοχημικές ενώσεις όπως είναι οι πολυφαινόλες, οι φυτοστερόλες και τα καροτενοειδή, οι οποίες έχουν πολλαπλά οφέλη για τον ανθρώπινο οργανισμό όπως είναι η αντιοξειδωτική τους δράση. Τα φλαβονοειδή φαίνεται ότι αυξάνουν την έκκριση ινσουλίνης και μειώνουν την παρουσίαση αντίστασης στη δράση της, με αποτέλεσμα να μειώνουν τον κίνδυνο εμφάνισης σακχαρώδη διαβήτη και παχυσαρκίας. Επιπλέον, οι πολυφαινόλες αλληλεπιδρούν με την φυσιολογική χλωρίδα του εντέρου, προωθώντας την παραγωγή και την έκκριση βιοδραστικών ουσιών (Probst et al, 2017).

Οι πρωτεΐνες συνιστούν πηγή ενέργειας και απαραίτητων αμινοξέων. Οι πρωτεΐνες διακρίνονται σε υψηλής βιολογικής αξίας όταν αποτελούνται κυρίως από απαραίτητα αμινοξέα και χαμηλής βιολογικής αξίας όταν το ποσοστό τους σε απαραίτητα αμινοξέα είναι χαμηλό. Οι πρωτεΐνες προέρχονται τόσο από ζωικές πηγές (κρέας, γαλακτοκομικά προϊόντα, ψάρια και αυγά) όσο και από φυτικές (όσπρια, προϊόντα σόγιας, σπόρους, ξηρούς καρπούς). Οι ζωικές πρωτεΐνες θεωρούνται υψηλότερης βιολογικής αξίας, εξαιτίας των αμινοξέων τους, της υψηλής πεπτικότητας και της μεγαλύτερης βιοδιαθεσιμότητας. Ωστόσο, οι ζωικές πρωτεΐνες σχετίζονται με την πρόσληψη κορεσμένων λιπαρών οξέων, και επακόλουθα με την εμφάνιση καρδιαγγειακών παθήσεων, δυσλιπιδαιμίας και ορισμένων τύπων καρκίνου (Song et al, 2016).

Αν και οι παθογενετικοί μηχανισμοί είναι ασαφείς, το κόκκινο επεξεργασμένο κρέας έχει συσχετιστεί με αυξημένο κίνδυνο καρκίνου του παχέος εντέρου. Οι ζωικές πρωτεΐνες μπορεί να προκαλέσουν μεταβολική οξέωση η οποία οδηγεί σε διαταραχή της ομοιόστασης της γλυκόζης, αντίσταση στην ινσουλίνη και σε ανάπτυξη που προέρχονται από ζώα αυξάνουν επίσης το διαιτητικό οξύ, ανατρέποντας την ισορροπία οξέος-βάσης του σώματος προς την οξέωση. Το αυξημένο φορτίο μεταβολικού οξέος έχει συνδεθεί με την αντίσταση στην ινσουλίνη, την μειωμένη ομοιόσταση της γλυκόζης και την ανάπτυξη ουρολιθίασης (Lonnie et al, 2018).

Η επαρκής πρόσληψη πρωτεΐνης διατροφής είναι σημαντική για τη διατήρηση της μάζας σώματος καθ' όλη τη διάρκεια ζωής. Σε ηλικιωμένους ενήλικες, η πρωτεΐνη παίζει σημαντικό ρόλο στην πρόληψη της απώλειας σκελετικής μυϊκής μάζας που σχετίζεται με την ηλικία (σαρκοπενία), τη διατήρηση της οστικής μάζας και τη μείωση του κινδύνου κατάγματος. Για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που δεν λαμβάνουν επαρκή πρωτεΐνη από τη διατροφή τους, η λήψη συμπληρωμάτων αμινοξέων μπορεί να βελτιώσει τη δύναμη και τη λειτουργική τους κατάσταση (Cheng et al, 2018).

Ένας βασικός όρος στον μεταβολισμό των πρωτεϊνών είναι η ισορροπία μεταξύ του αζώτου που χάνεται μέσω των προϊόντων του μεταβολισμού και του αζώτου που προσλαμβάνεται μέσω της τροφής. Μέσω της ισορροπίας του αζώτου εκτιμάται ο πρωτεϊνικός μεταβολισμός ενός ατόμου αλλά και ποιες είναι οι απαιτήσεις του οργανισμού σε άζωτο. Η φυσιολογική κατάσταση για έναν ενήλικα είναι να βρίσκεται σε ισοζύγιο αζώτου. Το ισοζύγιο του αζώτου επηρεάζεται από την

ποιότητα της πρωτεΐνης (απαραίτητα αμινοξέα, αφομοίωση, βιοδιαθεσιμότητα) και την ποσοτική συμμετοχή των πρωτεϊνών-αμινοξέων στο διαιτολόγιο (Dickerson, 2015).

Τα λιπίδια αποτελούν δομικά συστατικά των κυτταρικών μεμβρανών και σημαντικές πηγές ενέργειας για τα κύτταρα. Τα λιπαρά οξέα διακρίνονται σε κορεσμένα και σε ακόρεστα λιπαρά οξέα, που περιέχουν έναν ή περισσότερους διπλούς δεσμούς κυρίως με *cis* και σπάνια με *trans* γεωμετρία. Τα ακόρεστα λιπαρά οξέα βρίσκονται σε μια ποικιλία τροφών, όπως ψάρια, πολλά φυτικά έλαια, ξηροί καρποί, ενώ τα ζωικά προϊόντα (και μερικά φυτικά έλαια) περιέχουν μεγαλύτερο ποσοστό κορεσμένων λιπών. Τα ακόρεστα λιπαρά οξέα σχετίζονται με μειωμένο κίνδυνο εμφάνισης και θνησιμότητας καρδιαγγειακών νοσημάτων και σακχαρώδους διαβήτη τύπου 2, σε αντίθεση με τα κορεσμένα λιπαρά οξέα (de Souza et al, 2015).

Δύο οικογένειες πολυακόρεστων λιπαρών οξέων, τα ωμέγα-3 και τα ωμέγα-6, περιγράφονται ως απαραίτητα λιπαρά οξέα, επειδή απαιτούνται για φυσιολογική ανάπτυξη και αναπαραγωγή, αλλά δεν παράγονται από τον οργανισμό και, ως εκ τούτου, πρέπει να λαμβάνονται από διατροφικές πηγές. Τα απαραίτητα λιπαρά οξέα περιλαμβάνουν το λινελαϊκό οξύ (linoleic, LA) (18:2 n-6), το α-λινολενικό οξύ (alpha-linoleic acid, ALA) (18:3 n-3) καθώς και τα παράγωγα μακράς αλύσου όπως το αραχιδονικό οξύ (arachidonic acid, AA), το εικοσαπεντανοϊκό οξύ (eicosapentaenoic acid, EPA) και το εικοσιδιεξαενοϊκό οξύ (docosahexaenoic acid, DHA). Τα απαραίτητα λιπαρά οξέα, εκτός από σημαντικά δομικά στοιχεία των κυτταρικών μεμβρανών, είναι ζωτικά συστατικά του εγκεφάλου και του αμφιβληστροειδούς, ενώ συγκεκριμένα πολυακόρεστα λιπαρά οξέα μακράς αλύσου απαιτούνται για τη σύνθεση των προσταγλανδινών (Kaur et al, 2014).

Τα ωμέγα-3 λιπαρά οξέα, EPA και DHA, έχουν μελετηθεί εκτενώς για τα πιθανά οφέλη στην υγεία, τα οποία περιλαμβάνουν την καρδιοπροστασία, την πρόληψη της μείωσης των γνωστικών λειτουργιών, τη μείωση της φλεγμονής, τη διατήρηση της μυϊκής μάζας και τη μείωση της αντίστασης στην ινσουλίνη. Τα θαλασσινά, ειδικά τα λιπαρά ψάρια (σολομός, τόνος, σαρδέλες, σκουμπρί, ρέγκες), είναι πλούσια σε EPA και DHA ενώ διατίθενται ευρέως ειδικά συμπληρώματα διατροφής για όσους δεν ικανοποιούν τις συνιστώμενες προσλήψεις. Οι ξηροί καρποί και τα φυτικά έλαια περιέχουν ALA, το κύριο φυτικό ωμέγα-3 λιπαρό οξύ (Calder, 2018).

Οι βιταμίνες είναι απαραίτητες ουσίες για τη σωστή λειτουργία του οργανισμού, τις οποίες δεν μπορεί να παράγει ο ίδιος, και συνεπώς η πρόσληψη τους εξαρτάται από τη διατροφή. Ιχνοστοιχεία ονομάζονται συγκεκριμένα ανόργανα χημικά στοιχεία, η παρουσία των οποίων σε πολύ μικρές ποσότητες είναι απαραίτητη στους οργανισμούς. Η μετάβαση σε τρόφιμα υψηλής επεξεργασίας έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση της ποσότητας και της ποιότητας των μικροθρεπτικών συστατικών που προσλαμβάνονται στα πλαίσια μιας διατροφής δυτικού τύπου. Οι ανεπάρκειες σε βιταμίνες και ιχνοστοιχεία έχουν συσχετιστεί με την κυτταρική γήρανση και τις μεταβολικές διαταραχές. Για αυτό το λόγο, η λήψη συμπληρωμάτων με αντιοξειδωτικές ιδιότητες (βιταμίνη Α, C, και Ε, χαλκός, ψευδάργυρος και σελήνιο), θεωρείται ιδιαίτερα χρήσιμη στη μείωση του κινδύνου εμφάνισης ασθενειών που σχετίζονται με τη γήρανση (terBorg et al, 2015).

Ένα τέτοιο διατροφικό πρότυπο είναι η μεσογειακή διατροφή, η οποία χαρακτηρίζεται από πολλαπλά οφέλη για την υγεία. Ειδικότερα, πολλές είναι οι επιδημιολογικές μελέτες που έχουν συνδέσει την υιοθέτηση της μεσογειακής διατροφής με μειωμένα ποσοστά θνησιμότητας, μειωμένο επιπολασμό χρόνιων νοσημάτων όπως είναι τα καρδιαγγειακά νοσήματα, η στεφανιαία νόσος και τα αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια και οι διαφορετικοί τύποι καρκίνου (καρκίνος του προστάτη, του μαστού, του εντέρου, του οισοφάγου, του στόμαχου, του φάρυγγα, του λάρυγγα και του παγκρέατος) (Lopez-Garcia et al, 2014). Επιπρόσθετα, μελέτες δείχνουν ότι η μεσογειακή διατροφή μπορεί να βοηθήσει στη μείωση του κινδύνου εμφάνισης του μεταβολικού συνδρόμου και του σακχαρώδη διαβήτη τύπου 2 (Salas-Salvadó et al, 2015).

Τα πολλαπλά οφέλη της μεσογειακής διατροφής, σχετίζονται με τις αντιοξειδωτικές και αντιφλεγμονώδεις δράσεις των συστατικών της, όπως είναι οι φαινόλες, τα καροτενοειδή, τα φλαβονοειδή, τα ισοφλαβονοειδή, οι φυτοστερόλες, τα φυτικά οξέα, οι βιταμίνες Ε και C, το σελήνιο και η γλουταθειόνη. Επιπρόσθετα, η μεσογειακή διατροφή περιλαμβάνει την κατανάλωση μονοακόρεστων λιπαρών οξέων και υψηλών ποσοτήτων διαιτητικών ινών, καθώς και την ισορροπημένη αναλογία των (n-6):(n-3) (1/1) απαραίτητων λιπαρών οξέων. Τα σημαντικότερα ωμέγα-3 λιπαρά οξέα είναι: το α-λινολενικό οξύ (9,12,15-δεκαοκτα-τρι-εν-οϊκό οξύ, α-linolenic acid, ALA), το 5,8,11,14,17-εικοσα-πεντα-εν-οϊκό οξύ (eicosapentaenoic acid, EPA), το 4,7,10,13,16,19-εικοσιδωα-εξα-εν-οϊκό οξύ (docosahexaenoic acid, DHA)

Αντιπροσωπευτικά ω-6 λιπαρό οξύ είναι το λινελαϊκό (8,12-δεκαοκτα-δι-εν-οϊκό οξύ, linoleic acid, LA) και το αραχιδονικό οξύ (5,8,11,14-εικοσα-πεντα-εν-οϊκό οξύ, arachidonic acid) (Billingsley & Carbone, 2018). Επιπλέον, οι πλούσιες φυτικές ίνες δρουν προστατευτικά απέναντι στην εμφάνιση καρκίνου του παχέος εντέρου, ενώ η ρεσβερατρόλη που βρίσκεται στο κόκκινο κρασί έχει σημαντική αντι-αρτηριοσκληρωτική δράση (Castro-Barquero et al, 2018).

Από τα παραπάνω, φαίνεται ότι οι διαφορετικές ομάδες τροφίμων όπως είναι τα λαχανικά, τα φρούτα, τα όσπρια, οι ξηροί καρποί και τα δημητριακά ολικής αλέσεως είναι όλα αγροτικά προϊόντα που πρέπει να καταναλώνουμε και να παράγουμε περισσότερα. Ομοίως, η μείωση της κατανάλωσης των ζωικών προϊόντων αποτελεί σημαντική προσέγγιση τόσο σε αγροτικό όσο και σε διατροφικό επίπεδο (Willett et al, 2019).

Η ΚΑΠ συνιστά μια μοναδική ευκαιρία για την παροχή μεταβατικής χρηματοδότησης για τη στήριξη των αγροτών ώστε να επιτύχουν προστιθέμενη αξία σε ένα «περισσότερο και πιο ποικίλο» κεφάλαιο φυτικής και ζωικής προέλευσης. (Schmidhuber & Shetty, 2015)

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δισεκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο διατρέχουν κίνδυνο από την κατανάλωση μη ασφαλούς τροφής. Τα ασφαλή τρόφιμα βελτιώνουν την υγεία του ατόμου και του πληθυσμού ενώ ταυτόχρονα ενισχύουν την οικονομική ανάπτυξη διαφορετικών περιοχών που εφαρμόζουν αυστηρά προληπτικά μέτρα για την ασφάλεια και την υγιεινή των τροφίμων που παράγουν. Η ασφαλής παραγωγή και προμήθεια τροφίμων εξαρτάται τόσο την τήρηση επιστημονικών μεθόδων όσο και από την ορθή επιβολή του νόμου. Με την τεχνολογική πρόοδο, είναι απαραίτητη η θέσπιση αυστηρών μέτρων για την παραγωγή ασφαλών προϊόντων διατροφής. Καθώς το βιοτικό επίπεδο βελτιώνεται, η ανησυχία του κοινού για την ασφάλεια των τροφίμων και για τις επιπτώσεις στην υγεία εντείνεται. Οι καταναλωτές απαιτούν υψηλή ποιότητα και ασφάλεια των προϊόντων που καταναλώνουν επειδή τα τρόφιμα αποτελούν τον βασικό τρόπο λήψης ενέργειας και θρεπτικών συστατικών για τη διατήρηση της ζωής (Fung et al, 2018).

Ο γεωργοδιατροφικός τομέας και τα άτομα που απασχολούνται σε αυτόν πρέπει να προσαρμοστούν σε ένα ολοένα και πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον το οποίο χαρακτηρίζεται από συνεχείς αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες και από την έντονη ανάγκη για αειφόρο ανάπτυξη. Λαμβάνοντας υπόψη και τις αρνητικές επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης των προηγούμενων ετών, φαίνεται ότι η κατάσταση στον αγροτικό τομέα γίνεται πιο πολύπλοκη, ειδικά για τις μικρομεσαίες αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Η ασφάλεια και η ποιότητα των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων είναι σύνθετη έννοια καθώς σχετίζεται με την ικανοποίηση των επιθυμιών των καταναλωτών, αναφορικά με τα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά του προϊόντος, την προέλευση και τον τρόπο παραγωγής του (παραδοσιακός, βιώσιμος, φιλικός προς το περιβάλλον) (Recanatì et al, 2019).

Η ευρωπαϊκή νομοθεσία για την ασφάλεια των τροφίμων θεωρείται από τις αυστηρότερες στον κόσμο, καθώς καλύπτει την ασφάλεια και την υγιεινή, την ταυτότητα και τη παραγωγή, την περιβαλλοντική προστασία, τις παραμέτρους υγείας του φυτικού και ζωικού κεφαλαίου, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις των καταναλωτών και της σύγχρονης κοινωνίας (de Boer, 2019).

Για τους ευρωπαίους παραγωγούς και αγρότες, η ικανότητα τους να ανταποκριθούν στις πολλαπλές απαιτήσεις μιας βιώσιμης και ταυτόχρονα ανταγωνιστικής παραγωγής, αποτελεί μια σημαντική πρόκληση. Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ προσπαθεί να στηρίξει την προσπάθεια των αγροτών να διασφαλίσουν και να αυξήσουν τα επίπεδα ασφάλειας των παραγόμενων προϊόντων τους, χωρίς πρόσθετο κόστος και επιβαρύνσεις. Η «Πράσινη Βίβλος για την Ποιότητα των Γεωργικών Προϊόντων», συνιστά ένα σημαντικό εργαλείο για την εφαρμογή των αυστηρών προτύπων που αφορούν στην ασφάλεια και στην ποιότητα των τροφίμων που παράγονται από τους ευρωπαίους αγρότες. Η απλούστευση των νομοθετικών κανόνων, η αποτελεσματική πληροφόρηση των καταναλωτών, η σωστή σήμανση των προϊόντων και η βελτίωση των ευρωπαϊκών ποιοτικών προϊόντων στη διεθνή αγορά αποτελούν κομβικά σημεία, για τους σύγχρονους αγρότες (Matthews, 2020).

Επιπρόσθετα, ο αυξημένος ανταγωνισμός από τα αγροτικά προϊόντα Τρίτων Χωρών και η κυριαρχία των μεγάλων αλυσίδων λιανικού εμπορίου ασκούν ολοένα και

μεγαλύτερες πιέσεις στους παραγωγούς. Στα πλαίσια της εφαρμογής της ΚΑΠ, η παραγωγή υψηλά διαφοροποιημένων και ποιοτικών προϊόντων, με συγκεκριμένα διακριτά χαρακτηριστικά όπως είναι η γεύση, η μέθοδος παραγωγής ή η προέλευση αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην σημερινή εποχή. Η στρατηγική αυτή μπορεί να αξιοποιήσει τις δεξιότητες και την τεχνογνωσία των αγροτών που απασχολούνται σε μικρομεσαία μεγέθη εκμεταλλεύσεων, δίνοντας τους την ευκαιρία για αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων τους. Η πολιτική αυτή παρέχει δυνατότητες βιωσιμότητας σε πολλές αγροτικές εκμεταλλεύσεις και συμβάλλει στην δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, συνεισφέροντας στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας των περιοχών (Scown, & Nicholas, 2020).

Σημαντικό τμήμα της πολιτικής για την ασφάλεια και την ποιότητα των τροφίμων είναι η υιοθέτηση κατάλληλων μέτρων για τα προϊόντα με προστατευμένες είτε ονομασίες προέλευσης (ΠΟΠ) είτε γεωγραφικές ενδείξεις (ΠΓΕ). Βασική προϋπόθεση για την διασφάλιση των θετικών επιπτώσεων είναι η διασφάλιση ενός αποτελεσματικού συστήματος ποιότητας και ασφάλειας των τροφίμων, με βάση συγκεκριμένα πρότυπα ποιότητας (Matthews, 2020).

Η ποιότητα και η εξασφάλιση επώνυμων γεωργικών προϊόντων πρέπει να είναι η νέα παραγωγική και εμπορική διάσταση της ευρωπαϊκής γεωργίας, προστατεύοντας αγρότες και καταναλωτές από τον έντονο διεθνή ανταγωνισμό. Εν κατακλείδι, η ασφάλεια των τροφίμων που παράγονται από τους ευρωπαίους παραγωγούς αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ευρωπαϊκού γεωργικού μοντέλου, που προωθεί η ΚΑΠ δημιουργώντας τις καλύτερες συνθήκες για την αύξηση του γεωργικού εισοδήματος και την βιώσιμη ανάπτυξη στην ύπαιθρο (Institute for European Environmental Policy, 2019).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Argudín, M. Á., Mendoza, M. C., & Rodicio, M. R. (2010). Food poisoning and *Staphylococcus aureus* enterotoxins. *Toxins*, 2(7), 1751–1773. <https://doi.org/10.3390/toxins2071751>
- Barnes, A., Sutherland, L.-A., Toma, L., Matthews, K., & Thomson, S. (2016). The effect of the Common Agricultural Policy reforms on intentions towards food production: Evidence from livestock farmers. *Land Use Policy*, 50, 548–558. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2015.10.017>
- Bennett, H., Osterburg, B., Nitsch, H., Kristensen, L., Primdahl, J., & Verschuur, G. (2006). Strengths and Weaknesses of Crosscompliance in the CAP. Forces et faiblesses de l'eco-conditionnalite dans la PAC. Starcken und Schwachen der Cross Compliance in der GAP. *EuroChoices*, 5(2), 50–57. <https://doi.org/10.1111/j.1746-692x.2006.00034.x>
- Billingsley, H. E., & Carbone, S. (2018). The antioxidant potential of the Mediterranean diet in patients at high cardiovascular risk: an in-depth review of the PREDIMED. *Nutrition & diabetes*, 8(1), 13. <https://doi.org/10.1038/s41387-018-0025-1>
- Bintsis T. (2017). Foodborne pathogens. *AIMS microbiology*, 3(3), 529–563. <https://doi.org/10.3934/microbiol.2017.3.529>
- Birt C. A. (2016). Food and Agriculture Policy in Europe. *AIMS public health*, 3(1), 131–139. <https://doi.org/10.3934/publichealth.2016.1.131>
- Calder P. C. (2018). Very long-chain n-3 fatty acids and human health: fact, fiction and the future. *The Proceedings of the Nutrition Society*, 77(1), 52–72. <https://doi.org/10.1017/S0029665117003950>
- Carter, A. T., & Peck, M. W. (2015). Genomes, neurotoxins and biology of *Clostridium botulinum* Group I and Group II. *Research in microbiology*, 166(4), 303–317. <https://doi.org/10.1016/j.resmic.2014.10.010>
- Castro-Barquero, S., Lamuela-Raventós, R. M., Doménech, M., & Estruch, R. (2018). Relationship between Mediterranean Dietary Polyphenol Intake and Obesity. *Nutrients*, 10(10), 1523. <https://doi.org/10.3390/nu10101523>

- de Boer, A. (2019). Scientific assessments in European food law: Making it future-proof. *Regulatory Toxicology and Pharmacology*, 108, 104437. <https://doi.org/10.1016/j.yrtph.2019.104437>
- de Souza, R. J., Mente, A., Maroleanu, A., Cozma, A. I., Ha, V., Kishibe, T., Uleryk, E., Budylowski, P., Schünemann, H., Beyene, J., & Anand, S. S. (2015). Intake of saturated and trans unsaturated fatty acids and risk of all cause mortality, cardiovascular disease, and type 2 diabetes: systematic review and meta-analysis of observational studies. *BMJ (Clinical research ed.)*, 351, h3978. <https://doi.org/10.1136/bmj.h3978>
- Dias, C., & Mendes, L. (2018). Protected Designation of Origin (PDO), Protected Geographical Indication (PGI) and Traditional Speciality Guaranteed (TSG): A bibliometric analysis. *Food Research International*, 103, 492–508. <https://doi.org/10.1016/j.foodres.2017.09.059>
- Dickerson R. N. (2016). Nitrogen Balance and Protein Requirements for Critically Ill Older Patients. *Nutrients*, 8(4), 226. <https://doi.org/10.3390/nu8040226>
- EFSA (European Food Safety Authority) and ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control) The European Union summary report on trends and sources of zoonoses, zoonotic agents and food-borne outbreaks in 2018. *EFSA J.* 2019;14:4634–4865.
- Emmerson, M., Morales, M. B., Oñate, J. J., Batáry, P., Berendse, F., Liira, J., ... Bengtsson, J. (2016). How Agricultural Intensification Affects Biodiversity and Ecosystem Services. *Large-Scale Ecology: Model Systems to Global Perspectives*, 43–97. doi:10.1016/bs.aecr.2016.08.005
- European Commission. (2019). The common agricultural policy at a glance. The common agricultural policy supports farmers and ensures Europe's food security. Ανακτήθηκε στις 20/9/2020
- European Union, (2013) .Overview of CAP Reform 2014-2020. *Agricultural Policy Perspectives Brief*, N°5* / December 2013. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agri-policy-perspectives-brief-05_en.pdf
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAO (2018). The future of food and agriculture. Alternative pathways to 2050. Food and

Agriculture Organization of the United Nations, Rome. Ανακτήθηκε στις 20/9/2020 από:

- Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAOSTAT. (2020). Land use. Ανακτήθηκε στις 20/10/2020
- Fung, F., Wang, H. S., & Menon, S. (2018). Food safety in the 21st century. *Biomedical journal*, 41(2), 88–95. <https://doi.org/10.1016/j.bj.2018.03.003>
- Germond, C. S. (2015). An emerging anti-reform green front? Farm interest groups fighting the ‘Agriculture 1980’ project, 1968–72. *European Review of History: Revue Européenne d’histoire*, 22(3), 433–450. <https://doi.org/10.1080/13507486.2014.1000268>
- Gocht, A., Ciaian, P., Bielza, M., Terres, J.-M., Röder, N., Himics, M., & Salputra, G. (2017). EU-wide Economic and Environmental Impacts of CAP Greening with High Spatial and Farm-type Detail. *Journal of Agricultural Economics*, 68(3), 651–681. <https://doi.org/10.1111/1477-9552.12217>
- Godfray, H. C., Crute, I. R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J. F., Nisbett, N., Pretty, J., Robinson, S., Toulmin, C., & Whiteley, R. (2010). The future of the global food system. *Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 365(1554), 2769–2777. <https://doi.org/10.1098/rstb.2010.0180>
- Grant, W., (2012). Economic patriotism in European agriculture. *Journal of European Public Policy* 19, 420–434.
- Hernández-Cortez, C., Palma-Martínez, I., Gonzalez-Avila, L. U., Guerrero-Mandujano, A., Solís, R. C., & Castro-Escarpulli, G. (2017). Food Poisoning Caused by Bacteria (Food Toxins). In *Poisoning - From Specific Toxic Agents to Novel Rapid and Simplified Techniques for Analysis*. InTech. <https://doi.org/10.5772/intechopen.69953>
- Huygens, D., Vidican, R., Rotar, I, Carlier, L. (2015). Safe food for all European consumers: the farm to table principle - 50 years common agricultural policy. *Bulletin of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj-Napoca. Agriculture* 69(1), 1-10.
- Institute for European Environmental Policy, (2019). Evaluation of the impact of the CAP on habitats, landscapes, biodiversity. Final Report. Ανακτήθηκε στις 16/5/2021 από: <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming->

[fisheries/key_policies/documents/ext-eval-biodiversity-final-report_2020_en.pdf](#)

- Kaur, N., Chugh, V., & Gupta, A. K. (2014). Essential fatty acids as functional components of foods- a review. *Journal of food science and technology*, 51(10), 2289–2303. doi:10.1007/s13197-012-0677-0
- Khotimchenko, S. A., Gmoshinski, I. V., Bagryantseva, O. V., & Shatrov, G. N. (2020). *Voprosy pitaniia*, 89(4), 110–124. <https://doi.org/10.24411/0042-8833-2020-10047>
- Kumar, P., Mahato, D. K., Kamle, M., Mohanta, T. K., & Kang, S. G. (2017). Aflatoxins: A Global Concern for Food Safety, Human Health and Their Management. *Frontiers in microbiology*, 7, 2170. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2016.02170>
- Lahti, E., Löfdahl, M., Ågren, J., Hansson, I., & Olsson Engvall, E. (2017). Confirmation of a *Campylobacteriosis* Outbreak Associated with Chicken Liver Pâté Using PFGE and WGS. *Zoonoses and public health*, 64(1), 14–20. <https://doi.org/10.1111/zph.12272>
- Lonnie, M., Hooker, E., Brunstrom, J. M., Corfe, B. M., Green, M. A., Watson, A. W., Williams, E. A., Stevenson, E. J., Penson, S., & Johnstone, A. M. (2018). Protein for Life: Review of Optimal Protein Intake, Sustainable Dietary Sources and the Effect on Appetite in Ageing Adults. *Nutrients*, 10(3), 360. <https://doi.org/10.3390/nu10030360>
- Lopez-Garcia, E., Rodriguez-Artalejo, F., Li, T.Y., Fung, T.T., Li, S., Willett, W.C., Rimm, E.B., Hu, F.B., 2014. The Mediterranean-style dietary pattern and mortality among men and women with cardiovascular disease. *Am. J. Clin. Nutr.* 99, 172–180.
- Louhichi, K., Ciaian, P., Espinosa, M., Perni, A., & Gomez y Paloma, S. (2017). Economic impacts of CAP greening: application of an EU-wide individual farm model for CAP analysis (IFM-CAP). *European Review of Agricultural Economics*, 45(2), 205–238. <https://doi.org/10.1093/erae/jbx029>
- Lovec, M. (2017). The Common Agricultural Policy Crisis of the 1970s/1980s: Accommodating the Logics of Appropriateness and Consequences. *Journal of European Integration History*, 23(2), 245–262. <https://doi.org/10.5771/0947-9511-2017-2-245>

- Ludlow, N. (2005). The Making of the CAP: Towards a Historical Analysis of the EU's First Major Policy. *Contemporary European History*, 14(3), 347-371. Retrieved February 7, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/20081268>
- Mansholt, S. (1970). The Mansholt Plan. *Studies: An Irish Quarterly Review*, 59(236), 404-418. Retrieved February 7, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/30087925>
- Matthews, A. (2020). The new CAP must be linked more closely to the UN Sustainable Development Goals. *Agric Econ* 8, 19 <https://doi.org/10.1186/s40100-020-00163-3>
- Maye, D., Kirwan, J. (2013). Food security: a fractured consensus. *Journal of Rural Studies* 29, 1–6.
- Muncke, J., Andersson, A. M., Backhaus, T., Boucher, J. M., Carney Almroth, B., Castillo Castillo, A., Chevrier, J., Demeneix, B. A., Emmanuel, J. A., Fini, J. B., Gee, D., Geueke, B., Groh, K., Heindel, J. J., Houlihan, J., Kassotis, C. D., Kwiatkowski, C. F., Lefferts, L. Y., Maffini, M. V., Martin, O. V., ... Scheringer, M. (2020). Impacts of food contact chemicals on human health: a consensus statement. *Environmental health : a global access science source*, 19(1), 25. <https://doi.org/10.1186/s12940-020-0572-5>
- Navarro, A., & López-Bao, J. V. (2019). EU agricultural policy still not green. *Nature Sustainability*, 2(11), 990–990.
- O'Shea, H., Blacklaws, B. A., Collins, P. J., McKillen, J., & Fitzgerald, R. (2019). Viruses Associated With Foodborne Infections. Reference Module in Life Sciences, B978-0-12-809633-8.90273-5. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-809633-8.90273-5>
- Pawlak, K., & Kołodziejczak, M. (2020). The Role of Agriculture in Ensuring Food Security in Developing Countries: Considerations in the Context of the Problem of Sustainable Food Production. *Sustainability*, 12(13), 5488. <https://doi.org/10.3390/su12135488>
- Recanati, F., Maughan, C., Pedrotti, M., Dembska, K., & Antonelli, M. (2019). Assessing the role of CAP for more sustainable and healthier food systems in Europe: A literature review. *Science of The Total Environment*, 653, 908–919. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.10.377>

- Ridier, A., & Kephaliacos, C., & Carpy-Goulard, F. (2008). Cross Compliance of CAP First Pillar Measures: A Transaction Costs Assessment. European Association of Agricultural Economists, 2008 International Congress, August 26-29, 2008, Ghent, Belgium.
- Salas-Salvadó, J., Guasch-Ferré, M., Lee, C. H., Estruch, R., Clish, C. B., & Ros, E. (2015). Protective Effects of the Mediterranean Diet on Type 2 Diabetes and Metabolic Syndrome. *The Journal of nutrition*, 146(4), 920S–927S. <https://doi.org/10.3945/jn.115.218487>
- Santeramo, F. G., Carlucci, D., De Devitiis, B., Seccia, A., Stasi, A., Viscecchia, R., & Nardone, G. (2018). Emerging trends in European food, diets and food industry. *Food research international (Ottawa, Ont.)*, 104, 39–47. <https://doi.org/10.1016/j.foodres.2017.10.039>
- Scheckel, C., & Aguzzi, A. (2018). Prions, prionoids and protein misfolding disorders. *Nature Reviews Genetics*, 19(7), 405–418. <https://doi.org/10.1038/s41576-018-0011-4>
- Schmidhuber, Josef & Shetty, PS. (2015). The European Union's Common Agricultural Policy and the European diet: is there a link?. *Trade, Food, Diet and Health: Perspectives and Policy Options*. 131-146.
- Scown, M., & Nicholas, K. (2020). European agricultural policy requires a stronger performance framework to achieve the Sustainable Development Goals. *Global Sustainability*, 3, E11. doi:10.1017/sus.2020.5
- Stead, D. (2007). The Mansholt Plan Forty Years On. *EuroChoices*. 6. 40-45. https://www.researchgate.net/publication/4910097_The_Mansholt_Plan_Forty_Years_On/citation/download
- Stewart, R.S. (2000). The impact of the 1992 MacSharry CAP reforms on agriculture in the Grampian Region. Robert Gordon University, PhD thesis.
- ter Borg, S., Verlaan, S., Hemsworth, J., Mijnaerends, D. M., Schols, J. M., Luiking, Y. C., & de Groot, L. C. (2015). Micronutrient intakes and potential inadequacies of community-dwelling older adults: a systematic review. *The British journal of nutrition*, 113(8), 1195–1206. <https://doi.org/10.1017/S0007114515000203>

- Velázquez, B., & Buffaria, B. (2017). About farmers' bargaining power within the new CAP. *Agricultural and Food Economics*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/s40100-017-0084-y>
- Viola, G. C., Bianchi, F., Croce, E., & Ceretti, E. (2016). Are Food Labels Effective as a Means of Health Prevention?. *Journal of public health research*, 5(3), 768. <https://doi.org/10.4081/jphr.2016.768>
- Volkov, A., Balezentis, T., Morkunas, M., & Streimikiene, D. (2019). Who Benefits from CAP? The Way the Direct Payments System Impacts Socioeconomic Sustainability of Small Farms. *Sustainability*, 11(7), 2112. <https://doi.org/10.3390/su11072112>
- Walls, H. L., Cornelsen, L., Lock, K., & Smith, R. D. (2016). How much priority is given to nutrition and health in the EU Common Agricultural Policy? *Food Policy*, 59, 12–23. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2015.12.008>
- Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., Garnett, T., Tilman, D., DeClerck, F., Wood, A., Jonell, M., Clark, M., Gordon, L. J., Fanzo, J., Hawkes, C., Zurayk, R., Rivera, J. A., De Vries, W., Majele Sibanda, L., ... Murray, C. J. L. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. In *The Lancet* (Vol. 393, Issue 10170, pp. 447–492). Elsevier BV. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(18)31788-4)
- Yusuf, S., Hawken, S., Ôunpuu, S., Dans, T., Avezum, A., Lanas, F., McQueen, M., Budaj, A., Pais, P., Varigos, J., & Lisheng, L. (2014). Effect of potentially modifiable risk factors associated with myocardial infarction in 52 countries (the INTERHEART study): case-control study. *The Lancet*, 364(9438), 937–952. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(04\)17018-9](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(04)17018-9)
- Zolfaghari Eameh, R., Purmonen, S., Sukura, A., & Parkkila, S. (2017). Surveillance and diagnosis of zoonotic foodborne parasites. *Food science & nutrition*, 6(1), 3–17. <https://doi.org/10.1002/fsn3.530>
- Επιτροπή των ευρωπαϊκών κοινοτήτων COM/2008/0641, 2008. Πράσινη Βίβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό. Ανακτήθηκε στις 10/4/2021 από: <https://eur->

[lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008DC0641&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008DC0641&from=RO)

- Ευρωπαϊκή ένωση. (2020). Προϋπολογισμός της ΕΕ: η Κοινή Γεωργική Πολιτική μετά το 2020. Ανακτήθηκε στις 20/9/2020 από:
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020. Πολλαπλή συμμόρφωση. Σύνδεση της εισοδηματικής στήριξης με την τήρηση των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε στις 10/4/2021 από: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/cross-compliance_el
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Γεωργίας, «Η δεύτερη φάση μεταρρύθμισης της ΚΓΠ», Newsletter, Ειδική Έκδοση, 2004
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2021) Η κοινή γεωργική πολιτική με μια ματιά. Η κοινή γεωργική πολιτική στηρίζει τους γεωργούς και διασφαλίζει την επισιτιστική ασφάλεια της Ευρώπης. Ανακτήθηκε στις 20/2/2021 από: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_el
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2020). Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο πρώτος πυλώνας της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ): II — Άμεσες ενισχύσεις στους γεωργούς. Ανακτήθηκε στις 20/2/2021 από: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/109/de-eerste-pijler-van-het-gemeenschappelijk-landbouwbeleid-glb-ii-rechtstreekse-b>
- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1169/2011 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1924/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 608/2004 της Επιτροπής. Ανακτήθηκε στις 24/4/2021 από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011R1169&from=EL>

- Μπουρδάρης Δ. (2006). «Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής», Ινστιτούτο Αγροτικών Ερευνών.
- Πέζαρος Π. , Η Κοινή Αγροτική Πολιτική: Εξέλιξη και Προοπτικές, 2011
- Πολλαπλή συμμόρφωση 2019 Εγκύκλιος - Εγχειρίδιο διαδικασιών έλεγχου. Ανακτήθηκε στις 20/5/2021 από: https://www.e-ea.gr/wp-content/uploads/2019/07/pollapli_symmorfosi.pdf
- Τζακώστα Α. (2010). «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις»
- Τζίκα Ι., Η διαχρονική εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012).
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. (2019). ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (ΚΑΠ) 2021-2027.
-